

I. Abteilung.

Der Philosoph Joseph.

Am 24. Mai 1328 war es mit der Herrschaft des Autokrator Andronikos II Palaiologos zu Ende. Derselbe Tag stürzte seinen bis dahin allmächtigen Groslogotheten und Günstling Theodoros Metochites — *γένονε πένης εὐθὺς ὁμοῦ τοῖς παισὶν ὁ πάντων μετὰ βασιλέα εὐδαιμονέστατος πᾶσι δοκῶν ἀκράτου γὰρ τῆς εὐδαιμονίας ἐν πολλοῖς ἀπολελευκῶς τοῖς ἡλίοις ὄλον ἐπέπευκεν ἄκρατον ἡμέρα μᾶ τὸν τῆς λύπης κρατῆρα* (Nik. Greg. Hist. Byz. ed. Bonn. S. 425). In Verbannung und in Haft weilte er zwei Jahre in Didymoteichos, dann wurde ihm die Rückkehr gestattet; vgl. Io. Boivinus S. XXV not. 6 und in der annotatio zu S. 458, 23. Er zog sich in sein von ihm neu ausgestattetes Kloster Chora zurück und lebte dort einsam, von schwerer Krankheit gepeinigt, bis zu seinem Tode, bis zum 13. März 1332. Sein Sturz hatte ihn tief erschüttert: in langen Gedichten ergoht er sich in Klagen und Betrachtungen über den Wechsel des Glückes.

In diesen Tagen der Trauer traf ihn die Nachricht von dem Hinscheiden eines Mannes, den er im Leben unendlich hoch geschätzt, des Philosophen Joseph. Er giebt seinem Schmerze und seiner Verehrung für den Mann beredten Ausdruck in einer Schrift, die er einem Freunde widmete. Sie ist uns in dem leider lückenhaften vortrefflichen cod. Vindob. Phil. Gr. IV 95 erhalten. K. N. Sathas beschreibt die Handschrift im 1. Bande seiner *Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη* S. ρκα' ff. im wesentlichen richtig und ausreichend. Sie ist ohne Zweifel im Kloster Chora, wenn nicht unter Metochites' eigener Aufsicht, so doch bald nach seinem Tode geschrieben. Das bestimmt mich, die Schrift ganz so wiederzugeben, wie sie überliefert ist; ich ergänze stillschweigend nur die wenigen fehlenden Accente und ändere selbstverständlich die Interpunktion und die im Codex nicht konsequent gehandhabte Enklisis.

f. 339^r Πρὸς τινα φίλον ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ φιλοσοφωτάτου
καὶ ὀσιωτάτου νέου Ἰωσήφ:

Ἐγὼ δὲ νῦν, ὃ θαυμάσιε, πυθόμενος περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ πάντ'
ἀρίστου καὶ θειοτάτου ἀνδρῶν Ἰωσήφ, οὐκ οἶδ' ὅτι χρήσομαι πρὸς σέ·
5 οὔτε γὰρ σιγᾶν ἔχω καὶ μήτ' ἐκείνω θρήνους μετ' εὐφημίας ἀφοσιού-
σθαι, μήτε σοὶ τοὺς παρακλητικούς ἐν γράμμασι πέμπειν ἐπὶ τοσοῦτο
πάθει, ὡς ἐμοίγ' ἀμφοτέρω ὀφείλεται, οὐδ' ὀρηγῶν κατ' ἀμφοτέρω ἀπαν-
τῶν ἱκανῶς. ἢ πῶς γάρ, ἢ τίς πρὸς ταῦθ' ἱκανός; ἢ πρὸς τοσοῦτο
μόνον, ὡς τε τοῦ τοσοῦτου πράγματος καὶ τῆς ζημίας θρηνηεῖν ἀξίως
10 καὶ ἅμα τῆς ἀρετῆς ἐκείνου πέρι καὶ τῶν τοσοῦτων ἀγαθῶν φῦσει τε
καὶ ἀσκήσει λόγους οὐκ οἶδ' οὐστίνῃ φέρων μὴ πολλῶ λείπεσθαι καὶ
ὑστερεῖσθαι, κἂν εἰ κομιδῇ περὶ ταῦτα καὶ τοὺς λόγους αὐτὸς εὐδοκίμων
εἶη καὶ δυνάμενος;

μάλιστα μὲν οὖν ἐπιεικῶς ἐργῶδες οὕτω καὶ παντὶ τοῦργον τυχεῖν
15 καὶ ἀνῶσαι· εἰ δέ τις καὶ πρὸς τὰμὰ κατίδοι πράγματα καὶ ὅσα περὶ
ἐμὲ νῦν ἀνιαρὰ καὶ πιέζει καὶ κατάρχει τὸν νοῦν, ἔπειτ' ἐνταῦθα τί
f. 339^r ὀή ποτ' ἔρεῖ; ἢ εἰ μὴ τοῦτο, | τί ποτε ἄλλογε ἂν εἶη τὰκίνητα κινεῖν
τῆς παροιμίας καὶ νεκρῶν ἄλλεσθαι; καὶ ὅστις ἀξιοὶ πειραῶσθαι, μανίας
ἐλεγχος σαφῆς οὕτως ἄρ' ἔχοντα τοιοῦτοῖς ἔπειτα παραβάλλεσθαι κρίνειν
20 καὶ μὴν ἔτι κλειστόν οὕτω καλαιόντ' ἀνιαροῖς καὶ μεγάλης ἀμέλει καὶ
λαμπρῶς ἐνταῦθ' ἐπιμελείας δεόμενον ἄλλοις ἐπαρκεῖν καὶ φρονεῖν
οὕτω μάλισθ', ὡς τε καὶ παρακλητικοῖς πρὸς αὐτοὺς χρῆσθαι. καὶ οὐ
λέγω νῦν ἔγωγε περὶ τῶν ἄλλων ἐμοὶ περιόντων ἀλγεινῶν, ἀ τοσαῦτά
τε καὶ οὕτω πάντη καὶ πᾶσι διαβόητα οὐκ οἶδ' ὥσειδήποτε τῶ καὶ
25 ἄλλω τῶν ἐπ' ἀμφοτέρω μεγάλη τῇ ῥοπή χρησαμένων τῆς τύχης εὐ τε
καὶ ὡς ἑτέρως — ὡς περ ἄρα καὶ μάλιστ' εἰσθεν αὕτη γε ἀπαντῶν
ὡς τακολλὰ καὶ παρισυῶσθαι τοῖς ἐναντίοις καὶ εἰ ποτ' ἄρα, καὶ τοῦτο
μάλιστα, πλεονάζειν τοῖς ἀλγεινοῖς — ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦδε μοι τοῦ πά-
θους οὐδὲν ἦρτον ἢ καθ' ὀντιναοῦν τῶν ἄλλων ἀπάντων τῆς ἐπὶ τῇ
30 τελευτῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ζημίας μέτεστιν· ἥς ὅτω μὲν μὴ μέτεστιν
ὡς ἀληθῶς τῶν νοῦν ἐχόντων καὶ κατὰ τὸν βίον ἐκείνου πεπειραμένων
καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γλώττης ὅτι ποτ' ἄρα, οὐκ ἔχω ξυνορᾶν. ἐμοὶ
δ' ὡς ἀληθῶς ἐστὶ τόδε τὸ πάθος κλειστόν, ὡς εἰ τῶ καὶ ἄλλω· οἶδα
γὰρ αὐτὸς ἔγωγε, μάλ' οἶδα, καὶ σύ δ' αὐτὸς ἀκριβῶς οἶσθα, ὡς ἐμοίγ'
35 ἀνήρ γνώμης εἶχε καὶ προσέκειτο καὶ ταμάλιστ' ἐμὲ τῶν φιλονυμένων
ἐν τοῖς πρώτοις ξυνέταττεν. εἰρησθῶ γὰρ οὕτω μετριώτερον ὀλίγοις
τὸν ἀριθμὸν ὃ πᾶσι κοινὸς καὶ πάντας κομιδῇ φιλῶν καὶ οὐκ οἶδ'
ὄντιν' οὐ· καὶ οὐχ ὅσον ὀμιλητῆς ἐμοίγ' ἄριστος πάντων καὶ ἡδιστος,

14 τοῦργον? 17 Für κίνητα κινεῖν s. die Indices des Corpus Pseudoepicuri.
Graecorum; νεκρῶν ἄλλεσθαι ist mir sonst nicht bekannt 31 τὸν für τῶν

ἀλλὰ καὶ πολὺ μάλιστα χρήσιμος ἐν παντὶ καιρῷ καὶ μηδὲν μᾶλλον εὐπραγοῦντί μοι πρότερον ἢ καὶ νῦν εἶναι κὰν τοῖς παροῦσι πράγμασι καὶ τῇ χαλεπῇ ταύτῃ τροπῇ τοῦ βίου, ἧς ἐργώδους πάνυ τοι πεπε-
ραμαι· καὶ μάλιστα' ἐπίχρειος νῦν ἔγωγε κατ' ἐκείνου ἀνδρὸς τελεωτάτου
πάντα καὶ λόγον καὶ ἦθος φίλιον καὶ πᾶσαν ἀρετὴν, ὡς τε πᾶν ἀπο- 5
χρώντως δράσαι τε καὶ εἶναι, ὃ φέρει τιν' ὄνησιν καὶ βελτίωσιν οἰκείαν
ἀνδρὶ φίλω κακῶς πράττοντι.

καὶ τοίνυν ὅπερ ἔλεγον πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοὶ περιοῦσι τοσοῦ-
τοις ἐργώδεσι καὶ ἀνιαροῖς μάλιστα μοι καὶ τῆσδε τῆς ξυμφορᾶς καὶ
τοῦ πάθους μετὸν κομιδῇ πλείστον, διαφερόντως ἔμοιγε δῆ, πῶς ἂν 10
οἶος τ' εἶην αὐτὸς ἑτέροις, οἷς τῶν αὐτῶν ἀμέλει δεῖ, μεταδιδόναι καὶ
συνεισφέρειν τάχρηαια; ἀμείνων μὲντ' ἂν εἶην ἔμαντῷ πρότερον ἐπαρ-
κῶν, ἐπ' ἔμαντοῦ χρώμενος πρότερον ἔμαντῷ κᾶπειτα προστιθείς ἐξῆς
καὶ γιγνόμενος ἑτέροις φιλόανθρωπος καὶ πέμπων καὶ χαριζόμενος παρα-
κλητικὰ βιβλία.

ταῦτ' ἄρα καὶ μάλιστα' ἀπόρως ἔχειν ἔγωγ' ἐφάμην, ὅτι χρήσομαι
τῷ πάθει μήτε σιγᾶν ἀξίω — ὡς ἂν μὴ δ' ἐπαῖων καθάπαξ ἐπὶ το-
σοῦτῳ | πράγματι καὶ ταῦτα ξυμβὰν ἐκόπως οὕτω καινόν τε καὶ καιρίον f.340'
εἰς τὸ κοινὸν ἀνθρώποις, ὡς ἀληθῶς εἶναι ἔμβραχῷ γ' οὕτωςί, καὶ πολὺ
τι διαφέρον ἐμοί — μήτε λέγειν αἰρούμενος, μάλιστα' εἰ μὲν γε δῆτα 20
καὶ αἰροῦμην λέγειν, οὐκέτι πω καὶ λέγειν ἔπειτα δυνάμενος, οὐκ οὖν
ὡς τέ γε καὶ ὀπηθοῦν ἐνταῦθα προσήκει. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ τὸ μὲν ἐν-
ταῦθα σιγῇ παντάπασι παρελθεῖν ἀγνωμοσύνης ἂν δόξειεν εἰκότως καὶ
ἅμα ἀγνοίας ἔτι καὶ πολλῆς ἀβελτερίας τῶν βελτίστων καὶ προσηκόντων
ἐπὶ τοσοῦτῳ πράγματι, τὸ δ' ἄρ' ὄτιοῦν εἶναι ἐπιβαλόντα κατόπιν ἔπειτα 25
δραμεῖν καὶ λειψθῆναι τῶν προσηκόντων αὐθις τοσοῦτῳ πράγματι, τοῦτο
δ' ἀδυναμίας πάντως εὐδηλον — τὸ δ' ἐστὶ πολὺ γ' ἦττον πᾶσι νοῦν
ἔχουσιν ἢ τὸ πρότερον εἰρημένον νεμεσητὸν καὶ ὑπεύθυνον — καὶ μά-
λιστ' ἔτι μὴ ὅτι γε τῷ τοσοῦτοις ἐμοὶ συνεσχημένῳ τοῖς δυσχερέσιν,
ἀλλὰ καὶ ὅτωσιν ἄλλω τῶν πλείστον δυναμένων καὶ ἀσχόλων εὐετηρία 30
καὶ καλῶς πραττόντων ἐπὶ τοῖς λόγοις ἐπιεικῶς ἐργωδέστατον ἀξίως
ἀπαντῆσαι καὶ τυχεῖν πράγματος τοσοῦτου, καὶ πολὺ γ' ἴσως ἐντεῦθεν
ἐμοὶ δίκαιον οὐ μόνον τὸ τῆς συγγνώμης ἢ κατ' ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τῆς
αἰρέσεως αὐτῆς μᾶλλον καὶ προθυμίας ἐπαινεῖν ἀξιοῦν τὸ καὶ οὕτως
ὄμως ἔχοντα ποιήσας οὐκ ἀποστῆναι καθάπαξ, ἀλλ' ἔμαντὸν ἐνταῦθα 35
δοῦναι καὶ γενέσθαι πρόθυμον ἔργου τοσοῦτου ἢ καταπιᾶσθαι τὸ
προσαψάμενον μὴ τυχεῖν, φέρε δῆ τοὺς μὲν πρὸς σὲ νυνὶ παρακλητι-
κὸς παρέντες (οὐδὲ γὰρ οἰμαί σοι τούτων ἂν δεῖν, ἀρκεῖς γὰρ σὺ
πρὸς τοῦτο θαντῷ, καὶ ὁ μακάριος ἐκείνος ἀνὴρ καὶ ἡ μεγάλη κοινή

κατ' ἀρετὴν καὶ τὸν ἐνθεὸν καὶ φιλόσοφον ἡμῖν βίον πρόθεσις καὶ σπουδὴ καὶ οἱ πολλοὶ περὶ τούτων λόγοι καὶ αἱ διατριβαί — καὶ τί γὰρ οὐ κοινόν; — καὶ λόγος καὶ τρόπος καὶ τὸ τῶν παρόντων ἀνωτέρω ζῆν καὶ καθάπαξ ἐκτὸς ἐλευθέρως καὶ ἡ πολυετῆς θανυμαστῶς ὅπως καὶ χρονία συνδιαίτησις) ἐκείνω δάσσομεν τὰ παρόντα γράμματα καὶ (καθ' ὅσον οἰοί τ' ἂν εἶημεν ἐν τοιούτοις ὄντες καὶ τοῖς νῦν ἐν ἡμῖν κομιδῇ καταγχόμενοι πράγμασι καὶ καταπιεζόμενοι καθάπαξ ἄφρυκτα τὴν διάνοιαν) τοὺς προσήκοντας ἀφοσιωσόμεθα θρηήνους ἐπὶ τῷ πάθει καὶ τὰς εὐφημίας τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν προσόντων τοσοῦτων πλεονεκτικῶν μᾶτων τάνδρῳ, πάντως ἐκείνου καὶ νῦν ἐνταῦθα προσκαλεσάμενοι τοῖς λόγοις συλλήπτορα, ὡς περ ἄρα καὶ ζῶντα πρότερον ἐπὶ πᾶσιν ἐργασθῆντες ἡμεῖς, τὰ μὲν αὐτῷ συμπαρόντες, ὁπότε ξυμβαίῃ, τὰ δὲ καὶ ταῖς εὐχαῖς ἐπισπώμενοι καὶ θαρροῦντες, ὡς ἂν ἐντεῦθεν ἔργω μάλιστα τὸ πιστὸν ἔχοντες πλεῖν ἢ κατ' ἄλλα πάντα· πάντως δὲ καὶ σοὶ τοῦτ' ἂν ἤδιστον εἶη, οὐκ οἶδ' ὡς εἰ τί ποτ' ἄλλο — καὶ εἰ δεῖ γ' ἔρεῖν, καὶ f. 340^v μέγιστον ἴσως εἰς παράκλησιν | οἱ κατ' ἐκείνου θρηήνοι μετ' ἐγκωμίων —, καὶ ὅστις τάνδρῳς μνημονεῦει μετὰ θανάτου ἐν παντὶ τῷ παραστάντι τοῦ καιροῦ καὶ πᾶσι λόγοις. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς τῶν δικαίων ἐγκωμίοις, ὡς ἱεροὶ φασὶ λόγοι, οἱ λαοί, καὶ ταῦτα μὴ πολλὰ τὰ συγγενῆ πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες, εὐφραίνονται, τί ποτ' ἂν ἕτερον ἤδιον εἶη τῆς αὐτῶν εὐφημίας τοῖς ἐπιμεληταῖς ἀρετῆς καὶ τῶν αὐτῶν ἔχομένοις καὶ πάντ' οἰκείως ἔχουσι καὶ γνησίως ἐκ πολλῶν ἀμέλει τῶν τρόπων καὶ ταυτὰ τιμῶσί τε καὶ σπουδάζουσιν — ὡς ἄρα σοὶ πρὸς ἐκείνον πλεῖστ' ἐκ μακροῦ κοινά;

ἐκεῖνο μὲν γε νῦν ἐντεῦθεν παντάπασιν ἔκτοπον ἐκείνω καὶ ἀλλότριον οὐκ οἶδ' εἰ τι ἄλλω ἄλλο, ὅστις ἄρ' οἶμαι μεμνήσεται τάνδρῳ πρὸς εὐφημίαν ἦντινα δὴ καὶ ὄνουσιν τῶν τοῦ σώματος ἀγαθῶν ἢ τῶν ἐκτὸς μάλιστ' ἔτι καὶ περὶ αὐτό γε τὸ σῶμα — ὡς περ ἀμέλει καὶ τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφοῖς, ὀριζόμενοι τὴν κατ' ἀνθρώπου εὐδαιμονίαν καὶ τελεσιουργοῦσι, καὶ ταῦτα συνεισφέρεται τε καὶ συνεραυρίζεται· καὶ μὴν ἔτι μάλιστ' εἰδισμένον τοῦτο τοῖς ἐπιδεικτικοῖς κανόσι καὶ ὅσοι κατὰ νόμιμα τέχνης ἐν τοιούτοις κινουῦνται κἀνταῦθα τέως χρῆσθαι καὶ τρίβειν καὶ τὴν πρῶτην ἀρχομένοις ἐπιχειρεῖν — ὡς εἰ τις εἰς κόσμον ἐκείνω τῶν τοιούτων τι προφέροι — τῷ πάσης ὑπερέτερω καθάπαξ τῆς ὕλης τε καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ καὶ κρατερῶς εὐ μάλα περιγενομένῳ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀπάντων —, τοῦτον κομιδῇ γ' ἐκφρονα καὶ ἀβέλτερον ὄντα καὶ τῶν κατ' ἐκείνον ἀμαθέστατον ἀνθρώπων καὶ ἀνούστατον — ὅμοιον ὡς εἰ τις ἂν, πρὸς τὴν ἐκείνου μεγαλοφυνίαν καὶ μεγαλόφρονα τῆς ζωῆς αἴρεσιν παραβαλλόμενος καὶ

θαυμάζειν ἀξίῳν καὶ λίαν ἐπιμελῶς ὠρμημένους, ἔργον ἐπὶ τούτοις ἔπειτα ποιοῖτο καὶ σπουδάσαι καλλύνων τὸν ἄνδρα, δοκῶν ὀτιοῦν πρὸς λόγον ποιεῖν ὅτι δὴ κάλλιστ' ἀμφοῖς ἐχρήτο, σκέπων ἀναγκαστῶς τὸ σῶμα καὶ περιστέλλων ἐν σώματι βιουδὸς ἔτι πω, καὶ οἱ τὰ τρίχιν' ἂ περιέκειτο κοσμίως εἶχεν εὐανθῆ καὶ μαλακῶς νεαρὰ διαφερόντως καὶ στιλπνότερα ⁵ περιέρρει τὸ σαρκίον, ἐπίτηδες καὶ τῆδ' ἡσχολημένου τοῦ ἀνδρὸς νέμειν τι σπουδῆς καὶ προσέχειν τὸν νοῦν — φεῦ τῶν λήρων ὅστις οὕτω χρῶτο καὶ τῆς παραπληξίας. οὐ μὴν ἀλλ' ὅστις ἂν καὶ περὶ τούτων οὕτω μεμνητο, ὡς ἄρα καὶ ταῦτ' ἀνήρ οὐ τῶν πολλῶν, οὐδὲ μὲν οὖν οὐδὲ πολλῶν δευτέρᾳ ὕλη καὶ τούτοις πρὸς τὴν ἐνστασιὸν τοῦ βίου καὶ ¹⁰ τῆς μεγαλόφρονος γνώμης ἐχρήσατο — παριδῶν ὡς εἰ τι τῶν φλαύρων ταῦτα καὶ παντάπασιν ἀνονήτων καὶ εὐτελεστάτων ἐν λόγῳ καὶ ὀρητῶν θέσθαι καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶ μάλα φρονήματι γεννικῶ κατωλιγορήσας — οὐκ ἂν ἐμοὶ δοκεῖν | ἔξω τοῦ καιροῦ παντάπασι γίγνοιτ' ἂν f.341^r οὐδὲ τῶν προσηγόντων ἔξω τάνδρῳ. 15

ἐκείνω τοῖνυν γένος μὲν τὸ ἀρχῆθεν ἦσαν καὶ πατέρες Ἑλληνες κατὰ φύσιν ἀκριβῶς ἐκ μακροῦ, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δὲ σφίσι ἐγγενείας ἐκ διαδοχῆς πάλαι πρότερον αἰεὶ μετῆν ἀνοθεύτου παντάπασι καὶ ἀμυγοῦς βαρβαρικῆς ἀλλοτριότητος καὶ ἀωρίας. γενόμενος δὲ τῶν κατὰ τὸν Ἰόνιον οὐ πολλὰ πρότερον τυραννηθέντων τόπων καὶ νήσων Ἰτα- ²⁰ λικῆς χειρὸς, οἷα δῆτ' εἰσὶ τὰ Κερκυραίων καὶ Κεφαλήνων πράγματα καὶ τῶν οἰκούντων Ἰθάκην καὶ Ζάκυνθον καὶ οὐκ οἶδα ἄττα ἕτερα νησιδία κατὰ τὸν εἰρημένον κόλπον, καὶ γενόμενος οἰκίας τινὸς τῆδε τῶν πρώτων καὶ διασήμων ἐκ πολλοῦ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις τά τε ἄλλα καὶ τὴν κατὰ τὸ θεῖον σέβας ἐγγενείαν καὶ πᾶσαν ἕλλην τῶν τρόπων ²⁵ ἀστειότητα καὶ εὐαρμοστιὰν τρέφεται κοσμίως πάννυ τοι καὶ λόγων μετουσία τὸν ἐγχώριον ὡς οἶόν τε τρόπον (οὐ γὰρ ἔτι πω σφᾶς καθάπαξ ἀπέλιπε τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐγγενείας καὶ τῆς κατὰ νοῦν καὶ λόγον γυμνασίας καὶ χάριτος αἰ ἀσκήσεις καὶ τοῦπίσημον καὶ πᾶν τὸ τῆδ' ἀνύσιμον ἔρωτι φιλοκάλω καὶ τάχει καὶ κράτει φύσεως, ἧς ἅπαντες ³⁰ μεθύστερον πεπειράμεθα ὅσοι δὴ καὶ πεπειράμεθα τοῦ ἀνδρὸς ἀτεχνῶς ἀπαραμίλλου) συλλεξάμενος ῥᾶστά τε καὶ τάχιστα καὶ ὡς ἂν εἶναι θαῦμα τοῖς ἐκείνῃ φυλάταις τάνδρῳ καὶ τοῖς δυναστεύουσιν ἀλλοτρίοις τοῦ γένους, ζηλωτὸς ἦν ἐπιεικῶς καὶ περιβόητος ἀμφοτέροις ἔτι μείρακιον ὦν καὶ ἡλικίας, ἧ ἐνίστε πλεονεκτοῦσι καὶ προάγουσιν οἱ με- ³⁵ γαλοφνέστεροι τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἡλικιωτῶν οἱ μεγαλοφνέστεροι μάλιστ' ἐπιδήλως, ἐν κτήσει σοφίας καὶ ἀστειότητος ἀπάσης καὶ ἀρετῆς. καὶ τοῖνυν ἤπερ εἰδίσται καὶ οἱ παρ' ἐκάστοις ἄρχοντες οἰκειοῦνται πᾶν τὸ ὑπὸ σφίσι ἐγκριτεν καὶ δόκιμον ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους, προσλαμβάνονται μετ' ἔρωτος οἴκοι τὸν νέον οἱ τῆς πατρίδος κρατοῦντες· ⁴⁰ καὶ ἦν πάννυ τοι σφίσι ἐπέραστον τὸ πρᾶγμα καὶ σπουδῆς ἀξιούμενον·

καὶ αὐτὸς τοῖς κατ' οἶκον αὐτοῖς καὶ ἐπιτηδεῖοις συνεξεταζόμενος τε καὶ συνταττόμενος. ἦν δὲ καὶ χαρίεις ἐπιεικῶς ὁ νεανίας τὴν ἐντυχίαν καὶ πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν ἔχων αὐτόθεν ὀρώμενος καὶ τὴν ὁμιλίαν ἡδὺς καὶ λόγοις συνῶν ἐκάστοις, κομιδῇ πεφρικῶς εὖ. καὶ τῇ σεμνότητι τοῦ

⁵ ἤθους καὶ τῷ καθεστῶτι τῆς γνώμης πλεῖν ἢ καθ' ἡλικίαν ἐπιπρέπων ὁ λόγος, ὁμαλὸς τε καὶ ταχύς, εὐήχως τε καὶ ἀπροσκόπως ῥέων εὖ μάλα κηλεῖν εἶχε καὶ ῥαστώνην εὐξέμβλητον ἐμποιεῖν τοῖς χρωμένοις. ἀλλὰ καὶ τὸ φαινόμενον ἅπαν εὐγενὲς ἀπήντα σφίσι, καὶ ἡ κατὰ τοῦ προσώπου χάρις προλαμβάνουσα καὶ δεξιουμένη τοὺς ὀρώντας ἐφκει

f.341^v προὔπεμφαίνειν τὴν ἔνδον ἀγλαίαν καὶ | προτυποῦν ὡς περ καὶ εἰκο-

¹¹ νίζειν τὸ τῆς ψυχῆς ἄγαλμα. ἦν γάρ, εἰ δὴ τις καὶ ἄλλος, καὶ ὦρας εὖ ἦκων καὶ διαφερόντως ἤρμοστο κάλλιστα πάντη τὸ γιγνόμενον τῇ φύσει τὰ τῆς μορφῆς αὐτῷ, ἕκαστόν τε μόνον ὡς ἰδεῖν αὐτό, καὶ ἅμα πρὸς ἄλληλά τε ἐν μέρει καὶ πρὸς τὸ πᾶν ὁμοῦ κοινῇ· καὶ πάντα οἱ

¹⁵ κάλλιστα διέλαμπε τῇ τοῦ προσώπου σκηνῇ. καὶ ὅστις ὑπερβαλλόντως ἐνταῦθα τὸν νοῦν στρέφει, κατ' εὐχὴν ἦν ἀκριβῶς ἐπ' ἀληθείας τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς ἂν νοῦς τε καὶ πόθος ἀνθρώπινος μόνον ἰστορήσειεν, οὐδ' ἔπειτ' ἐστὶ ῥάδιον ἐν πολλοῖς ὑποδείγμασιν ὄραν, οὕτω κατὰ φύσιν, εἰς ὅσον οἶόν τ' ἐστίν, ἐν τούτοις εὖ ἦν· ἡ καί, ὑπερφυῶς ὡς

²⁰ εἰπεῖν, ἀνῆρ κατακεκόσμητο τὸν ἅπαντα χαρακτήρα τῆς θεᾶς καὶ καθ' ἕκαστα προσορᾶν ἐφ' ὅσον τελεσιουργός ἐστιν ἡ φύσις. ὅς γε καὶ γηραιὸς ἦδη καὶ τὸ σῶμα παντάπασι πιναρὸς καὶ κατεστραμμένος τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς ἡλικίας καιρῷ γήρωσ λοιπὸν καὶ τῇ κατὰ φύσιν ρικνότητι καὶ τροπῇ, τοῦτο δὲ καὶ μάλιστα τοῦτο, τοῖς μακροῖς τοσοῦτοις καμᾶ-

²⁵ τοις ἐκείνοις καὶ τῇ πολυτετεῖ μογερᾷ βιοτῇ, ἧς οὐκ οἶδ' ὅστις τῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐπιμελητῶν ἀρετῆς καὶ κατὰ τῆς φύσεως ἀποδυσσάμενων τῷ θεῷ καὶ κατὰ τοῦ σώματος ἀντιστρατευσαμένων καὶ τὸ ταπεινὸν τότε κατατηξάντων σαρκίον πλέον ἢ κατ' ἐκείνον ἔσχεν. ἀλλὰ κἂν τούτοις οὐ παντάπασιν ὁμως ἐξίσχυσε τὴν κατὰ τοῦ προσώπου

³⁰ χάριν ἀφανίσαι τε καὶ ἀλλάξασθαι, ἀλλὰ δῆλος ἦν ἐτι πω παντὶ καθορῶντι τὰ δῶρα τῆς φύσεως καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ κάλλους ἐμπομπεύων τῇ μορφῇ καὶ τῆς κατὰ πάντων αὐτῶν εὐαρμοστίας καὶ ὦρας μὴ περιγενόμενος καὶ μάλιστ' ἀντιπράξας καὶ κατασεισας, ὡς τε μὴ δ' ἐν ἐρειπίοις μὴ δ' ἐν λειψάνοις ἔχνη πως ὑποφαινέσθαι τοῖς μεθ' ὕστερον θεα-

³⁵ ταῖς· ὡς τ' ἐντεῦθεν ἐξεῖναι τεκμαίρεσθαι, τίς ποτ' ἂν ἦν ἐφ' ἡλικίας καὶ τηλικαδε τὴν ὦραν, ἡνίκα φιλότιμος ἡ φύσις τὰ ἐάντης καὶ ἀνθεὶ προκόπτουσα καὶ τεχνιτεῦει τὸν ἀνδριάντα τῆς σωματοπλαστίας ἀπρόσκοπος ἐτι πω καὶ ἄτρεπτος.

⁹ προλαμβάνουσα corr. aus προσλαμβάνουσα
2. H. γ. κατακεκόσμητο

²⁰ κατεκοσμήθη, am Rand

ἀλλὰ ταῦτα πλείω μὲν ἴσως ἢ κατὰ τὸ εἶδος ἐκείνω, παντός δ' οὐχῆμιστ' ἀληθῶς εἴρηται· καὶ τοίνυν ἀναληπτέον, ὅτι πολλοῖς οὕτω καὶ παντοίοις τρόποις πρωτεύων τῶν κατ' αὐτὸν ἐν ἐκείνω τῷ χρόνῳ καὶ ἀρτιουργὸς πρὸς ἅπασαν τὴν χρεῖαν τοῖς δεσπόταις ὀρώμενος εὐ μάλα πρόσω ἦει συνεχεία τιμῆς παρὰ σφίσι καὶ μετουσία βελτιόνων τῆς τύ- 5
 χης, ἐξ αἰεὶ βελτίστων πείραν αἰεὶ διδοὺς ἑαυτοῦ μεῖζω. βραχὺς ὁ χρόνος καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ταμάλιστα στεργόμενος καὶ τῇ περὶ αὐτοῦ πίστει προστιθεῖς τοῖς δεσπόζουσι τῶν πρωτείων ἐπὶ πᾶσιν ἀξιοῦται καὶ τῶν οἴκοι πάντων ἐπίτροπος λαμπρῶς καθίσταται. βραχὺς μὲν οὖν αὐθις | ὁ χρόνος καὶ τῆς λαμπρότητος ἐκείνης καὶ τῆς ἐπισήμου κατὰ f.342^f τὸ ἐγγχωροῦν ἐν τοῖς κατὰ τύπον πράγμασι καὶ πολλοῖς ἐφετῆς — καὶ 11
 ἴσως ἂν καὶ τοῖς αὐτῷ προσήκουσι καὶ γένους κοινωνοῖς ἐφετῆς — ἀγωγῆς καὶ τύχης ὑπεράνω γενόμενος καὶ πᾶσαν ὑπεριδὼν καὶ ὑπερ- φρονήσας τὴν κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ σωματικὰ φιλοτιμίαν καὶ φιλο- καλίαν τῆς φύσεως καὶ κρειττόνων ὅλως γενόμενος λογισμῶν, οὓς κάκ 15
 βρεφικῆς ἔτι πῶ τῆς ἡλικίας ἔτρεφεν ἑαυτῷ, καὶ τὰ παρόντα, χρηστὰ δοκοῦντα καὶ τίμια, θέμενος ἐν δευτέρῳ καὶ ἀνάξια παντάπασιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ γεννικῶν καὶ ὑψηλῶν ὄντως λογισμῶν καὶ κρίσεων λαθῶν ἑαυτὸν ἄριστα κλέπτει τῶν παρόντων καὶ μεθίσταται αὐτῷ μόνον σώματι μηδὲν προσπεριεργασάμενος οὐ μόνον τῶν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν καὶ 20
 τοῖς ἄλλοις εἰθισμένον ὡς ταπολλά, ἀλλ' ἄρα δὴ μάλιστα καὶ πρὸ τούτων πατρίδα τε, ἧς οὐδὲν γλύκιον λόγοι φασί, καὶ τὰς πλείστον ἐχούσας ἐθιμούς διατριβὰς καὶ προσηκόντων καὶ γνησίων σχέσιν ὡς εἰπεῖν ἄφικτον καὶ δεσμά· ξένος τε γίνεται τῷ ξενωθέντι δι' ἡμᾶς καὶ μέχρῃς ἡμῶν ἐνδημήσαντι καθ' ἡμᾶς καὶ ταπεινωθέντι Χριστῷ καὶ τοὺς 25
 ξένους ἡμᾶς αὐτῷ συναγαγόντι κὰν τῇ πρώτῃ πατρίδι καὶ τοῖς οὐρα- νίοις οἰκειωσαμένω.

τὸν μὲν οὖν τὸν Κεφαλῆνων ἡγεμόνα, τὸν Ἰθακήσιον Ὀδυσσεῖα, τὸν πάνυ, τὸν πολλῆς μνήμης ἐκείνον καὶ τῆς Ὀμηρικῆς γλώττης ἠξιω- μένον ὑπὲρ πολλούς (εἰ μὴ τις ἀμέλει φαίη καὶ ὑπὲρ ἅπαντας τῶν 30
 ἠρώων), τοῦτόν φησιν ἢ ποιήσεις οὕτω δὴ τῆς πατρίδος ἐξέχεσθαι καὶ μάλα τοι μνήμην ἔχειν καὶ μάλα ποθεῖν, ὡς ἄρα καὶ τὸ καπνὸν Ἰθάκης ἰδεῖν πολὺ τιμᾶν καὶ τῶν Καλυψοῦς ὑπέροτερον ἐρώτων ποιείσθαι καὶ χαρίτων καὶ λήρων ποιητικῶν καὶ πάσης κατ' ἀνδρώπους ἡδονῆς καὶ παντός ἄλλου πράγματος πολὺ τὸ θέλγον ἔχοντος καὶ ἀντισπῶντος· 35
 Ἰωσήφ δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην πατρίδα καὶ γένος καὶ προσήμοντας καὶ φίλην ἐθιμον διατριβὴν καὶ ἡλικας καὶ δεσπότης κομιδῇ ποθοῦντάς τε καὶ τιμῶντας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐνασχόλησιν καὶ δεσμὰ καθάπαξ ἀπο-

3 τῷ χρόνῳ über τοῦ χρόνου
 22 Hom. ε 34 31 Hom. α 58

11. 12 καὶ ἴσως — ἐφετῆς 1. H. am Rand

ποιούμενος καὶ μηδεὶν ἀξίων ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ μεγαλόφρονι, ὅσα δὴ καὶ καπνὸν φεύγει ταῦτα πάντα, ταχὺς ἐξιστάμενος καὶ τοῦ τῶν καλλίστων ὄντως ἔρωτος ὄλος γίνεται καὶ φέρων ἑαυτὸν δίδωσι γυμνόν, ἀπροσδετὴ πάντων, ἀπάσης προσπαθείας ἄλλης καὶ ὀλκῆς κατισχυούσης
 5 ἀνθρώπων καὶ τῆς φύσεως ἄσχετόν τε καὶ ἀνελεύθερον.

καὶ τοίανυν ἐν Θεσσαλονίκη τῇ πόλει γενόμενος τὴν πρώτην ἄρχεται μὲν ἐκείνη τῶν τῆς ἀρετῆς πόνων γεννικῶς καὶ πάση καρτερία πάντων κρείττων γενόμενος καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἀνθρώποις ὄντων γυμνάζει
 f. 342^v τὸ σῶμα, λαυθάνων ἅπαντα τῷ πάντα | φέρειν ἀκάμας καὶ ἀήττητος
 10 καὶ ἀνευθεῖς μικροῦ καὶ ὑπερφνῆς, ὡς ἂν τις τῶν εὐτελεστάτων ἀρχήθην |
 ἐξέτι βρέφους καὶ ἀγροικικῶν καὶ εἰδισμένων ἀπάση τληπαθεία καὶ ἀγωγῆς στενώσει· τῆς δὲ περὶ τὴν παιδείαν τέως καὶ τοὺς λόγους σπουδῆς ὑπερβαλλόντως ἀντιποιεῖται, συνεργὸν τὸν ἐν τούτοις πόθον πρὸς τοὺς ἀνωτάτω καὶ ὑψηλοτέρους πόθους τοῦ καλοῦ καὶ τῆς τελείας
 15 ὄντως μακαριότητος εἰκότως κρίνων, καὶ προύργον μάλιστα οἱ τῷ πρώτῳ σκοπῷ καὶ τῆς ὑπερτάτης θεωρίας οἰκείαν παρασκευὴν καὶ μελέτης καὶ γυμνασίας προάγωνα ὅστις εὐκαίρως πειρωτό καὶ εἰδείη χρῆσθαι, ὡς ἄρα καὶ πειρῶμενος αὐτὸς καὶ χρώμενος πίστει τέως ἐδίδου καὶ εἶχεν ἑαυτῷ καὶ πίστει παρέσχετο τούτου τρανῶς μεθύ-
 20 στερον παντὶ συνιέντι, ἀμφοτέρω γερονῶς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς καὶ ὑπ' ἀμφοτέρων βελτιωθεῖς, τέλειος εἰς ὅσον ἢ φύσις ἰκνεῖται καὶ βοηθούμενος πρὸς τὸ γιγνόμενον ἑκατέρω παρ' ἑκατέρου· καὶ τοῖς πόνοις τῶν λόγων τοὺς καρποὺς συνεισφέρων εὐδρομώτερον τῆς ἀρετῆς εὐ μάλα, ὡς τε πτεροῦσθαι τὴν ψυχὴν ἐντεῦθεν τῶν βαρούντων καὶ γαιηρῶν
 25 ἄνω κούφως ἵπτασθαι κράτος διδόνς καὶ τοῖς πόνοις τῆς ἀρετῆς εὐφυᾶ καὶ ἐραστῶνευμένην καὶ ἱππασίμου τὴν τῆς διανοίας ἄρουραν καὶ πεδιάδα καθομαλίζων καὶ κατασκευαζόμενος ἀεὶ πρὸς τὴν καρποφορίαν καὶ τοὺς ἀπροσκόπους δρόμους τῶν λόγων.

τοιγαροῦν ἐκείνην τηνικαῦτα τὴν πόλιν οἰκῶν τοῖν διττοῖν τούτοι
 30 πόνοι προσειχε τὸν νοῦν καὶ προύκοπτεν ἐκείνοις ἐκάστοι' ἐρωμένους ἀμφοτέρω· τὴν τε τῆς ἀρετῆς ἄμιλλαν, τὴν κατὰ τὸ παγκόσμιον τόδε θέατρον ἐν κρυπτῷ τοὺς ἄθλους θεωμένῳ Χριστῷ, καὶ τὴν τῆς παιδείας βελτίωσιν. ἦν μὲν γε τέως καί, ὅτι ποτ' ἄρα καὶ εἰρηται πρότερον, τοῖς λόγοις ἀνδρας ἔχων οἰκοὶ καὶ προκτησάμενος βραχὺ τι καὶ
 35 ὅσον ἐμπύρευμα καὶ κέντρον ἔρωτος αὐτοῖς εἶναι· ἐκείνη δὲ τελεωτέρων τυχῶν παιδευτῶν καὶ τοῦ τοσοῦτου πόθου καὶ τῆς φύσεως, εἰ καὶ μὴ παντάπασι, τυχῶν δ' ὅμως ἀξίων ἀμηγέπη καὶ οὐκ ἄλλοτριῶν πόρρω τοι θαῦμα ἦν ὀρώμενος καὶ παιδευταῖς καὶ ἠλικιωταῖς τε καὶ συνάθλοις καὶ πᾶσιν ἄλλοις ἐξωθεν ἐπισκεπτομένοις, ἄριστά τε καὶ τάχιστα προ-

χωρῶν τῆς σοφίας αἰεὶ, ἵππος ἐς πεδίον, αἰετός τ' ἐν νεφέλαις, τῷ κράτει τῆς φύσεως καιρὸν ἔχων χρῆσθαι καὶ ἄμα προστιθεὶς ἐπιμέλειαν καὶ τόνον οἶον ἄρρητον τῷ κατὰ φύσιν, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλοντι καὶ ἀπαραμίλλω, ἃ σπάνιον ἔοικεν εἰ συνέλθοι, ἦν μὲν γε ὄπωπὸν ἀμφοτέρω, ὡς περ' ἄρ' ἐκείνω, συνέλθοι, τις ἐρεῖ κάλλισθ' ὅπως τελεσι- 5 ουργεῖ τὴν πρόθεσιν.

ἦν μὲν γε καὶ τόδ' ἐπὶ τούτοις ἐκείνος ὡς ἀληθῶς ὁρώμενος θαυμά | ἄνθρωπος ξένος, ἀλήτης, ἀγνοούμενος ὅστις τε καὶ ὄθεν εἴη, τῆς καθ' f. 343^f ἡμέραν ἀναγκαστῶς εἰς τροφήν χρείας ἐπιδεῆς καὶ πρὸς μόνους ὁρῶν τὰς φιλανθρώπους τῶν οἰκτιρύντων χεῖρας, τοσοῦτο σπουδῆς νέμων 10 τοῖς τῆς παιδείας νόμοις καὶ ἀεθλεύων ἀκάμας ἄτρεπτος ἀνεπίστροφος καθάπαξ τοῦ σώματος καὶ τῶν τοῦ σώματος ὑπὲρ πάντα Κλεάνδην παραπλήσια τῇ σοφίᾳ προστεταλαιπωρηκότα καὶ μνήμης ἐντεῦθεν μέχρι καὶ νῦν ἐκείθεν ἀξιούμενος ἐπαινετῆς τῷ φερεπόνω καὶ ἀκαμάτῳ τῆς σπουδῆς ὑπ' ἔρωτος τῇ φιλοσοφίᾳ πάντων ἀητήτου πραγμάτων. Ἰωσήφ δὲ 15 καὶ τοῦδε μάλιστα πόνος ἦν πρῶτος καὶ πλείονος ἀξιούμενος λόγου· ὄλος εἶχεν ἐπιεικῶς σχολάζων τῇ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείᾳ καὶ τῇ κατ' ἀρετὴν πολιτείᾳ καὶ τῷ θεουργῷ βίῳ καὶ τῇ χρήσει τῶν τῇ θεοσεβείᾳ νομίμων καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ τοῖς ἱεροῖς οἴκοις καὶ τοῖς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς ἡγεμόσι τε καὶ τεχνίταις καὶ τῇ πρὸς τὰ θεῖα καὶ τὸν 20 θεὸν τοῦ νοῦς ἀνατάσει, πάντ' ἀποτιθέμενος τὰ παρόντα καὶ κατασπῶντα καὶ ἀποδιδράσκων καθάπαξ ἐλεύθερος τάνθρώπεια.

ἀλλὰ μὴ πῶ νῦν τοῦτο· μαινάτω δ' ὁ λόγος προσβραχύ. φέρε δὲ περὶ τῆς ἐν παιδείᾳ τῷ ἀνδρὶ σπουδῆς μέτρι' ἐροῦμεν ἅττα, ὡς ἂν 25 τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἴσως τὰ κατ' ἐκείνον προδεικνύντες, οἷς, ὅτι μηδὲν ἐν ξυγγραφαῖς ἀνῆρ καὶ βιβλίους καταλελοίπει, ἐπεὶ περ τῷ ξυντάττειν καθάπαξ ἀπέπατο, ἥμιστα πονεῖν ἐνταῦθα δοὺς ἑαυτόν, ἅτε πάσης θεατροκοπίας ὑπερφρονῶν κἂν τῷ βίῳ καὶ μεθυστερον χρόνοις καὶ τὸν Πυθαγόρειον καὶ Σωκρατικὸν τρόπον μὴ πιστεύων γράμμασι καὶ βιβλίους τὸν οἶκοι τῆς ψυχῆς πλοῦτον καὶ τοὺς θησαυρούς. 30

ἦν μὲν οὖν ἡ φύσις ἐκείνω καὶ τὸ ταύτης εὐεκτοῦν κράτιστα ῥᾶστα δὴ πλείστον ἀνύτειν περὶ ἅττ' ἂν νεύσειε τῶν τῆς σοφίας καὶ ὧν ἂν αὐτὸν ἔρωσ σχολίῃ καὶ ἄπτοίτο καὶ πρὸς οὐδὲν ὅτι μὴ, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς κατ' αὐτὴν πλείστοις ὅσοις εἶδεσι καὶ ποικίλοις κόμμασιν οἷος ἂν εὐ μάλα τάχιστ' ἐκείνος χαράττεσθαι καὶ τυποῦσθαι παραχρῆμα τρανῶς 35 καὶ παντὶ ξυνιδεῖν αὐτόθεν διασήμῳ καὶ τὸ τῆς διανοίας εὐγενές τε καὶ ἡρμοσμένον καὶ καιρίον αὐτῷ κατὰ τὸ τοῦ Πλάτωνος κήρινον ἐμα-

1 für beide Sprichwörter vgl. die Indices des Corp. Par. Gr. 12 über den Stoiker Kleantes vgl. Diog. Laert. 29 vgl. Diog. Laert. IIX 1, 6 37 Theaet. 191 C

γειον ἐνδοθεν τῆς ψυχῆς παντάπασιν εὐφυῆς καὶ ἀλλότριον, ὡς ἐκεῖνός φησι, πάσης κοπρώδους καὶ ξηροτέρας ἢ σκληροτέρας ἕξεως καὶ ἡ μὴ ποτ' εὐπετέες γένοιτ' ἂν ἐγχαράττειν ἄττα δεῖ καὶ ὧν μάλιστα δεῖ καὶ βούλοισι' ἂν τις· οὐδ' αὖ τούναντίον ὑγρότερόν τε καὶ διάλυγον ἀπαγῆς
 5 σφραγίζειν ἔμμουνα προσβραχύ, ἀλλ' εὐενδότης κεκραμένον καὶ μαλακὸν
 f. 343^v χρῆσθαι καὶ οἶον ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων | ἐναντίων ἀξήμιον καὶ ἀλώβητον ἱκανοῦσθαι πρὸς τοὺς ἐμπίπτοντας τύπους καὶ πάνθ' ἕκαστα καὶ παντοῖα θαδίως προσείσθαι καὶ λαμβάνειν τε καὶ μεταλαμβάνειν.

τοισαροῦν ὧν ἂν ἄπτοιτο πάντων τῶν γε τοσοῦτων τῆς παιδείας
 10 εἰδῶν, ὡς μάλα τοι τάχιστ' ἀνύτειν κατὰ πᾶν τὸ γιγνόμενον εἶχεν, εἰ δὴ τις καὶ ἄλλος ἀνθρώπων ἄλλο τί ποτε τῶν κατ' αὐτόν γε καὶ πρότερον. οὕτω δὲ διὰ πάντων εὐ ἔχων καὶ πεφυκῶς εὖ, τῆς κατὰ φιλοσοφίαν σπουδῆς μάλιστ' ἔχεται ζέοντι τῷ πόθῳ πλεῖν ἢ κατὰ τᾶλλα καὶ πάντ' ἐν δευτέρῳ θέμενος· ὁ δὲ τῆς ἐνταῦθα φιλοπονίας καὶ προκοπῆς ὄλος
 15 γίνεται, οὐ μόνον τῆδε κατὰ φύσιν ὡς εἶοικε χαίρων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτοῦ τόδε μάλιστα ποιούμενος καὶ ὡς ἂν τόδε οἱ πλείστον ὅσον διαφέρων καὶ προύργον κομιδῆ γε ὃν τῷ πρώτῳ κατ' ἀρετὴν καὶ τὴν ὑψηλὴν αὐτῷ πολιτείαν σκοπῶ καιρῷ ὡς ἀληθῶς ἐκεῖνός γε κρίνων καὶ τῶν εἰκότων τυγγάνων ἀξίως αὐτοῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ μεγαλοφυσίας ἐν-
 20 τεῦθεν ἀμέλει, τί τις ἐρεῖ; ὅσον ἐπέδωκεν ἐν βραχεῖ περὶ πᾶσαν θεωρίαν ἐνταῦθα καὶ κράτιστος γέγονε τῶν πολλῶν φιλοσοφίας τμημάτων καὶ ἀρτιόχρειος τῇ προθέσει τε καὶ τῷ ζέοντι πόθῳ εἰς ὅσον οἶόν τ' ἐστὶν ἀσκήσαι καὶ τὸ ἀκρότατον ἱκόμενος τοῦ πράγματος καὶ κατηντηκῶς· καὶ μηδενὶ λιπὼν ὅτι ποτ' ἄρα πλεόν, τοῦτο μὲν ποριμώτατος τῆς
 25 τῶν καθηγεμόνων ἐκδοχῆς ἐς τάκριβέστατον καὶ παντέλειον γιγνόμενος, τοῦτο δὲ καὶ τῆς οἰκοθεν φιλοπονίας καὶ τοῦ γονίμου τὰ λείποντα καὶ δεύτερα μεθεξῆς ταῖς προλήψεσι καὶ ταῖς διδομέναις ἀφορμαῖς αὐτὸς προστιθεὶς καὶ τοῖς ἐκείθεν καρποφορῶν σπέρμασιν, ἅτε κατὰ τὸν ποιητικὸν λόγον ὡς ἀληθῶς αὐτὸς μάλιστα 'βαθειαν αὐλακα διὰ φρενὸς
 30 καρπούμενος' καὶ πᾶν τὸ τῆς φορᾶς αὐτοφυῆς ἐφ' ὅσον οἶόν τέ ἐστὶν ἀνύσιμον. πάντα μὲν ἐπήλθεν ἕκοντος τὰ τῆς φιλοσοφίας, πάντα δὲ τῷ πολυχωρήτῳ καὶ διαρκεῖ τῆς φύσεως πᾶν τὸ γιγνόμενον κατήνυσε καὶ συνελέξατο, ὡς οὐδεὶς εἰς ὅτιποτοῦν ἕν, ὅλον αὐτῷ δοὺς ἑαυτὸν καὶ μηδὲν ἔπειτα προσπεριεργασάμενος τῶν λοιπῶν ἄλλων, ὅτι δὴ πέφηνκεν
 35 οὕτως ὡς ταπολλὰ καὶ μὴ πάντων οἶόν τ' εἶναι πολλούς, μήτε μὴν τῶν πολλῶν τοὺς πολλοὺς ἀντιποιεῖσθαι· τῷ δὲ περὶ πάντων ἐπιμελὲς γέγονε καὶ οὐδὲν μήποτε περὶ ὄνουοῦν μᾶλλον, οὐδὲν μήποτε περὶ ὄνουοῦν αὐ ἦττον οὐδ' ὥς τε λιχναίας ἀκαιρίαν καταγνώσωναι, ὡς ἂν μὴ τοῖς καθ'

29 Aesch. Sept. 574 Herm. Der Vers ist Metochites' Zeitgenossen geläufig; v. Herm. zu diesem Verse u. Nik. Greg. Hist. I. 320, 10

αὐτόν, μὴ δ' οἷς οἶόν τ' ἐστὶ παραβαλλόμενον, ἀλλ' εἶχεν αὐτὸν διαρκῆ φροντιστὴν καὶ ἐπόπτην ἢ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστήμῃ καὶ ἀκρίβεια, εἶχε δ' ἢ τῶν κατὰ φύσιν γενομένων καὶ ἀεὶ γιγνομένων αἰτιολογία τε καὶ συνηγορία τῶν εὐστόχων τῆς φύσεως ἑταστῶν, τοῦτο μὲν κοινῆ, τοῦτο δ' ἰδία τε περὶ τῶν καθ' ἕκαστα· εἶχε δ' ἢ τῆς λογικῆς ἀφοπλίσεως καὶ ἰ. 344^f παρασκευῆς ἀσφαλῆς διδασκαλία καὶ τῶν παλαισμάτων τὰ τεχνιτεύματα 6 κατὰ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, ὅπως ἐστὶ δηλαδὴ τῆς ἀληθείας ἐκάστων περιγίνεσθαι καὶ πρὸς ἑαυτοῦ θαρροῦντα ποιεῖσθαι τὸν ἐπιχειροῦντα καὶ ἀλλότριον ἄπαν καὶ ἀμαθῆς ἢ δύσνου καὶ κακοῦργον διωθεῖσθαι καὶ ἀνήνυτόν τε καὶ ὑπεύθυνον ἐλέγχειν· εἶχε δ' ἐπὶ τούτοις τε καὶ 10 πρὸ τούτων ἢ τῶν ἀνωτάτω καὶ μετὰ τὴν φύσιν, εἴτουν ὑπὲρ τὴν φύσιν βασιλικὴ τοῦ νοῦ μόνου ἀμιγῆς ἐπαφῆ καὶ ὑψηγορία διασώτην καὶ θεωρὸν ἐπὶ τοῖς ἀδύτοις τῶν ὄντων, εἰ καὶ τῆς τούτων Βακχείας ἐκ τῶν ἡμετέρων μάλιστα καὶ θείων εἶχεν οὐ τὸ καιρῖον μᾶλλον ἢ τὰσφαλές. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα περὶ τούτων ἑαυτὸν ἐπαίρει σεμνη- 15 γορεῖν Ἀριστοτέλης μετὰ τῆς εἰδισμένης δολεραῆς ἐπικρύψεως φεύγων τὰς ἐπιδήλους λαβὰς καὶ τοὺς ἐλέγχους οὐχ' ἦττον ἢ καὶ τις τῶν ἀπ' ἐκείνου καὶ πάντα σπουδαστῶν αὐτοῦ προσέχων εὖ μάλα διηρηνήσατο· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὡσαύτως ὅσα Πλάτων καὶ οἱ τῶν αὐτοῦ διάδοχοι βέλτιον ὄντως ἢ κατ' Ἀριστοτέλην καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα καθάπερ 20 ἐν μυστηρίοις τελοῦνται τρανότατά τε καὶ τελεώτατα, διεληθὼν μηδὲν ἦττον ἢ κατὰ Πλατῖνον καὶ Πρόκλον καὶ ὅσοι τῶν ἐλλογίμων τε καὶ ὀνομαστῶν ἕτεροι προύστησαν τῆς αἰρέσεως. καὶ τὸ χρήσιμον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θεουργὸν φιλοσοφίαν ὅμως ἀπολαβὼν καὶ δρεψάμενος ἀξή- 30 μιος διεγένητο· οὐδὲ μὴν τῶν καιριώτατα τοῖν ἀνδροῖν τούτοις καὶ ὅσοι σφίσι προσέσχον εἰς τὴν κατ' ἦθος φιλοσοφίαν εὐρημένων οὐ παντά- πασι ἀλλοτρίων καὶ πόρρω φερόντων, ἢ τὰ καθ' ἡμᾶς ἔχει δόγματα καὶ ἢ τῆς ἀληθείας νομοθεσία, ὀλίγον ἐμέλησε τῷ ἀνδρὶ κατιδεῖν τε διαρκῶς κἂν εἰ πῃ δέοι χρῆσθαι τοῖς βελτίστοις ἀμέλει καὶ ὅσα τῶν ἡμετέρων ἐγγύς τε καὶ συγγενῆ καὶ ὧν ἐστὶν ὄντων ὄνασθαι πρὸς τὴν 30 ἐξαρχῆς ἐνστασιν τοῦ βίου καὶ πρόθεσιν πάντων πραγμάτων ἄσειστόν τε καὶ ἄτρεπτον.

ὡς ἄρα δὴ καὶ τῆνικαῦτα τοὺς περὶ τὴν σοφίαν ἰσχυροὺς πόθους καὶ πόρους δευτέρους ἐκείνος τῆς μεγαλόφρονος ταύτης αἰρέσεως θέ- 35 μενος καὶ σπουδῆς ἐρρωμενέστερος ἐτι ταύτης ἄπτεται καὶ ὅλον ἀπὸ πάντων καθάπαξ ἀπόμνητον ἑαυτὸν καθιεροῖ καὶ ἀποτενίζει τῷ θεῷ ἱερὸν ὄντως πάσης κοσμικῆς καὶ ὑλικῆς κοινωνίας καὶ ἐπιχρείας καὶ προσπαθείας ἄσολόν τε καὶ ἄβατον, καὶ οὐδὲν ἄλλ' ὅτι οὐκ ὑπελείπετο τῇ τῆς ψυχῆς ἐλευθερία τῶν ἐντεῦθεν ἀπάντων ὅτι μὴ τὸ σύζυγον

18 διερηνήσατο, das übergeschr. η von 2. H.

εἰς ὑπηρεσίαν μόνον σώμα καὶ ταύτη συνδυασθὲν ἀχώριστον συγκληρο-
νόμον τῆς μετὰ τὸ τὰ παρόντα τελευτῆσαι πέρας οὐκ ἐχούσης μακαριό-
τητος, ἢ τοῦ ἐναντίου τῆς ὡσαύτως αἰδίου φευκτικῆς καὶ ἀπενκταιοτάτης
λήξεως καὶ πείρας.

f. 344^v καὶ ἵνα τὰν μέσω | παραδράμω καὶ τοὺς τῆς ἀρετῆς ὑπὲρ τὴν φύσιν
6 αὐτοῦ καμάτους, ἐπεὶ τὰ τρίχινα κατὰ μοναχοῦς ἠμφιέσατο, ἐν αὐτῇ τε
τῇ πρότερον εἰρημένη πόλει καὶ τισι κατὰ τὴν Θετταλίαν ὄρειναῖς ἀνα-
χωρήσει καὶ νησιδίους περὶ αὐτὴν ἐρημικοῖς πάσης ἀνθρωπίνης ἐπι-
μιξίας ἐντεινόμενος ἀνὴρ ὅμως ἔτι τῇ σπουδῇ καὶ τῷ σκοπῷ καὶ τῷ
10 πόθῳ τοῖς κατὰ τὸν Ἄθων τὴν ὑψηλὴν ταύτην καὶ οὐρανοῖαν ἐπειγό-
μενος ἀγωγὴν ὁμόφροσι καὶ συνεργασταῖς τοῦ καλοῦ φέρων ἑαυτόν, συν-
τάττει καὶ δίδωσιν, οἳ δὴ μάλιστα πάσης ἀρετῆς ἀγορὰν εἶναι φήμη
πάντως εἶχεν ἂν αὐτόν καὶ πάσης μοναχικῆς ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς
ἐργαστηρίου, ὡς τε καὶ ῥᾶστα μεταλαμβάνειν ἐκεῖθεν ἐξεῖναι οἱ καὶ
15 συναλλάττειν πᾶσαν τοῦ καλοῦ χρεῖαν καὶ ὧν ἂν αὐτῷ πρὸς τὴν πρό-
θεσιν ἔτι πῶ δέοι καὶ κατασκευάζειν ἑαυτόν παραβαλλόμενον καὶ τελε-
σιουργεῖν κατὰ πᾶν τὸ γιγνόμενον τῆς εὐγενοῦς ἕξεως· ὡς ἐνταῦθ' αὖ γε
καὶ τοὺς τεχνίτας ἅπαντας μάλιστα τῆς ἀρετῆς ὄντας καὶ τοὺς τύπους καὶ
τὰ ὑποδείγματα καὶ ὅπως ἔστιν ἑαυτῷ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀκριβεστάτην
20 δημιουργίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ προσήκοντος τῇ κατὰ τὸν βίον ἐνστάσει.

καὶ τοῖνυν ἐπιξενωθεὶς καὶ οἰκήσας καὶ ἐναυλισάμενος τῶν ἐκ-
κρίτων ἐκεῖσέ τινα μόνων φιλοσοφεῖ παρὰ τοσοῦτον τὸ ταπεινόν τε καὶ
ἄτυφον καὶ τὴν μεγαλόφρονα καὶ ὑψηλὴν ὄντως εὐτέλειαν καὶ λαυθάνει
κομιδῇ, τίς τε εἴη καὶ ὅτι ποτ' ἂν δύναίτο ἄνδρον καὶ ἄττα κατὰ νοῦν
25 τε καὶ διάνοιαν πράγματα, παρ' ὅσον καὶ φνητομομαῖς καὶ ἀμπελῶσι
πονεῖσθαι καὶ αὐτουργεῖν εἰκότι δοκεῖ. καὶ μέντοι καὶ ὡς δοκεῖ παρ'
αὐτὰ τοῖς ἐν τούτοις ἔχουσι τέως συντάττεται ἢ καὶ ὑποτάττεται, ὡς ἂν
ἀμέλει προσέχουσι τῷ προλαβεῖν καὶ πείραν δοῦναι τῶν ἔργων αὐτὸς
οὐπῶ δεδωκὼς ἑαυτοῦ πείραν. καὶ τί γὰρ οὐκ ἐμελλεν οὕτως ἀνθρωπος
30 τριβῶνι καὶ διεργωγῶτι ῥακενδυτῶν, ἀγροικικῶς καθάπαξ ἑσταλμένος,
οὐδὲν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, οὐδὲν ἐπιφερόμενος, οὐ πήραν, οὐχ' ἱμάτιον
ὀρητοῦν δευτέρον, οὐχ' ὑποδήματα, ὡς ἄρ' ἀληθῶς ὀδίτης καὶ ὄρομενός
εὐαγγελικός, οὐκουν γε οὐδ' εὐπορος ὀβολοῦ· ὅσα γε τῷ φαινομένῳ
καὶ τῷ νεαρῷ τῆς ἡλικίας ἔτι πῶ σιάπτειν ἰσχύων ἐπαίτεῖν οὐκ αἰσχρ-
35 νόμενος, μάξης αὐτῆς ἐπίχρειος τυχεῖν ἢ μόνον δι' ἔλεον, ἢ πόνων
μίσθωμα. ἐνταχθεὶς δ' οὕτω τὴν πρώτην καὶ καθυπουργήσας γεννικῶς
πρόθυμος οὐ τῇ κοινῇ μονῇ καὶ δεσποτικῇ χρεῖα, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνεργ-
γάταις ἐκείνοις τοῦ πόνου, ἡδὺς ἦν αὐτοῖς ἐκεῖνος ὑποκύπτων καὶ
συνδιαπονούμενος.

χρόνος οὐκ ὀλίγος τρίβεται οἱ μετιόντι τὴν θαυμαστὴν ὄντως
 ταύτην καὶ ὑψηλὴν ἐν εὐτελείᾳ σκηπὴ φιλοσοφίᾳ τῷ τὰ ἐν κρυπτῷ
 ταύτ' ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν βλέποντι θεῷ πατρί· ἐπεὶ δ' οὐ πέφυκεν
 οὐδ' | ἔστι δυνατόν, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν καὶ τοῦτο λόγον, πόλιν 1.345^f
 ἐπ' ὄρους κειμένην κρυβῆναι, τὴν ἐκ πολλῆς συνδρομῆς καὶ συνόδου 5
 τῶν τῆς ἀρετῆς καλῶν τάχα συγκεροτημένην κραταίωσιν εἰς ἓν ὁμοῦ
 συνελθόντων ἐκείνῳ τῷ πόλιν θεοῦ καὶ μονῆν καὶ οἶκον ἑαυτὸν δε-
 δημιουργηκότι καλῶς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν
 καὶ πάντων ἡγεμόνων καὶ διδασκάλων τῆς ἀρετῆς, οὐδ' αὐτὸν ἄρ' ἦν
 λαθεῖν οὐδ' εἰς πλείστον ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐκείνου κρυβῆναι· εἰ μὲν βούλει 10
 τῆς τῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ ὄρος οἰκούντων ἐποπτείας τῶν τοιούτων καὶ
 ἐμπειρίας, εἰ δὲ βούλει τῆς μεταρσίου μονῆς καὶ ιδρύσεως ἐν τῷ καλῷ
 κατὰ φύσιν οὐ τοῖς ἐκείνῃ μόνοις ἐπόπταις, ἀλλὰ καὶ πάντῃ καὶ πᾶσιν
 ἐπίδηλον αὐτόθεν ἀφ' ὕψους ἐφορωμένοις. τοιγαροῦν κἀκεῖνος ἐπὶ
 τοσοῦτου γενόμενος ὕψους, ὄρατὸς γενόμενος καὶ μὴ παντάπασι, μὴ 15
 δ' ἐπὶ πλείστον λαθῶν, τοῖς ἐκείσε πᾶσι ποθεῖται τε κομιδῇ καὶ θαύ-
 ματος ἀξιούται· καὶ αἰεὶ πλείω συνεχῶς αὐτοῦ πείραν λαμβάνουσι.
 ταῦτα σφίσι ἐπέδιδον περὶ τὸν ἄνδρα. τί γὰρ ἦν τῶν κατ' αὐτὸν
 οὐ μέγιστον καὶ οἶον ὡς εἰπεῖν τὴν φύσιν ὑπερφωνοῦν; αἱ νηστεῖαι
 καὶ ἀσιτία ὡς περ ἄρα μικροῦ καὶ ἀσωμάτως βιοῦντι ὅστις ἂν ὀργῇ 20
 τὸ καθάπαξ ἄφροντι καὶ ἀταμίεντον καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαστῆς τροφῆς
 καὶ χρείας καὶ οὐ περὶ τὴν αὐριον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκάστοτ'
 ἐνεστώσης, ὡς μᾶλλον ἐγγενέσθαι, φῆσαι τις ἂν, τοῖς πτηνοῖς περὶ τῆς
 εἰς τὴν ὕστεραίαν τροφῆς μέριμναν καὶ ὀτιοῦν ἐνσκευάσασθαι καὶ
 προαποθέσθαι, ἢ τάνδρῳ διὰ τὸν τῆς ἡμέρας ἐκάστοτ' ἀπαραίτητον τῇ 25
 φύσει δασμόν· ὡς τ' ἐνίοτε ξυμβαίνειν καὶ ἀπρόσιτον ἐπὶ πλείους
 μένειν ἡμέρας καὶ ἐπικινδύνως παρατείνεσθαι καὶ οὐκ ἂν ἄλλως με-
 μνησθαι καὶ ἄπτεσθαι τροφῆς, εἰ μὴ τινος ἂν ἢ παντεπίσκοπος πρόνοια
 κινοίῃ τῶν τὰ κατ' αὐτὸν εἰδόντων ἐπιμελὲς ἐκάστοτε θέσθαι περὶ τού-
 του καὶ προσευγεῖν, ὧν ἄρα κατ' ἀνάγκην δεῖ πρὸς τὸ διαρκεῖν 30
 ὀπηοῦν τῇ φύσει. οὕτω γὰρ ἦν ἀνεκτὸν τάνδρῳ καὶ τοῦτο εἰ μὴ
 θαμίζει, ὡς οὐδὲν ἦν ὅτι ποτ' ἄλλο πρὸς ὀργὴν μᾶλλον τὸν πάντα
 γαληνὸν ἐκείνον καὶ πρᾶον κινοῦν καὶ δυσχεραίνειν πείθον, ἢ ὅταν
 πλείον τι τῶν ἀπαραίτητων καὶ ἀναγκαστῶν τῇ φύσει προσάγοι τις
 καὶ περιεργάζοιτο κατὰ τῆς ταλαιπώρου γαστροῦ· ἢ ὅταν τινὰ τῶν 35
 σπανιωτέρων ἐδωδῖμων αἰεὶ θαμινώτερα χαρίζοιτο καὶ πέμποι.

καὶ τοῦτο μὲν οὕτω. τί δέ; τὸ ἐν χαμευνίαις ἀβρόθητον παν-
 τάπασι τῷ σαρκίῳ καὶ φερέπονον οἶον, μᾶλλον δὲ ἀκάματον καὶ

2 cf. ev. Matth. VI 4, 6, 18 4 ev. Matth. V 14 19 ^{ονν} ὑπερφωνεῖν 22 cf.
 ev. Matth. VI 25 ff.

ἀήτητον ὡς εἶπεν καὶ ὑπερφυές, τί τις ἂν φαίη; εἷς ὄρος ἀσάλευτος ἐκείνω διαπαντὸς πόλλ' ἔτη, ἀφοῦ καὶ ἤρξατο μέχρι καὶ νῦν ἐς γῆρας, πεντήκοντα οἶμαι ἔτη ἢ βραχέος δέοντα ἢ καὶ μικρὸν τι πρὸς, ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀνάκλισις, καὶ μόνον ἤρκει πρὸς φαστάνην ἐπικεῖσθαι τῷ

f. 345^v ἐδάφει καὶ ὑποκεισθαι οἱ | οἷα τὰ ἐκ ῥιζοτομιῶν καὶ φλοιῶν περι-
 6 πλεκόμενα καὶ συνδούμενα (ψιάθους καλοῦσιν ἄνθρωποι), ἢ καὶ σπανίως καὶ οὐκ οἶδ' ὅπου ἂν, εἰ κρυμώδη τάχ' ἂν κατανίφοι, ὅτιοῦν τῶν ἐξ ἐρίων ὑφαινομένων, τῶν φαύλων τε καὶ εὐάνων καὶ εὐτελῶν καὶ προ-
 10 χείρων τυχεῖν. καὶ ἀνέχειν τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τὴν κεφαλὴν ἔδει λίθον ἢ τι προστυχὸν τῶν ξύλων, καὶ ἤμισα σκίμποδι ἢ ὄτωσιν κλινιδίω μήποτ' ἦν χρήσασθαι, καὶ εἰ κομιδῇ τοι νόσος ἐπέγει τὸ σῶμα μάλιστ' ἐπίνοσον ἐκεῖνο γερονδὸς συχνάκις ταῖς τοσαύταις τληπαθείαις ἠτηθέν τε καὶ διερρηγῆδος κρατερόν τεως πεφυκὸς καὶ ἀκμαῖον εἰ δὴ τω καὶ ἄλλω. τί δὲ τὸ ἐν προσευχαῖς ἔντονον καὶ γονάτων κλίσεις,

15 ἐν τε ταῖς κοιναῖς συνάξεσι καὶ τοῖς ἱεροῖς οἴκοις, τοῖς κοινοῖς συνδέσμοις τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ οἴκοι μάλιστ' ἰδία; τί δὲ τὸ εὐτελέστατον τῆς περιβολῆς τῷ σῶματι καὶ ὀλιγοδέες ὑπερβαλλόντως καὶ ἐστενωμένον, τὸ ἀτημέλητον τοῦ τρίβωνος καὶ τῶν τριχίνων φακίων; ἂ δὴ καὶ τῇ χρονίᾳ λύσει καὶ τριβῇ καὶ τῷ διερωγῶτι τῆς συνεχείας

20 καὶ συμπεπλήσεως οὐδὲν πρὸς οὐδὲν μήποτ' εἶχε χρήσιμον, μὴ πρὸς χειμῶνας, μὴ πρὸς καύσωνας. τί δὲ τὸ πρὸς τούτοις ἴλαρόν καὶ γαλήριον — ὃ μὴ πέφυκεν ὡς ταπολλὰ τοῖς τοιοῦτοις καματηροῖς καὶ πονηροῖς τῇ σαρκὶ συμβάλειν — καὶ πρὸς ἐντυχίαν προσήνης καὶ χάριτος βρόνον, ἢ δ' ἐντὸς γαλήνης καὶ τὸ εἰρηναῖον ἐαντῷ καὶ πάντων

25 πραγμάτων ἀκάματον καὶ ἀξήμιον, ὡς περ ἀύλω παντελῶς καὶ ἀσυνδέτω τὴν τοῦ βίον ταύτην θάλασσαν πλέοντι; τὸ δὲ ταπεινοῦσθαι πᾶσι καὶ ἦττον αὐτὸς ἔχειν ἀξιοῦν; τὸ δὲ συνταπεινοῦσθαι τοῖς ὀπηοῦν ὀλι-
 σθαίνουσι καὶ τὸ μὲν μὴ πολυπραγμονεῖν μὴ δὲ καθορᾶν τάλλοτρια φαύλως ἔχοντα, πρὸς ἑαυτὸν ἀεὶ καθορᾶντα καὶ προσέχοντα τὸν νοῦν

30 καὶ μηδὲν ὅτιοῦν ἄξιον ἑαυτοῦ δοκοῦντα περὶ ἑαυτοῦ; τί δὲ τῷ καθ' ἑαυτὸν μετρίω καὶ ἡθελί πείθειν ἱκανῶς ἔχοντι μετὰ τοῦ καιροῦ τῆς τοῦ λόγου χρήσεως διοικεῖν σφίσι τὴν ἐπανόρθωσιν, τὸ δὲ συμπαθὲς ἀπαράμιλλον οἶον πρὸς τοὺς ὅτιοῦν πάσχοντας; τὸ δὲ φίλοικτον καὶ πρόχειρον εἰς βοήθειαν παντὶ κάμνοντι καὶ παντὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἴσον

35 τρόπον, καὶ οὐ τῷ μὲν μᾶλλον, τῷ δ' ἦττον, ὅπως ἂν ἔχοι τύχης ἢ γνώμης, οὐκ οἶδ' ὡς εἰ ποτέ τις καὶ ἄλλος παραπλησίως ἢ ὅτι μάλιστ' ἔγγιστα; θαρροῦντα μετ' ἀληθείας εἶρεν καὶ παντάπασιν ἄκνον ἐν-
 ταῦθα καὶ ἀπρόσκοπον πᾶσι καὶ πράγμασι καὶ λόγοις;

ταῦτα δὲ πάντα καὶ τούτων ἔτ' αὐ πλείω· καὶ τίς ἱκανὸς ἅπαντα

διελῆσθαι καὶ ἀριθμῆσασθαι; τίς ἂν ἢ παρὰ τίνι τῶν ἀπάντων ἐώραται
 ξυνηλθόντα; τίς μὲν οὖν τὰ πλείω καὶ οὐ λέγω παντάπασιν ἠνυσμένα
 καὶ παντελείως, ὡς ἄρ' ἐκείνω πάντα κατὰ πᾶν ἠκριβωτο τὸ γιγνώ-
 μενον, ἀλλ' ὡς τε τοῖς μὲν μᾶλλον ἰκανώσασθαι, τοῖς δ' ἦττον; ἢ τίς,
 λέγων ἀμέλει | καὶ προκηρύττων τοῖς πολλοῖς ἐπ' ἐκείνου κατηνυσμένα, f. 346^ε
 πιστὰ λέγειν δόξειεν ἂν καὶ κατ' ἀνθρώπους ὡς εἰπεῖν πεφυκῶτα, εἰ μὴ 6
 τις ἀκούων ἐν πείρα φθάσας ἐκείνου γένοιτο καὶ αὐτὸν ἐαυτῷ μαρ-
 τύραιο; τάχ' ἂν οἶμαι καὶ συνειδῶς ὅμως ἐαυτῷ τε κάμολι τῷ νῦν
 λέγοντι μὴ παντάπασιν ἰκνεῖσθαι τῶν ἀξίων τοῖς πράγμασι καὶ ὡς ἄρ'
 ἐπ' ἐκείνου πανπλήρη τοῖς ἔργοις εἶχεν· ὃ δέ μοι τῶν ἐκείνου μέγιστον 10
 καὶ θαυμασιώτατον μικροῦ παρεῖτο καὶ παρέδραμεν ἂν, εἰ καὶ αὐτό
 πως τοῖς εἰρημένοις ἤδη συνανεφαίνετο, ὁ μέγας αὐτῷ τῆς ἀητησίας
 θησαυρὸς καὶ ὄντως ὑπερηρμένος καὶ ἄσχετος ἀγγέλων βλος· ὅτι δὴ
 μὴ ποτε τῶν εἰρημένων ἐτῶν, καθ' οὓς ἐτι πῶ τῇ γῆ μένων τῷ σώματι
 ἦν πρὸς οὐρανὸς ἐπολιτεύετο τῷ βασιλεῖ καὶ δεσπότῃ, κύριος ὄνουσῶν 15
 γέγονε νομίσματος, οὐδὲ δι' ἦντιν' ἄρα δὴ χρεῖαν οὐ χρύσειον ὄλωσ
 κόμμα, οὐκ ἀργύρεον, οὐ χάλκεον οὔτε χερσὶν ἐδέξατο, οὔτ' οἰκαδε
 συνέσχεν, οὐκουν γε ὡς ἂν ἔχειν ὀνηοῦν χρῆσθαι οὔδ' ἐαυτῷ, οὔτ'
 ἄλλοις ἐπαρκεῖν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλεον πρόφασιν. οὐ γὰρ δὴ πρὸς
 ἐαυτοῦ τὸν τρόπον τοῦτον ἐλεεῖν ἐποιεῖτο, οὐδὲ τῷ κατ' αὐτὸν οἰκείω 20
 βίω ὁ πάντα φιλάνθρωπος ἐκείνος καὶ πάντων ἀνάλωτος ἄλλων πραγ-
 μάτων, μόνον δ' ἀλάσιμος οἴκτου καὶ τοῦ κάμπτεσθαι καὶ βοηθεῖν
 κομιδῇ, ἀμέλει πάντα τὸν ἐνόητα τρόπον τοῖς ταλαιπωρουμένοις καὶ
 ὄνουσῶν ἐν κατεπειγούσῃ χρεῖα κάμνουσι καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως
 τοῦ τρόπου τε καὶ τῆς γλώττης ὅποι παρεῖκοι, πολλοῖς τῶν ἐνδεῶν 25
 ἐπαρκῶν καὶ κουφίζων τὰς συμφορὰς ταῖς τῶν ἄλλων χερσὶ καὶ οὐσίαις·
 ἀλλ' οὕτω δὴ μάλιστα τὰ τῶν εὐπορούντων κοινὰ τοῖς ἐνδεῆσι ποιού-
 μενος καὶ οὐκ οἶδ' οἷστισι πλείον ἄρα χαρίζομενος, τοῖς ἐν χρεῖα καὶ
 λαμβάνουσιν, ἢ τοῖς αὐτῷ πειθομένοις, μάλα δὴ πειθομένοις, χάριτας
 αὐτοῦ λαμβάνειν διὰ τῆς εὐποιίας ταύτης καὶ μεταδόσεως τῶν οἰκείων, 30
 τὸ δ' ἄτρεπτον ἐποιεῖτο πάντα τὸν βίον ἐαυτοῦ καὶ νόμιμον ὡς περ
 ἀσάλευτον ἴσα καὶ ὅτι ποτ' ἂν τῶν τῆς θεοσεβείας δογμάτων καὶ
 ἀκλινῶν ὑποθέσεων πᾶσιν ἀποφράξει χρήμασι τὴν εἰς αὐτὸν πάροδον
 διὰ πάντας οὐστυνας ἴσως εἰποι τις ἂν τρόπους, οὐ πόρρω λόγους
 φέρειν πολλάκις ἐνίοις δοκοῦντας καὶ καταφράσασθαι τὸν νοῦν ἐν 35
 τούτοις ἀνεπιχειρητὸν καὶ ἀήτητον, καὶ ἄστυλον εἰπεῖν καὶ τὰς χεῖρας
 καὶ τὸν οἶκον ἱερὸν ἄβατον, καὶ πάσαις οὐσίαις, οὐ μακρὰς μᾶλλον ἢ
 καὶ ταῖς ἐλαχίσταις, ἀπέπασθαι ἐν νομίσμασί τε καὶ πάσης ἄλλης
 ὄλης τρόπῳ.

λέγεται γέ τοι καὶ συμβῆναί ποτε τῶν προτέρων ἐκείνων ἐτῶν τῆς 40
 μοναχικῆς ἀσκήσεως ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας περὶ τὸν ἄνδρα τότε χάριεν

f. 346^v καὶ ἅμα τὴν ἄνωθεν περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν ὑπεμφαίνον καὶ ὃ σοὶ | πάν-
 τως κατ' αὐτόν, ὃ καὶ τῆς αὐτοῦ γλώττης ἐγὼ τῆς πάντ' ἀληθοῦς καὶ
 ἠδίστης πυθόμενος καὶ μαθών, τέως ἄλλων προπετυσμένος πιστὸν
 5 οὐκ οἶδ' ἥστινος ἔνεκεν αἰτίας καὶ χρείας ἐπιδεδημηκῶς τῇ πόλει καὶ
 αὐδῖς ἐπαναστρέφων, ἐτύγγανε δ' ὅμως ἐπανιῶν ἀπέριττος τὸν εἰωθότα
 τρόπον μηδὲν ὅτι ποτ' ἔχων καθ' ὁδὸν ἰών, μηδὲν ὅτι ποτ' ἐπιπεφο-
 10 μένος, ποσὶ τοῖς αὐτοῦ χρώμενος βάδην. ζυμπίπτει δέ οἱ νόσος τις
 ἐπὶ τῆς ὁδοπορίας, ἥτις μὲν, ἀκριβῶς ἔπειτ' ἐρεῖν ἔγωγ' οὐκ ἔχω,
 ἐπύρετε δ' ὅμως καὶ ἦν ἀκνητεῖν λοιπὸν ἀνάγκη. δεῆσαν δὲ κατα-
 λύειν ὅπη ἄρα ὄδ' ἐν προνάῳ τινὸς ἱεροῦ κατὰ μέσσην τὴν ὁδὸν ἐπ'
 ἐρημίας κατακλίνεται, μάλα τοι τῷ πυρετῷ κάμνων καὶ μήτιν' ἔχων
 ἐπικουρῆσαι κατὰ τῆς νόσου τὸν ἐγχωροῦντα τρόπον μέτρι' ὀπηοῦν,
 15 κἂν εἰ μὴ τι ἄλλο, ψυγινὸν ὕδωρ, μάλιστ' ἐπύγρειον ὃν κομιδῇ πυρέτ-
 τοντι καὶ καομένῳ δίψῃ ἐπεικῶς, ὅθεν ἂν ἄρα τῆς χώρας ἐξείη,
 πορίσασθαι καὶ κομῆν. ἐν τούτῳ δὲ τινες ἄνδρες ληστρικοὶ καὶ
 θηριώδεις τοὺς τρόπους, τάλλοτρι' ἐν λόγοις ἀρπάζοντες, τόλμη καὶ
 βία χειρῶν πάσης ἀλογοῦντες δίκης, περιαιροῦντες ἐν κρυπτῷ τοὺς
 ὀδίτας ἐπ' ἐρημίας καὶ τάχιστ' ἀπροσδόκητα κατεξανιστάμενοι καθ' ὃν
 20 ἂν κραταιότερον πάντως ἔχειν αἰσθῶντο, ἐφίστανται οἱ κατὰ γῆς αἰφνης
 ἀνακλιθέντι, φόνιον πνέοντες, βαρβαρικοί, βραχὺ γ' ἐπαίοντες καὶ
 ξυνιέντες γλώττης Ἑλλάδος, ὠμησταί, ἄγριοι καὶ μόνον δρώμενοι δέος
 ἐμποιοῦντες. οἱ δὲ καὶ δῆτ' ἐπιστάντες ἀπειλοῦσι κατ' αὐτοῦ τὰ
 καλαμναϊότατα καὶ χεῖρας ἐπανατείνονται ἀπαιτοῦντες πᾶν, ὅτι ποτ'
 25 ἐπιφέροιτ' ἂν, δοκοῦντες κεκτῆσθαι καὶ ἴσως οὐκ εὐκαταφρόνητον ὡς
 ἂν καὶ λαποδύτην τάχα κατ' αὐτοὺς δοκοῦντες καὶ τῶν ἀλλοτριῶν
 δόλω συλητήν. ὃ τῆς φανλόττης· ὃ τῆς ἀνοίας μάλιστ' αὐτῆς καὶ
 τῆς ἀπάτης, ὡς περ ἂν εἰ ἐν Ἰνδοῖς ἐπειράτῳ τις χιόνα κομίζεσθαι, ἢ
 δελφίνος ἄροτρον ἀπήγει κατὰ τὴν παροιμίαν. ἐπεὶ δ' οὐκ εἶχον
 30 ἀπειλαῖς καὶ δεδιττόμενοι λόγοις ἀνημέροις τὰ μὴ ὄντα λαμβάνειν, οἱ
 δὲ λοιπὸν ἔπειτα καὶ χερσὶν ἐχρῶντο καὶ διηρενῶντο τὰ ῥάκι' ἀποδύ-
 οντες, ἃ περιέκειτο, εἴ τισι τῶν ποθομένων περιτύχοιεν, ἃ κρύπτειν
 ἴσως αὐτὸν ὅπως ἄρ' ἀσφαλιζόμενον. ὡς δὲ πάντα δὴ ποιοῦντες, πάντα
 τρόπον ἐρευνῶμενοι καὶ ἐξετάζοντες ἦντον οὐδέν, οὐδενὸς καὶ γ' ἐνός,
 35 οὐδὲ τῶν εὐτελεστάτων νομισμάτων τυχόντες, οὐδὲ τοῦλάχιστον ὀβολοῦ,
 τοῦτο μὲν δυσχεραίνοντες καὶ μηνιόντες, τοῦτο δ' ἐξαπορούμενοι
 ἐμπτύουσι κατὰ τοῦ προσώπου, 'σὺ δὲ τί ποτ' εἶ;' φάμενοι. 'τί δὲ τὸ
 κατὰ σὲ πρᾶγμα, φαῦλον οὕτω καὶ καθάπαξ εὐτελεῖς καὶ ἀνόνητον καὶ
 μὴ δ' ὀβολοῦ μέχρις ἐνός ἄξιον; οἴκουν γε μὴ δ' ὡς τε τοσούτου |

κύριον εἶναι σέ; ταῦτ' εἰπόντες ὀλιγοῦρα παντάπασι καὶ ὕβρει του- f.347^r
 λοιποῦ καὶ οἴχεσθαι πειρωῖνται καὶ καταλείπειν αὐτόθι τὸν ἄνδρα, ὡς
 ἂν μὴδὲν μὴδ' ἑαυτῶ, μὴτ' ἄλλοις χρήσιμον, ἀλλὰ τοῦ βίου καὶ τῆς
 φύσεως φορὰν ἀσυντελή τινα καὶ ἀνόνητον εἰκῆ μόνον ἄχθος. οἱ δὲ
 καὶ ἤδη ὁδοῦ ἤπτοντο, τὸν δὲ τελευτῶντ' ἔπειτα τῶν ἀνδρῶν λαβό- 5
 μενον, ἐξιστορεῖν σφίσι καὶ ἀφηγεῖσθαι τὰ κατ' αὐτόν, ὡς οἶόν τε
 βαρβαρικῶς χρώμενον, ἴν' ὀπηοῦν ἐπαίοιεν, καὶ ἅμα δεῖσθαι τὸν ἐνόητα
 τρόπον βοηθεῖν. τέως μὲν ὀπόθεν ἄρ' ὕδαρ κομίσαντας, εἴτ' εἴπερ
 οἶόν τε καὶ κινεῖ σφᾶς τὸ κατὰ φύσιν συμπαθές, ἀνθρώπους γε ὄντας
 αὐτούς, ἀνθρώπω κατ' αὐτούς ὄντι· καὶ πρὸς τινα τῶν ἐγγιστ' ἀργῶν 10
 ἢ συνοικιῶν αὐτὸν κομίσαντας, ὡς ἂν δὴ καὶ τυχεῖν τῆς τῶν οἰκούντων
 φιλανθρωπίας ἐπὶ τῇ φύσει τε καὶ τῇ νόσω. λέγων ταῦτα καὶ λιπα-
 ρῶν ἔπειθε τοὺς ἀργιωποὺς ἐκείνους καὶ ἀτιθάσσους καὶ ληστρικούς·
 καὶ οὐχ' ὕδαρ μόνον κομίζοντας εἶχεν, ἀλέξημα τῷ καύσωνι καὶ τῷ
 πυρετῶ, ἀλλὰ καὶ χερσὶν ἀράμενοι καὶ ὠμαδὸν ἐπιθέμενοι τὸν ἄνδρα 15
 προῆγον ἐκείνοι μέχρι καὶ εἰς τινα τῶν ἐγγιστα συνοικιῶν, μέχρι καὶ
 ἦν σφίσι ἀσφαλές, ὡς τε καὶ λαθόντες ἔπειτα οἴχεσθαι, πρὶν φθάσαντες
 συσχεθῆναι καὶ δίκας πράττεσθαι ἄνθρωποι κακοῦργοι τέως καὶ παμ-
 μίαιροι καὶ πολλοῖς ἴσως πολλῶν αἰτιῶν συμφορῶν γενόμενοι.

τί τούτου φῆσαι τις ἂν ἀμέλει θανασιώτερον καὶ ἥδιστον, ὡς 20
 εὐθὺς ἀκοῦσαι, πάλιν τὸ τοῦ Σαμψῶν ἐνταῦθα θαῦμα καὶ αἰνιγμα-
 πάλιν ἐξ ἔσθοντος ἔξεισι βρῶμα καὶ ποτιζεται κάμνων πάνν τοι καὶ
 τῆς δίψης ἐκλείπων Ναζιραῖος ὄντως ἀνήρ ὕδατι καινῶ τερατοουργοῦσης
 πάντα ῥᾶστα τῆς θείας προνοίας καὶ τὰδόκητα καὶ φύσιν μήποτ'
 ἔχοντα καὶ τάναντία στρεφούσης καὶ διὰ τῶν ἐχθίστων καὶ κομιδῆ 25
 πολεμίων πρυτανευούσης τὰ βέλτιστα καὶ χρειωδέστατα. ἐκείνης πάν-
 τως ἐστὶ καὶ τὸ δουλοῦσθαι λεόντων ὠμοβύρων ὠμότητα καὶ πείνης
 ἀκμὴν συγκατακλεισθέντι προφήτῃ· ἐκείνης καὶ τὸ τρέφειν ξένους τὸν
 αὐτὸν ἐν δεσμοῖς ἄσιτον θεράποντα καὶ προφήτην ὄψω πόρρωθεν
 πάνν τοι νεουργῶ· ἐκείνης καὶ τὸ κόρακα, τὸ πάντων ὀνέων ἀρπακτι- 30
 κώτατον, πείθειν ὑπηρετεῖν καὶ πονεῖσθαι σίτησιν σχέδιον καὶ φορὰν
 ἀπαραίτητον ἐπὶ ῥητοῖς δικαίοις ἐπ' ἐρημίας καὶ οὐκ ἐν τοῖς πρότερον
 ὑπὸ νόμον, ἀλλὰ καὶ μεθύστερον εὐαγγελικοῖς χρόνοις καὶ πλεισθ' ἕτερα
 τῶν τεραστῶν ἐκείνης ἔργα τοῖς πολλοῖς ἔγνωσμένα καὶ μνήμη δοθέντα
 καὶ ἴσως τὰ πλείω μάλιστα' οὐ. 35

καὶ νῦν τόδ' ἔργον ἔφην ἐν μνήμῃ τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐς τὸ παντελὲς
 ἀητησίας καὶ ἀυλίας καὶ πιστούμενος τὸν λόγον τῷδ' ἔφην τεκμηρίω
 βραχεῖ· θαυμάσαιμι δ' ἂν ἔγωγε καὶ μάλ' εἰκότως, ὅστις ἂν καὶ
 τόδ' ἀγνοίῃ τῶν ὅλων εἰδόντων τὸν ἄνδρα | τὸ προχειρότατον εἰς f.347^r

μάθησιν τῶν αὐτοῦ καὶ μάλιστ' ἐπίδηλον καὶ παντὶ γινῶναι ὡς περ
 ἔχει τοῖς στρατηγοῖς τὰ ἐν ταῖς σημαίαις σύμβολα· ὃ δὴ καὶ τετήρητό
 οἱ μέχρι καὶ ἐς τέλος ὡσαύτως ἄτρεπτον καὶ μετὰ τὴν ἐκλάμψασαν τῷ
 βίῳ τοῦ ἀνδρὸς δόξαν καὶ οὐκ ἰδιώταις μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσι
 5 πολὺ μάλιστα τάκεινον διὰ τιμῆς θεμένοις καὶ θαύματος. ἐπεὶ γὰρ
 οὐκ εἶχε λαυθάνειν καθάπαξ ὁ τοῦ μὴ λαθεῖν ἐκεῖνος ἄξιος τοὺς ἐν
 τοῖς κατὰ θεὸν ἀγῶσιν ἐκεῖσε συνάθλους καὶ τῆς ἀρετῆς ἐπιστήμονας·
 πολλὴν γὰρ αἰ ὁμοιότητες ἐν πᾶσι καὶ τὸ καθ' ἠντιναοῦν ἐργασίαν
 κοινοὺν τὴν ἀλλήλων ξυναίσθησιν εἰώθασιν ἐμποιεῖν, τῷ δὲ καὶ μάλιστα
 10 τὸ περιφανὲς καὶ διάδηλον ἀπαραίτητον εἶπετο δι' ἀμφοτέρα, τὸ τε
 τῆς ἀρετῆς ὑπερέχον καὶ τὸ τῶν λόγων κράτος· οὐδὲ γὰρ ἦν κρύπτεσθαι
 ταῖς τε καθ' ἕκαστον ὁμιλίαις καὶ τῇ κείρα τῆς συντηχίας καὶ τῇ περὶ
 τὰς βίβλους φιλοπονία, τῶν δὲ καὶ θάτερον ἱκανὸν εὐ μάλ' ἦν φῶς
 κατὰ τὸν θεῖον λόγον καταλάμψαι οἱ τῶν ἀνθρώπων ἐνώπιον· πολὺ δὲ
 15 μάλισθ' οὕτω συνελθόντα καταστράπτειν ἠδύνατ' ἂν τοῦπίσημον καὶ
 περίλαμπρον.

βουλεύεται τοιγαροῦν κἂν τῇ μεγαλοπόλει τοῦ Κωνσταντίνου, τῇ
 βασιλίδι τῶν πόλεων, ἀνὴρ γενέσθαι τὸν εἰωθότα τρόπον εὐτέλης παν-
 τάπασι καὶ ἀπέριττος τὸ φαινόμενον αὐτοῖς μόνους οἷς περιέκειτο
 20 τριχίνοις, κατατετριμμένοις τε καὶ διεσπασμένοις τὰ πλεῖστα τῷ μακρῷ
 καὶ πολυτελεῖ τῆς χρήσεως· κἂν εἰ πη παρείκοι, τῇ ἐνίων καθ' ὄδον
 φιλανθρωπία ἐπαιτῶν πορίζεσθαι τὴν ἀναγκαστὴν τροφήν καὶ τῆς
 πανδήμου τῶν ὑδάτων καὶ κοινῆς καὶ θαψιλοῦς εἰς πόσιν χορηγίας
 ῥᾶστ' ἔχειν χρῆσθαι· ἦν ἕκασιν ἀνθρώποις ὡς περ καὶ μετουσίαν ἀέρος
 25 πάγκοινων εἰς ἀπόλαυσιν φθάσας ὁ πάντων τῶν ἀπαραιτήτων οἰκονόμος
 τῇ φύσει θεὸς ἐνσκευάζεται. καὶ ἦν ἡ κινουῦσα πρὸς τὴν πόλιν χρεία
 καὶ κρίσις αὐτῷ καθ' ἀμφοτέρα, πειράν τε τινα σχεῖν καὶ ξυνηχεῖν
 ἀνδράσιν ἐκείνη σπουδασταῖς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἂν αὐτῶν ὕνασθαι
 καὶ ἴσως ἀμέλει πλεῖστον. ἐπειθε γὰρ οὕτω τὸ πάνυ τοι περὶ αὐτοῦ
 30 μετριαφρονεῖν καὶ λογίζεσθαι· καὶ εἶναι γὰρ ἐνθάδε πολλοὺς τῶν πολὺ
 προεχόντων τῇ κατὰ θεὸν ἀγωγῇ καὶ ὑπερηφμένῳ βίῳ, καὶ ἅμα ὁ περὶ
 τὴν τῆς σοφίας κτῆσιν ἔτι πῶ πόθος, ὃν οὐ μή ποτ' εἶχε καταλῦσαι καὶ
 σβέσαι καὶ συγκαταλῦσαι τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸν κόσμον πράγμασιν, ὧν
 πολλῷ τῷ περιόντι περιεγένετο. κἂν εἰ τί πῶ ἐξείη, προσκητῆσασθαι τῇ
 35 παιδείᾳ τῶν κατὰ τὸ Βυζάντιον περιφανῶν περὶ λόγους καὶ δοκίμων
 ἀνδρῶν· καὶ εἶναι γὰρ ἐκείνη πλείους ἢ ἄλλη πη καὶ τοὺς περὶ λόγους
 ἔχοντας καὶ διὰ βίον τοῦτο πεποιημένους σπουδῆν· ὀρθῶς ἐκεῖνος
 κρίνων καὶ πειθόμενος τοῖς περιθρῦλλοῦσι περὶ τούτων καὶ τὰ κατὰ
 φύσιν ὄντα τῇ πάντα μεγίστη καὶ προεχούσῃ τῶν ἄλλων δοκῶν καὶ
 f. 348^r παρα|βαλλόμενος οὕτω θερμοῦς πρὸς αἰὲ πρᾶγμα χρησίμῳν τε καὶ
 41 ἀλλίστον παντὶ πειρωμένῳ καὶ τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν καὶ τὴν φύσιν

ὑπερφρονησάντων ἀνδρῶν καὶ πᾶσι τοῖς τῆδε ἁκαθάρατος ἀπειπαμένων καὶ πάντων ἀφειμένων καὶ δραπετευσάντων ὄλη φορᾶ θεῶ καὶ τοῖς κρείττοσι. καὶ πολλοὺς μὲν οὖν εἶναι τοὺς εἰς τοῦτο πείθοντας καὶ συνέλκοντας τῶν πάλαι περιφανῶν καὶ καθηγεμόνων πάσης θεοσεβείας καὶ παντὸς ἀγαθοῦ, οἷον Γρηγορίου ἐκείνους τοὺς πάνυ καὶ Βασι- 5 λείους καὶ Ἰωάννας καὶ τί χρῆ καταριθμείσθαι πλείους, ὅσοι πρὸς τῷ κατ' ἀρετὴν ἀπαραιμίλλω καὶ διαβεβηκότι καὶ τῷ κατὰ τὴν παιδείαν πόθῳ καὶ κράτει καὶ ταῦτα πάντα παραδραμόντες ἄλλα, ὡς αὐτῶν τε καὶ τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀνάξια φρονήματος καὶ τῆς ὑψηλῆς ὑπεράνω τῶν παρόντων φερούσης αἰρέσεως βιωφελέστατοι τῷ κοινῷ κατ' ἀνθρώπου 10 ὅμως γέγονασι καὶ καθ' αὐτοὺς οὐκ ἀξήμιοι μόνον τῇ προθέσει τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἄρα δὴ καὶ πολὺ μάλιστ' ἐντεῦθεν ἐπικρατέστεροι καὶ πλείον κατανηκότες, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλως ἔχοντας.

ἐπεὶ δ' ὅμως κατὰ τὴν πόλιν γένοιτο, φέρων δίδωσιν ἑαυτὸν καθ-
 νουργεῖν τῶν τῆδέ τινα μοναχῶν χαλεπῶς ἔχοντι πάνυ τοι καὶ πονήρω 15
 ἐργῶδει παλαιόντι νόσω· ἢ δὲ ἦν φεύμασι συνεχῶς ἄνωθεν ἐκ κεφαλῆς
 ἐλλιμνάζοντα τὸν ἄνδρα τὸν γαργαρεῶνά τε καὶ τὸ στῆθος νύκτωρ καὶ
 μεθ' ἡμέραν ἀεὶ σχεδὸν ἄγγεσθαι ἦν ἀνάγκη καὶ μὴ δ' ὅτι οὖν ἀνιέμε-
 νον ἀφορήτω τληπαθεία καὶ ἀλγηδόσι, μὴ δ' ἀκαρεὶ λοιπόν, μὴ δ'
 ὕπνου μὴ δὴ ποτε μεταλαγχάνειν. τούτω φέρων ἑαυτὸν δίδωσιν 20
 ὑπηρετεῖσθαι τὰ τε ἄλλα τῆς χρείας καὶ εἰ τι μάλιστ' ἀναγκαῖον τῇ
 νόσω καὶ συγκάμνειν ὡς εἰπεῖν ἄπαυστα. τρισὶ τοίνυν ἦν ἀναγκαῖον
 ἑαυτὸν μερίζειν πονοῦντα· τοῖς καθ' αὐτὸν ἀσκητικοῖς εἰωθόσι καμάτοις
 καὶ γυμνάσμασι, τῇ τοῦ νοσοῦντος θεραπεία καὶ εἰ τί ποτ' ἔφ' ἐξελί-
 και τῇ περὶ λόγους σπουδῇ. οὐ γὰρ ἦν παντάπασιν κατολιγορησάμενος 25
 καὶ καταλύσασθαι τὴν ἐνταῦθα πρόθεσιν· ὡ θαναμαστός μὲν τὴν καρ-
 τερίαν ἐκείνος, θαναμαστός δὲ καὶ τὸ ἄτυπον ἀνήρ, ἀνήρ οὕτω γενναῖος
 καὶ γεραρὸς καὶ πάσης αἰδοῦς ἄξιος, ὅσα καὶ ὀλίγων κομιδῇ δραχμῶν
 ἢ οὐκ οἶδ' ὄντινων νομισμάτων ὄνητον ἀνδράποδον, καθυπηρετού-
 μενος οὕτως ἀνδρὶ τοῦ καθ' αὐτὸν πολλῶ δευτέρω καὶ συνταλαιπω- 30
 ρούμενος ἑκὼν γε εἶναι μισθοῦ τὸ δοκοῦν τοσοῦτον, τῆς ἀναγκαστῆς
 καὶ ὀλιγαρκεστάτης χρείας καὶ τροφῆς εἵνεκα, ἦν εἴπερ ἠβούλετο
 παραγυμνοῦν ἑαυτὸν ὄτωσιν τῶν ἀστειῶν, ἀπελάμβανεν ἂν οὕτω δὴ
 φᾶστά τε καὶ ἠδιστα, ὡς ἂν, εἰ καὶ μεγάλας αὐτῷ κατατιθέμενος
 χάριτας, ὁ δὲ πάνυ τοι φέρων ἠδὺς καὶ χαίρων, ἠξίου καὶ ἔκαμνεν οὕτω 35
 παριστάμενος οἰκέτου τρόπον τῷ κάμνοντι καὶ χεῖρα ὀρέγων καὶ ὑπο-
 κλινόμενος καὶ κουφίζων τὸ σῶμα καὶ στρέφων καὶ μεταστρέφων ἐπὶ
 τοῦ σκίμποδος ὅσαι ἡμέραι καὶ ὅσαι νύκτες ἰλαρὸς καὶ ἀκάμας καὶ
 πρὸς | μηδὲν μίτ' ἀποτρεπόμενος, μὴ δ' ἀπαξιῶν ἑαυτοῦ, κἂν εἰ ε.348'
 δέοι, πρὸς ἀγορὰν ἀνελθόντα πρίασθαι τὴν χρείαν, κἂν εἰ δέοι, καθή- 40
 ρασθαι τῆς νόσου τε καὶ τῆς φύσεως οἴκῳ αἰσχρῇ τε καὶ ὑπάσματα.

καὶ ταῦτα ἦν τῷ ἀνδρὶ καὶ τὸ καρτερικὸν τοῦτο καὶ ἄτυφον καὶ ὄντως ὑψηλὸν τῆς φιλοσοφίας μέχρι πολλοῦ καὶ οὐκ ὀλίγα ἔτη λανθάνων ἴσχυεν. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τε ἄλλοι καὶ πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸς ὁ κάμων καὶ ὃ καθυποῦργει — καὶ ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ νουνεχῆς καὶ ἀρετῆς ἐπιμελῆς τὰ τε ἄλλα καὶ γεννικῶς φιλοσοφῶν τοῖς πάθεσι καὶ τῇ τοσαύτῃ ταλαιπωρίᾳ — συνέντες ἐθαύμαζον τὸ τοσοῦτο τοῦ ἀνδρὸς γενναῖον τοῦ φερεπόνου τε καὶ τῆς ἀτυφίας καὶ καθάπαξ τῆς ἀρετῆς καὶ μεταπεῖθειν ἐπειρῶντο καὶ ὡς τε καταλῦσαι καὶ μεταθέσθαι τὴν σκηρὴν ταύτην τῆς εὐτελείας καὶ ἀμείψαι τοῦ χθαμαλοῦ τοσοῦτου πρὸς τὸ εὐστατέστερον τὸ σχῆμα καὶ εἰ μὴ τοῦ καθ' αὐτὸν εἰκότος βούλοισ' ἂν φροντίδα θέσθαι, τὸ κατ' αὐτοὺς ἀνεμέσθητον ἐν λόγῳ φιλανθρωπῶς ποιήσασθαι καὶ ὡς ἂν μὴ δὴ πολλῆς ἀλογίας σφᾶς καὶ ἀβελτηρίας, εἰ δ' οὖν, ἀγνωμοσύνης ἐσχάτης κρίνεσθαι καὶ δίκας εἰκότως ὑπέχειν, πρᾶγμα τοσοῦτο παρορῶντας ἀμελῶς καὶ ἀνεπιστρόφως τῆς ὀφειλομένης ἀξιώσεως τῷ καλῷ καὶ τιμῆς. τῷ δὲ πλείστα μὲν ἦν ἐντεῦθεν ἀνιᾶσθαι καὶ ἀλγεινῶς ἔχειν τῇ ζημίᾳ τῶν ποθομένων μὴ ξυγχαρουμένῳ τὰ δοκοῦντα βέλτιστα πράττειν καὶ τοσαῦτα κατακτᾶσθαι καὶ θησαυρίζειν ἑαυτῷ μὴ πομπέοντα κέρδη καὶ ὧν οὐκ ἂν μήποτ' εἴη πᾶν τίμιον καὶ σεμνὸν ἀξιοχρεῶν· βία δ' ὄμως καὶ μόλις εἴκει τοσοῦτο δὴ καὶ ὑφίησιν, ὡς τε συνεῖναι μὲν ὄμως τῷ κάμνοντι καὶ οἱ τῶν πρὸς θεραπείαν ἐπὶ τῇ νόσῳ μέλειν τε καὶ πονεῖν καὶ φροντίδα ποιεῖσθαι καὶ τὸ αἴτιον αὐτόθεν ἀπαραίτητον καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἄφυκτόν τε καὶ ἀσάλευτον ἐπὶ γλώττης, ὡς ἂν μὴ παντάπασιν ἀργὸς τρέφοιτο καὶ τοῦ χορηγοῦντος ἀπολαύει, πάντ' αὐτὸς ἀνόνητος καὶ ἀχρεῖος αὐτῷ ἀνύτων· ὑπεξέιστασθαι δ' ἀμέλει καὶ φεύγειν τὰς τῶν ὑπουργιῶν δοκούσας ἀσχήμονας καὶ τὰς ἀγοραίας διὰ τὰς ἐκάστοτε χρείας ἀσχολίας, ὡς ἂν ἑαυτῷ καὶ πλεον ἴσως καὶ τοῖς βιβλίοις προσέχοι.

τοῦντεῦθεν τοίνυν συνῶν καὶ αὐθις ὡς πρὶν ἐκείνω καὶ διακο-
 νούμενος αὐθις ἃ συνέθετο καὶ διδόναι τι πλεον εἶχε τῇ περὶ λόγους
 σπουδῇ καὶ πρὸς τὴν πρόθεσιν δὲ ἀνύτειν καὶ τῷ πόθῳ τούτῳ χαρίζε-
 σθαι· ἅμα τε τοῖς ἐκ μακροῦ περὶ ταῦτ' ἔχουσι καὶ δοκίμοις πλεῖν ἢ
 πρότερον συγγινόμενος καὶ συγγυμναζόμενος καὶ ἅμα καθάπερ ἢ πυρῖτις
 λίθος ταῖς ἐκείθεν παρατηρήσεσιν οἰκοθεν ἀνάπτων καὶ πυρὸς δίκην
 δραστηκώτερον χωρῶν τῇ λαμπρότητι τῆς σοφίας. ὃ δὲ κάλλιστον ἐν-
 τεῦθεν εἶπετο καὶ ὡς περ εἰκότως αἰνίγματι καὶ τεράστιον οἶον θαυμάζειν
 τὸ μᾶλλον αὐτὸν τρέφειν τὸν τρέφοντα ἢ αὐτὸν ἐκείνου τρέφεσθαι
 τουλοικοῦ τῆς τῶν πολλῶν αὐτοῦ ξυναισθήσεως καὶ περὶ αὐτὸν φιλο-
 φ.349⁹ καλίας κατὰ τὸ περὶ τὸν θαναμαστὸν | ἐκείνον Ἕλληνα καὶ τὴν φιλό-
 ξενον ἐκείνην ἱστοροῦμενον γυναῖκα, οὐ μᾶλλον αὐτὴν τρέφουσαν ἢ

τρεφομένην ἐν πολλῇ τῇ τῆς χρείας ἀκμῇ καὶ ταχίστην αὐτὴν ἀντι-
 λαμβάνουσαν καὶ πάνυ τοι πλείστην τὴν τῆς φιλανθρωπίας ἀντίδοσιν.
 ἐπεὶ γὰρ πολλοῖς τὸ κατὰ τὸν Ἰωσήφ ἐγνωστο καὶ διαβεβόητο, ποῖος
 ἀνὴρ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ τῶν λόγων κράτος ἐφάμιλλ' ἔχων καὶ σχεδὸν
 ἄμφω γε ἀπαράμιλλος· ὅτι δὴ κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, ὡς περ ἄρα τῷ 5
 μύθῳ τε καὶ τοῖς ἄνθεσιν αὐτόθεν ἔπεται τὸ εὐῶδες ἐν ξυναισθήσει
 τοῖς ἐγγιστα καὶ πειρωμένοις, οὕτω δὴ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ πάσῃ προ-
 κοπῇ τε καὶ ἀστειότητι τὸ πρὸς τοὺς πολλοὺς διαδόσιμον καὶ οὐκ ἔστι
 μὴ λαυθάνειν, εἰ καὶ προσβραχὺ γένοιτο, κἀντεῦθεν οὐκ ὀλίγη τιμὴ
 περὶ τὸν ἄνδρα καὶ κλέος ἐπέραστον· καὶ πολλοὶ πολλῶν, εἰ οἶόν τ' 10
 εἶη, χρημάτων εὖ μάλα κρίναιτ' ἂν ἐκείνω χαρίζεσθαι καὶ φέρειν ὅτι
 ποτ' ἂν καθ' ἡδονὴν θεῶ τοῦτο φορὰν καὶ ἑαυτοῖς μεγίστην ὕψισιν καὶ
 δόξαν κρίνοντες. ἐπεὶ δὴ ταῦθ' οὕτω, τὸ μὲν προσίεσθαι καὶ ὀτιοῦν
 ἐκείνων οὐκ εἶχον αἰρούμενον, κἂν εἰ πάντα γένοιτο, οὐ τῶν φάδιων
 τε καὶ εὐῶων, οὐ τῶν δυσπορίστων τε καὶ πολυτιμῶν, τῶν δὲ καὶ 15
 μάλιστα' οὐ, μισθοῦ δὲ μόνον τῆς διακονίας ἐκείνω ἀξιοῦντα παντάπασιν
 ἀτρέπτως ἀποξῆν καὶ τὴν ἀναγκαστὴν ἀποφέρεσθαι χρεῖαν. καὶ τοίνυν
 ἐπεὶ μήτι κατὰ τοῦ ἀνδρὸς εἶχον δρᾶν ὧν ἔρωσ εἶχε καὶ περιγενέσθαι
 πάνυ τοι ποθοῦντες καὶ πάντα πειρώμενοι τρόπον οἷδ' ἔκλεπτον ἔπειτα
 τὴν μετάδοσιν καὶ εὐποιίαν καὶ ἥμιστ' ἀηδῶς ἐντεῦθεν ἦν σφίσι 20
 ἰᾶσθαι καὶ τελεσφορεῖν τὰ τοῦ πόθου καὶ συχνὰ παρ' αὐτῶν ἐπέφρει
 Μακαρίῳ (τόδε γὰρ ὄνομα τῷ κάμνοντι) τῶν ἐν χρεῖα καὶ ὑπὲρ τὴν
 χρεῖαν δι' Ἰωσήφ καὶ ὡς μήπω τέως. καὶ ἀμφοτέροις ἦν ὁ ἀνὴρ
 ἀγαθῶν αἰτίος· τῷ μὲν ὧν ἔδει τυγχάνειν εὖ μάλα, τοῖς δ' εὖ ποιεῖν,
 οὐ μάλιστα' εἶχε σφᾶ· ἐφεσίς· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοὺς τυγχάνειν ὧν ἄρ' 25
 ἔδει σφίσι. καὶ βάλλοντες ἄλλη, μᾶλλον δ' ἄλλη σκοπούμενοι καὶ βά-
 λοντες ἄλλη μὴ δ' οὕτω δὴ τοῦ κατὰ σκοπὸν ἔφερον πόρρω τοι μὴ
 δ' ἔπειτ' ἔξω, ἀλλ' ὡς ἡδιστα καὶ αὐ ἔχειν. καὶ ὁ μὲν λόγος φησὶ
 τὸν βαλόντα κατὰ τῆς κυνὸς καὶ μὴ τυχόντα καὶ καθικόμενον τῆς
 μητριᾶς ὡς ἔρμαιον ἀρπάσαντα τὴν τύχην καὶ αὐ ἡσθέντα πρὸς 30
 τὰδόκητον κατὰ σκοπὸν οὐχῆμιστ' ἔν, τὸν δὲ φάναι 'μὴ δ' οὕτω κακῶς·
 τοῖς δ' ἀποτυγχάνουσι τοῦ ἀνδρὸς ἐκ τοῦ εὐθέως, ὡς τὴν ἀρχὴν ἢ
 πρόθεσις ἦν, ἔπραττε τὸ βουλόμενον τῆς ψυχῆς ἐν Μακαρίῳ καθ'
 ἡδονὴν αὐτίς καὶ πολλῇ περὶ αὐτὸν ἦν ἐντεῦθεν ἢ ἀφθονία καὶ ἡ
 ἐταιρεία καὶ τῶν ἀστειῶν καὶ φιλοκάλων ἀνδρῶν ἢ σπουδὴ καὶ μέγα 35
 δεξιὸν τάνθρωπῳ συγκύρημα ξυλλαχεῖν ἀνδρὶ τοιοῦτω καὶ εἰσοικίσασθαι.
 ὁ μὲν οὖν πριάμενος Διογένη τὸν Κυνικὸν φιλόσοφον (γενέσθαι
 γὰρ τόνδε πειραταῖς αἰγμάλωτον καὶ πρᾶθῆναι μὴ | πολλοῦ τινος) f.349^v
 σφόδρα ἠδόμενος τῇ ξυντυχίᾳ ταύτῃ καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀπολαύων κατὰ

καιρὸν ἀνθρώποις χρῆσθαι μὴ φαῦλός τις ὢν ἔοικε, μὴ δ' ἀμαθῆς τῶν
 βελτίστων καὶ χρησίμων ἑαυτῷ, μὴ δ' ὡς τε λαθεῖν τὰγαθὸν χερσὶ
 φασιν ἔχων ἀγαθὸν ἔλεγε δαίμονα τὴν οἰκίαν εἰσελθεῖν αὐτοῦ καὶ
 ὡς ἂν πολὺ βέλτιον ἔχων ἢ πρότερον ἐκαλλωπίζετο καὶ μάλιστ'
 5 εὐγνώμων ἦν τῇ τύχῃ καὶ τῷ ἀνδρὶ. ἀλλ' οἱ μὲν ἐρρόντων, καὶ ὁ
 κτησάμενος καὶ ὁ πραθεὶς Διογένης αὐτοῖς μάλ' αὐτῶν δαίμοσι καὶ
 τύχαις αὐτοῖς μάλ' ἀσεβέσι δῆμασι καὶ δυσφήμοις κὰν οἷς δοκοῦσι χρη-
 σοί τινες εἶναι καὶ εὐμαθεῖς καὶ χρήσιμοι τὰ μέγιστα περὶ τῶν θείων
 ἀμαθαίνοντες· Μακαρίῳ δ' ἔοικε, καὶ παντὶ τοῦτο δῆλον ἔμοι δοκεῖν,
 10 προνοίας περὶ αὐτὸν ἀγαθῆς ἔργον γενέσθαι καὶ πολλή τις ὄνησις
 Ἰωσήφ ἐς αὐτοῦ γινόμενος καὶ καθάπαξ συνῶν· καὶ οὐ λέγω νῦν
 ἔργωγε τὰ πρόδηλα ταῦτα μόνον, τὸ τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνδρὸς ἐνδε-
 λεγῆς καὶ τὴν κατὰ τῆς νόσου καὶ τὴν κατὰ τοσαύτης δυσχερείας ἐπι-
 μέλειαν καὶ ἐπικουρίαν καὶ πᾶσι λόγοις καὶ πᾶσι πράγμασι, καὶ ἀμφο-
 15 τέροις κατὰ πᾶν τὸ γινόμενον ἀρίστοις, καὶ τὴν τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν
 δι' αὐτὸν δωροφορίαν, ὣν δέοι ἂν καὶ πλεῖν ἢ δέοι ἂν, ἀλλ' ὅτι καὶ
 κέντρον ἀρετῆς ἦν αὐτῷ καὶ τῶν καλλίστων ἐκεῖνος ὑπόμνημα ὁσημέραι
 καὶ ὄσαι νύκτες συμβιοτεύων καὶ συγγινόμενος τοιοῦτος ἀνὴρ ἐννοῆσαι
 τε καὶ ἐρεῖν τὰ δέοντα. καὶ ἕμα τελεσιουργὸς μὲν ἦν καὶ τέως ἐδόκει
 20 Μακάριος, ἀλλ' ἐπέδωκε πολὺ μάλιστα τῷ καλῷ δι' αὐτόν τε καὶ τὴν
 αὐτοῦ συνουσίαν καὶ τοῖς βελτίστοις καὶ πλεῖστον ὄσον ἑαυτοῦ κρείτ-
 των γέγονε τὴν ἐπαινετήν τε καὶ σεμνήν ἀγωγὴν τοῦ τότε καὶ ἕμα
 πολλοῖς γέγονε γνώριμος τοιοῦτος ὢν, οἷς οὐκ ἦν πρότερον συνακου-
 ὄμενος Ἰωσήφ, καὶ τοῖς περὶ αὐτοῦ λόγοις πᾶσα ἀνάγκη συνεισαγόμενος·
 25 καὶ ἦν αὐτῷ τοῦτ' αὐτὸ πρόδηλον εὐθύς εἰς εὐφημίαν καὶ κλέος μέγι-
 στον οἶον αὐτόθεν, ὃς ἂν πύθοιτο τάνδρῳ συνοικῶν Ἰωσήφ καὶ ἡδίστα
 καὶ χαίρων συνοικῶν καὶ πρὸς αὐτοῦ τὴν κοινωνίαν ποιούμενος· μὴ
 δὲ γὰρ εἶναι τοῖς ἀνομοίοις χαίρειν τὸν τοσοῦτον τὴν ἀρετήν, μὴ δ'
 ἄλλοτριῶις τε καὶ ἀνοικείοις ἀξιοῦν ἑαυτὸν συμβιοῦν, ἀλλ' εἶναι κοινόν
 30 τι τῶν τρόπων καὶ τῆς προθέσεως· καὶ τὸν ὁμοιον γὰρ ἄγειν θεὸς ἐς
 τὸν ὁμοιον παλαιὸς ὁ λόγος οὗτος καὶ πάντων οὐχῆμιστ' ἀληθῆς·
 οὐκ οὐκ γε ἔστιν οὐδὲ πέφυκε πῦρ συνάπτειν ψυχροῖς οὐδὲ σκότῳ φῶς,
 ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα φωτὸς εἰ πῆ ἄρα μένοντος φωτοειδῆ τὰ πρόσοικα
 γίνεσθαι καὶ ὀραῖσθαι καὶ τοῦ κάλλους ἀπολαύειν καὶ τῆς χάριτος
 35 ἐκείθεν. καὶ τοῦτ' ἦν ἄρ' οἶμαι καὶ Μακαρίῳ τῆς λαμπρότητος Ἰωσήφ
 καὶ τῆς φωταυγείας ἐπιεικῶς ὄνασθαι καὶ βέλτιστ' ἔχειν καὶ δοκεῖν ἔχειν
 f. 350^r βέλτιστα, ὡς | οὐ μᾶλλον γέ οἱ τῆς δόξης ἐντεῦθεν μετόν, ἢ τῆς χρήσεως
 πρότερον εὐ εἶναι καὶ τοῦ ἀγαθοῦ κατὰ φύσιν αὐτόθεν μεταλαμβάνειν.
 καὶ τὸ μὲν οὕτως ἔχει καὶ εἶχε τῆνικαῦτα Μακαρίῳ καὶ τὸ πρᾶγμα

καὶ νῦν ἀφ' ἑστίας φασὶ τοῖς νῦν λόγοις πιστόν, οἷς τῇ περὶ ἐκείνου
 μνήμη καὶ ταῖς εὐφημίαις καὶ τὰ κατὰ Μακάριον καιρὸν ἔχει παρα-
 χρήματα καὶ συνεισάγεται μετ' εὐδοξίας ἀμφοῖν καὶ παρελθεῖν οὐχ οἶόν τε.
 τῶν μὲν γε κατὰ τὴν μεγαλόπολιν διατριβῶν ἀνάγκην ἔχων ἀποχωρεῖν
 Ἰωσήφ χρόνοις ἔπειτ' οὐκ ὀλίγοις ὕστερον διὰ τὸ κρατήσαν αὐτῷ τῆς 5
 πολυδοξίας, ὡς ἂν μὴ φέρειν ἔχων τὸ βάρος ἐπικείμενον τοσοῦτο τῆς
 περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἀπάντων καὶ δυσχεραίνων ὑπερβαλλόντως τῶν
 ποθοῦντων τὸν ὄχλον τε καὶ τοὺς κρότους, μηδὲν ἦττον ἢ τῶν ἀνθρώ-
 πων οἱ πλείους τὰ σκώμματα, καὶ τὸ ἔπραγμα ἐκ πολλοῦ ποθῶν τε
 καὶ σπουδάζων τῇ ἀρετῇ καταλείπει μὲν ἑκὼν αὐτὸς Μακάριον, καὶ αὐτὸν 10
 δὲ ἔκων μάλα τοι τὸν ἄνδρ' ἀλγοῦντα, μάλα τοι καὶ αὐτὸς ἀλγῶν. καὶ
 τοῦτο γὰρ ἦν μόνον ὁ πᾶνθ' ἰλαρὸς ἐκείνος καὶ γαληνὸς καὶ χαριέ-
 στατος ἀνθρώπων ὧν ἴσμεν ἀπάντων ἀνθρώποις ἀηδῆς· καὶ μάλιστα
 τοῦτο τοῖς γε ποθοῦσι καὶ οἱ συνεῖναι ποθοῦσι διαπαντός. καὶ αὐτὸς
 μὲν οὐν οὐχ ἡμιστ' ἀηδῶς ἔχων, φεύγων αἰεὶ τῆς εἰρημένης αἰτίας ἔνεκα 15
 τοὺς φιλοῦντας καὶ τὰς αὐτῶν διατριβὰς καὶ τὰν μέσω πράγματα φορᾶ
 πάσῃ τάχους ὅσον ἀποτρεπόμενος· οὐ γὰρ ποτ' οὐκ ἦν μὴ συμπαρόντα
 πᾶνυ τοι σφίσιν ἄσχολον εἶναι τῆς περὶ αὐτὸν τιμῆς καὶ σπουδῆς ἐπι-
 διδούσης ἔσαι καὶ πάντας θερμῶς ἐπ' αὐτὸν κινούσης, ὡς οὐ ποτ'
 ἀπραγμόνως ἔχειν· κἀντεῦθεν οὐδ' ἀζημίως ὡς τοὺς ἐραστὰς παρηγεῖτο 20
 πείθων τῶν πρὸς θεὸν μάλιστ' ἐρώτων αὐτῶν καὶ τῆς ὑπερκειμένης
 πάντων αὐτῷ προθέσεως. τὸ μὲν γὰρ τὴν εἰς ἑαυτὸν σπουδὴν καὶ
 τιμὴν ἀποτρέψασθαι καὶ κατασβέσαι οὐκ ἦν ἄλλως ἢ φαῦλον γενόμενον
 καὶ μεταβαλόντα τῆς ἀμεινονος ἔξεως· τὸ δὲ μὴ προσείσθαι τοὺς δι'
 αἰδοῦς τὰ κατ' αὐτὸν ἔγοντας καὶ πόθῳ διψῶντας αὐτῷ χρῆσθαι καὶ 25
 συνεῖναι καὶ μάλισθ', ἠνίκα καὶ τις ἐπείγει χρεῖα σφῶς, ὁπότῃρα εἴτε
 κατὰ ψυχὴν δυνασθαι καὶ δεηθῆναι βελτιωθῆναι καὶ παθεῖν εὖ, εἴτε καὶ
 τοῖς ἐνθάδε κατὰ κόσμον πράγμασιν ἦτοι χρηστοῦ τινος τυχεῖν, ἢ τινα
 συμφορὰν λάσασθαι λόγοις, ἢ τισιν ἔργοις καὶ φιλοπονίᾳ κατὰ τοῦ
 λυποῦντος καὶ τῆς ἀλγηδόνος ἀκεσώδυνα πορίσασθαι τῆς ἑαυτοῦ σοφίας 30
 ἢ ἀρετῆς ἢ ὅλων ἐπιμελείας, ὅπως ἄρα καὶ μάλιστα δοκοῦντε ἀμηγρέπῃ
 πειρωμένῳ τυχεῖν ἐξεῖναι, τὸ δὲ καὶ καθάπαξ ἄλλοτριώτατον | εἶναι f.350'
 τῶν αὐτοῦ τρόπων καὶ τῆς τσαύτης ἐτοιμότητος κατὰ φύσιν εἰς οἶκτον
 καὶ δυσωπίας οὐκ οἶδ' ὡς εἴ ποτε καὶ ἄλλω τῷ τῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς
 αἰῶνος πλεόν ἀνθρώπων· καὶ δεινόν γε εἶναι κομιδῇ τὸ πλείστον ἐνταῦθ' 35
 ἄσχολον καὶ τὴν τῶν φιλοῦντων οἰκτιζόμενον ἐπιπόθησιν καὶ ἅμα τὴν
 τῆς χρεῖας τυχὸν ἐλπίδα νέμειν ἑαυτὸν τῆδε καθάπαξ καὶ ἀποτρέπεσθαι
 τῶν βελτίστων καὶ τῆς πρώτης ἐνστάσεως τοῦ βίου. καὶ τί λοιπὸν
 ἄρα ἢ τὸ σπουδῇ φεύγειν καὶ τάχει παντὶ τὰς μετὰ τῶν πολλῶν ἐπι-

1 v. Corpus Par. Gr.

μιξίας και τὸ βᾶστον εἰς κοινωνίαν και χρήσιν, κᾶν εἰ μάλιστα' αὐτοῖς
 ἀνιαρῶτατον και μηδὲν ἤττον τοῦ κατ' αὐτὸν ἀλλοτριῶτατον ἤθους
 και ἀνιαρῶτατον ἢ αὐτοῖς; και τοῦτο μόνον ἀνὴρ τοῖς φίλοις ἦν ἀηδῆς
 και αὐτὸς οὐχῆμιστ' ἀηδῶς εἶχεν ἐνταῦθα και ἀλγῶν μὲν ὅμως πάνν
 5 τοι και δυσχερῶς φέρων· ἢ τί γὰρ οὐκ ἐμελλεν ἐκείνος; ἀλλ' εἶκον
 ἔπειτ' ἀμέλει και ἀπετρέπετο φίλοις τὸ μέρος χαρίζεσθαι τόδε, κᾶν εἰ
 πάντα βᾶδιος ἦν και μήποτε πρὸς οὐδὲν ἀποκναίων πόνον, ἦν ὅταν-
 οῦν δέη χρήσιμος γίνεσθαι. ἀλλ' ἐνταῦθ' οὐκ εἶχεν ἄλλως χρῆσθαι
 10 πάντων περὶ αὐτὸν λίχνον και ἢ ποθῆ και τὸ πρὸς ἑαυτοῦς ἐκάστων
 ἀνθέλκον και τὸ πρὸς ἀλλήλους φιλότιμον και ἢ ἄμιλλα, πρᾶγμα θαυ-
 μαστὸν οἶον ἐκτόπως και οἶον οὐκ ἂν μήποτ' ἄλλω τω κατειδέ τις ἢ
 μήποτ' ἂν ἐννοήσειε τις ἢ λέγοντος ἄλλου πείθοιτ' ἂν τῶν ἀγνοούν-
 των τὸν ἔνδρα· ἀπορησαιμι δ' ἂν ὡς ἀληθῶς, ὅστις ἀγνοοίη τῶν νῦν
 15 ὄντων· οὐδ' οἶμαι γέρονέ τω πλέον ἢ μᾶλλον τοσοῦτο παρρησί' ἐρεῖν
 τῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς αἰῶνος τὴν ἀρετὴν περικλείστων ἀνδρῶν, ὅτω δὴ
 και ἦν κοινὸν ἐπίσης ἅπασι, και ἦν ἱεροῖς ἀνδράσι και μοναχικοῖς,
 ἡσυχίοις τε και μιγάσι, και οὐ μᾶλλον ἀνδράσιν ἢ γυναιξὶ κοσμίαις,
 20 τοῖς ἐν τέλει τε και προέχουσι, και ὅσοι λοιποὶ και τὰ δεύτερα φέρον-
 ται· και ἦν οὐχῆμιστα βασιλεῦσιν αὐτοῖς κἀνταῦθα μηδὲν μᾶλλον ἔστιν
 ἐρεῖν ἀνδράσιν ἢ βασιλίσι συζύγοις· τοῖς μὲν οὔν και πατρὸς ἀπεδί-
 δοτὸ πρὸς τὸν ἔνδρα σπουδῆ και τιμῆ, και οὐ πράγμασι μόνον και
 ἀποδείξει τῶν ἔργων, ἀλλὰ και λόγοις ἀπεδίδοτο· οἱ δὲ και πρὸς αὐτὸν
 25 και πρὸς ἅπαντας οὕτω χαιρούντες ἐκάλουν κᾶν ἐπιστολιμαίοις συνθή-
 μασιν, ὡς ἄρα μὴ τιμῶντες μᾶλλον ἢ τιμώμενοι τοῦ προσρήματος αὐτοῖ.
 και τόθ' Ἰωσήφ τούπίσημον και τῶν ὁμωνυμούντων ἰσως ἀποτέμνον
 ἄλλων πατῆρ ἦν ὄνομ' ἀνὴρ βασιλεῦσι και κλήσις αὐτῆ· ἀτὰρ δὴ και
 οὕτω δηλοῦν και οὐκ ἕλλως αὐτὸν και λέγουσιν ἔδει πᾶσι και ἀκού-
 ουσιν ἀμφοῖν, αὐτῶ τε και βασιλεῦσι και μηδὲν ἤττον σφίσι τὸν προσή-
 30 κοντα και εἰωθότα τρόπον χρωμένοις.

οὕτω δὴ τοι πολὺ τι τὸ κλέος περὶ τὸν ἔνδρα και ἢ σπουδῆ, και
 πᾶσιν ἀνθρώποις κοινὸν και πᾶσιν εὐγενῆς ἐκράτει περὶ αὐτοῦ πρό-
 35 1.851^r ληψις ἐκ συμφώνου | και κρίσις και πάσης αὐτὸν ἀξιοῦσα τιμῆς και
 δοκιμασίας και ὅση τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνατάτη και πρώτη· και μὴ μόνα
 35 οἱ τὰκ βασιλέων ταῦτα και τοιαῦτα περιδοῖα και πράγματα και ὀνό-
 ματα, ὡς τε και πολλὰκι δεῖσαν ἀφοῦ τὸ κατ' αὐτὸν ἔγνωστο· και
 πλείστον και ἀεὶ πλείον ἐκράτει και προυχώρει τὸν πρῶτον ποιμένα
 τῆ ἐκκλησία καταξίαν ἀποδοθῆναί τε και τοὺς αὐτῆς οἰακας ἐγγχειρι-
 σθῆναι και καθόλου τὴν ἐπὶ πᾶσιν ἀρχὴν. ἅπαντες, ὡς περ ἐκ συν-
 40 θήματος κοινῆ και προσρησεῶς τινος, εἰς αὐτὸν ἐώρων παραχοῖμα

20. 21 ἔστιν ἐρεῖν i. m.

σπουδῆ πάση σύμφρονες οὐκ ἄλλον οὐδ' ἔστιν ὅστις οὐ· καὶ μέγα τὸδ' ἐτίθεντο καὶ βιωφελέστατον καὶ τῆς ἀξίας ἐν καιρῷ εἰ ἄρ' ἔξειη· καὶ πᾶσιν ἐπιεικῶς τὸδ' εὐκταῖον τελεσφόρον γερονδὸς καὶ ὁ πάντων πρί-
αινετ' ἂν ἦδιστα τε καὶ ἐτοιμότατα, εἴπερ οἶόν τ' ἦν· καὶ οὐ βασιλεῖς ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ καὶ πάντες ἄνθρωποι, καὶ ὅσοι τῶν ἱερῶν καὶ τῆς
θειοτέρας κληρονομίας καὶ τοῦ βήματος, καὶ ὅσοι τῶν ἐκτός, τῆς τε γε-
ρουσίας καὶ τῶν ἐν τέλει, καὶ ἄδρῳ τοῦ λαοῦ καὶ προύχοντες καὶ ὅσοι
μὴ τοιοῦτοι κἂν τῷ ὑπηκόῳ τῆν τοῦ δήμου τάξιν ἔχοντες· καὶ πρὸ
τούτων ἔτι μάλιστα' εἰς οὓς τὸ πᾶν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἦκει (καὶ τὸ
κράτος αὐτοῖ τῶν ψήφων καὶ τῶν ἀρχαιρεσιῶν φέρονται καὶ τοῦ φυ-
λοκρινεῖν ἐνταῦθα καὶ προχειρίζεσθαι τοὺς χρησίμους καὶ πεφνκώτας
ἐπὶ τοσοῦτά πράγματι τὴν ἐπιτιμίαν καὶ τὴν ἰσχύν εἰσιν ἀνεξωσμένοι),
τῶν δευτέρων ἐκκλησιῶν οἱ προστάται καὶ ἀρχικοίμενες (οἱ μὴ τᾶλλ'
ἅπαντα πάντες ἴσως συμφωνοῦντες μὴ δὲ τὰ πρὸς τὰς τοιαύτας ὅμως
ἔστιν ὅτε δοκιμασίας τε καὶ ἀρχαιρεσίας ἐνταῦθ' ἀφιλονεύτως παντά-
πασιν καὶ πάσης φιλαρχίας καὶ βασκανίας ἀνώτεροι κοινῇ χαίροντες καὶ
σπουδάζοντες), ὡς ἐνὸς τρανότητά τοῦ ἀγαθοῦ καὶ προσήμοντος ὄντος
καὶ πᾶσιν εἰς προὔπτον τὸ ξυγκεχωρηκὸς ἔχοντος, συνιέντες καὶ συμ-
φρονοῦντες συνήεσαν εἰς ταυτὸ πάντες, αὐτόθεν τιθέμενοι ἐκλόγιμον
αὐτὸν Ἰωσήφ ἐπὶ τῆς τοσαύτης ἐργασίας τε καὶ ἀξίας πάσαις ψήφοις
αἰρούμενοι. τετράκις γὰρ ἤδη τῶν καιρῶν τῆς κατὰ τὸν βίον ἀνα-
δείξεως αὐτῷ καὶ λαμπρότητος οἱ τῶνδ' οὔτοι συντελεῖς ἐπὶ πατριάρχη
καὶ κύριοι τῶν ψήφων κατ' ἀνάγκην συνῆλθον συνεχῶς ἄλλοτ' ἄλλοις
τοῖς χρόνοις τὸν εἰδισμένον τρόπον ἀρχαιρεσιάσαι κατὰ τὸ παραστὰν
τῆς χρείας ἐκάστοτε· τετράκις δὲ καὶ προεἶλοντο τὸν ἄνδρα καὶ ἀνεῖπον
ταῖς ἐκλογαῖς συνηγοροῦντες καὶ τῆ τῶν ἔξωθεν κρίσει καὶ τὸν κοινὸν
σφίσι πόθον ἀφοσιούμενοι· ἀλλὰ μὴν καὶ τοσάκις ἔπειτ' ἀπέτυχον αὐτοῦ
καὶ οὐχ' οἶοί τε ἐγένοντο τῆς ταπεινόφρονος αὐτοῦ γνώμης περιγενέ-
σθαι καὶ ὑπὸ χεῖρα θέσθαι καὶ τῆς περὶ τὸ ἰδιοτεύσαι διὰ βίου καθά-
παξ προθέσεως καὶ τοῦ κράτους. καὶ τὰς μὲν πρώτας ἐκείνας ἐπιλογὰς
καὶ ἀναγορεύσεις ἐνεποίει καὶ ἤπειγεν ἅμα μὲν ἢ παντὸς τοῦ εἰκότος
πρόνοια καὶ κρίσις, καὶ ἅμα ἢ τοῦ | τυχεῖν ἐλπίς τοῖς οὐπώποτε πε- f.351^v
πειραμένοις. τὰ δευτέρα δ' ἐμοὶ δοκεῖν ἦν καὶ μετὰ τὴν πολλὴν ἐκείνην
ἐνστασιν καὶ ἀπαγόρευσιν τοῦ ἀνδρὸς ἴσως μὲν καὶ αὐθις διὰ τὴν
ἐλπίδα (φιλεῖ γὰρ αἰεὶ τὸ σφόδρα ἐπέραστον καὶ πολλάκις ἀτυχοῦσι καὶ
αὐτὸ ἐπέραστον εἶναι καὶ οὐ παντάπασιν ἀπειπεῖν καὶ τὰς ἐλπίδας ἀπο-
λιπεῖν ξυγχορῶν καὶ ὡς ἂν αὐθις παντὸς τοῦ προσήμοντος ἐπιμελεῖς
εἶναι δοκεῖν καὶ μήποτε τῶν κατὰ λόγον καὶ δικαίων ἐπὶ τῷ πεφνκώτι
τοῦ πράγματος ἀμαθεῖς ἢ ἀγνώμονες κρίνεσθαι). μάλιστα δὲ σφίσι

καιρὸν εἶχε τηρικᾶν ταῖς ἐκλογαῖς ἀριθμούμενος Ἰωσήφ· ὡς τε μὴ
 μᾶλλον αὐτὸν τιμᾶσθαι ταῖς ψήφοις ταύταις καὶ κρίσει (χρῆναι γὰρ
 δὴ καὶ τοῦτο καὶ εἰκοντά τε καὶ μῆ), ἢ τοὺς συναριθμουμένους ἄλλους
 κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐκλογῶν ἐντεῦθεν τιμᾶσθαι τῇ συντάξει μετ' ἀνδρῶς
 5 τοσοῦτου καὶ κοινωνία τῆς δοκιμασίας καὶ κρίσεως· καὶ ἅμα καὶ τὸδ'
 ὄγκον τινὰ καὶ σεμνότητα φέρειν οὐκ αὐτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ὕψει
 καὶ τῇ ἀξίᾳ τῆς προστασίας.

καὶ τοῦτο μὲν ἴσως οὕτω· οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μέγιστον ὄντως εἰς
 σεμνότητα καὶ τιμὴν καὶ χάριν τῷ προκεχειρισμένῳ λοιπὸν ἔπειτα τοὺς
 10 τῆς ἐκκλησίας ὀλακας παραχρῆμα καὶ αἰεὶ μὲν οὖν μεθύστερον Ἰωσήφ
 αὐτὸς ὑπέικων καὶ ταπεινούμενος καὶ ὡςπερὶ δουλούμενος ὅσα καὶ
 τῶν ὑπὸ χειρὰ τις εὐτελεστάτων τε καὶ ἀμαθεστάτων. τί δ' ἄρα τὸδ'
 ἐκείνω μέγα; ὅς γε καὶ πρὸς ἅπασαν ὁμοῦ καθάπαξ τὴν ἱερωσύνην οὕτως
 εἶχε καὶ οὕτω μέγιστον ὤετο τὸ χρῆμα καὶ πάσης λαμπρότητος καὶ
 15 ὑπεροχῆς καὶ αἰδοῦς ἡξίου, ὡς τε καὶ ὑπέστελλε καθάπαξ ἑαυτὸν ἐκ
 τούτου καὶ ἀπεχώρει τὸ μὴ πρὸς αὐτὸ μηδὲν ἰκανόν, μὴ δὲ πεφνκὸς
 καὶ προσήκων περὶ ἑαυτοῦ καὶ ὀκηοῦν φρονεῖν ὁ πολλῶ τῷ περιόντι
 παρὰ πάντων καὶ πάσης γνώμης καὶ κρίσεως ἀξιούμενος· ἀλλ' ἔστεργε
 τὸ ταπεινὸν ἀκίνητον ἑαυτῷ καὶ τὴν ἤττω τάξιν καὶ κάτω μένουσαν·
 20 ἀλλ' οὐκ ἤμειψεν ὄλωσ τῆς ἐξαρχῆς τοῦ βίου προθέσεως, οὐδὲ τῆς περὶ
 τὴν εὐτέλειαν πρώτης ἐνστάσεώς τε καὶ χρήσεως, ἄτρεπτον τηρῶν τὸ
 χθαμαλὸν ἑαυτῷ καὶ ἀπέριττον καὶ πάσης ἀποιήτων ἔξωθεν σεμνότητος,
 δῆθεν ἐπιθέτου, καὶ σκηνῆς καὶ ὄγκου καὶ κόσμου. ταῦτ' ἄρα καὶ ἤπερ
 ἔφην ὄλη φορᾶ φεύγειν ὤετο χρῆναι τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν μεγαλόπολιν
 25 ταύτην καὶ βασιλεῖς καὶ βασιλεία καὶ πατρότητας καὶ προεδρίας τε καὶ
 προκλήσεις καὶ ξυνοουσίας τῶν ἐν ὑπεροχαῖς καὶ τιμᾶς καὶ πᾶσαν τὴν
 ἀντισπῶσαν καὶ ἀνθέλικουσαν ἐφεδρον ἐπίθεσιν καὶ ἀσχολίας πάσης
 ὑπόθεσιν ὁ παρὰ τοσοῦτοις χρόνοις ἐγγυμνασάμενος τοῖς τοιοῦτοις
 λόγοις καὶ λογισμοῖς καὶ τοῖς ἐνταῦθα καμάτοις ἐγγηράσας ἀκάμας καὶ
 30 ἀήττητος παντάπασιν τοῦ περὶ ταῦτα κόρου· καὶ τοῦτ' ἐκείνος μόνος
 ἦν ἀήθης τοῖς ποθοῦσι καὶ πρὶν εἰρηται ὁ πάνθ' ἡδιστος σφίσι καὶ
 πάντων συνεῖναι φίλτατος καὶ προσορᾶν οἷς ἐν πείρᾳ γένοιτ' ἔν.
 f. 352^r καὶ τοῖνυν τὴν ἐν τῷ | προέχοντι τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης ἐπὶ
 κοροφῆς ὄρει καὶ ἡσυχίας καὶ ἀποχωρήσεως καὶ ἐρημίας τῶν πολλῶν
 35 μονὴν εὖ ἔχουσαν καὶ πάσης εὐγενοῦς ἀγωγῆς καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν
 σκοποῦ στέρεξας ἐκ μακροῦ καὶ χρόνον οἰκήσας οὐκ ὀλίγον τελευτῶν
 ἔπειτα καὶ ταύτης ἀπόπροθι κατὰ τινα πάντων ἀπόλυτον καὶ ἀπό-
 στροφον ἐρημίαν καταλύειν ἀνθαιρεῖται. καὶ ἦν τότε οἱ πόλλ' ἔτι
 ποθεινὸν μάλιστα καὶ φίλον, ἐξ οὗ καὶ εἰς πόλλ' ἔτη καὶ αὐτῷ συνου-

κῶν σπουδατος ἀνὴρ καὶ τῶν αὐτῶν καὶ παραπλησίων εὖ ἔχων κομιδῇ καὶ ἄτρεπτος ἐχόμενος καὶ ὁμόφρων τὰ θεῖα καὶ τοὺς περὶ ἀρετὴν πόνους καὶ τί γε ἄλλο ἢ πάντως ἄξιος αὐτοῦ καὶ πάντων ἄξιος αὐτῶ καὶ ἠδὺς ὁρώμενος καὶ ὁρῶν καὶ συνῶν καὶ στέργων ἐκτόπως καὶ στεργόμενος καὶ οὐ μᾶλλον αὐτὸς ἐν νόσοις καὶ οἷς θεοὶ ἂν ἄλλοις κατ' ἀνθρώπους ἔτι βιοῦντι προσέχων αὐτῶ καὶ ὑπηρετούμενος, ἢ τῶν ἰσῶν καὶ αὐτὸς τυγχάνων δεῖσαν τοῦ ἀνδρός καὶ θεραπείας ἀπάσης. καὶ πάντα ἦν σφίσι κοινὰ καὶ ἀρκοῦντ' ἀμφοῖν τὰ τῆς χρείας, τῆς φίλης ἐκείνης μονῆς εἰς τὸ καθάπαξ ἀπέριττον καὶ ἀπερίεργον ἐστενωμένα κομιδῇ καὶ οὐ ποθεν ἄλλοθεν πολλῶν ἀμέλει χορηγεῖν διψώντων καὶ τὴν ἐπίδοσιν χάριν αἰτούντων καὶ ὡς φίλον καὶ κατ' ἔθος εἰς τὸ πᾶμπαν ὀλιγαρκέστατον ἀπονέμουσαν, ἅττα πᾶσα ἀνάγκη καὶ ἄ μηδενί ποτε τῶν ἀπάντων ἐνὶ δίκαια τὸ γιγνόμενον ἐκπλεω τῇ φύσει καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἐσθήματα καὶ περιβολὰ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας καὶ τὸ τῆς τρυφῆς ἀναγκαστὸν ἐς ὅσον οἶόν τ' ἐστὶν ἐκ προχείρου καὶ ῥᾶστα καὶ βραχὺ χρῆσασθαι καὶ πάσης φιλοπονίας καὶ πολυπραγμοσύνης ἐλεύθερον. οὐκὼν γε ἦν διελέσθαι τοῖν ἀνδροῖν οὐδ' ὅτιοῦν ὄτωσῶν ἐν μέρει πλέον ἢ βέλτιον, οὐδ' ὡς προσῆκον μᾶλλον προέχοντι καὶ φερομένω τὰ πρῶτα, οὐ τῶν τριχίνων ἐκείνων ῥακίων ὀλίγων, οὐ τῆς μάξης, οὐ τῶν τροφίμων ἄλλων (οὐκ οἶδ' ὄντινων· πλὴν ὅτι τε τὸ πλεῖον καὶ σχεδὸν τὸ πᾶν ἐν λαχάνοις ἦν καὶ ὄσπριοις), οὐ τοῦ ἠδίστου μὲν ὕδατος εἰς πόσιν καθάπαξ χρῆσθαι καὶ οὐκ οἶδ' ὄποτ' ἴσως πρὸς γ' ἔτι καὶ τοῦ οἴνου οὐδ' ὄσων οἶμαι τῶν ἡμερῶν. οὕτω μὲν δὴ πλέον οὐδὲν ἦν ἀνδρὶ τοσοῦτω (καὶ ταῦτα τοῖς προτέροις χρόνοις ἀδρότερον ἢ κατ' ἐκείνον εἰδισμένω) καὶ πάντως δυσχερέστερον τῇ ἀλλοτριότητι καὶ τοῖς ἐναντίοις χρωμένω καὶ ξυμβαίνοντι· οὕτω δ' ἦσαν τὰ πάντα χρόνον ἐπὶ πλεῖστον ἀμφοῖν κοινὰ τὰ τῆς ἐν εὐτελείᾳ φιλοσοφίας καὶ τῆς ἄλλης συμβιώσεως, εἰ καὶ πλέον εἶχε πάντως εὐθηλον τοῦ κατὰ τὴν ἰσότητα ταύτην καὶ κοινωνίαν θαύματος ὄτω δὴ προσῆκε πλέον φέρεσθαι.

οὕτω δέ τοι καὶ συμπεράναντες τὴν καλλίστην καὶ πολυτελεῖ συνοί- κησιν ταύτην τελευτῶντες ἔπειτα καὶ κοινῶ τέλει καὶ μεταστάσει ταύτην ἐσφραγίσαντο καὶ συνέκλεισαν καὶ τὴν ἐνταῦθα παροικίαν ἴσως καὶ μακρονομένην τῶ πόθω καλῶς συμβιῶσαντες καὶ διοικησάμενοι καὶ ἀεὶ μετασκευαζόμενοι διαδράντες τῆς | ἄνω πατρίδος γεγόνασι, πρὸς ἦν ἐκ f. 352' παρασκευῆς καὶ τῆδ' ἔτι πω τριβόντες ἐπολιτεύοντο· καὶ τοῦ βίου τὸ δρᾶμα τόδε καὶ τὴν σκηνὴν εἰς τέλος ἠνυκότες κάλλιστα τὰ καθ' αὐτὸν ἐκάτερος καὶ ἠγωνισμένοι λοιπὸν ἔπειτα κοινῇ πρὸς ἀληθινὴν βιοτὴν μετέθεντο καὶ τὰ παρατρέχοντα καὶ ῥέοντα παρατρέχοντες ἐκάστη σπουδῇ καὶ παραδραμόντες ἤδη τῶν ἐστώτων ἐλάβοντο καὶ μενόντων καὶ ὄντων ἀεὶ καὶ τῆς ἀλήκτου τε καὶ ἀκινήτου καὶ ἀτρέπτου μακαριότητος, ἢ ἦς ἦρων ἀεὶ καὶ πρὸς ἦν ἐώρων ἀεὶ.

καὶ νῦν ὁ καλὸς οἰκονόμος Ἰωσήφ καὶ πάντα σοφὸς προπέμφσας τὸν αὐτοῦ σύνοικον καὶ φίλον ὀπαδὸν ταῖς ἐτοιμασθείσαις ἐκείσε μοναῖς ταχὺς ἔπειτ' αὐτὸς αὐτῷ κατόπισθεν συνῆξεισι καὶ συναπαίρει, ὡς ἂν ἀχώριστος αὐτοῦ καθάπαξ ἐν οἷς ἂν εἴη τε καὶ γίνοιτο καὶ ὁ διά-
 5 κωνος αὐτοῦ τρυφῶν εἴη τε καὶ συγγίνοιτο καὶ μὴ λείποιτο μόνος ἐπ' ἐρημίας ἐνθάδε δίχα κάμνων αὐτοῦ καὶ τριβῶν ἐτι πῶ τῷ μοχθηρῷ τῷδε βίῳ. τὸ δὲ καὶ δι' εὐχῆς ἀμποῖν ἀεὶ ποτ' ἦν καὶ συμβιβῶσαι παντάπασιν ἄτμητοι μένοντες, ἐφ' ὅσον ἐνθάδε θεῷ δοκοίη, καὶ συναπελθεῖν ἐκείνη μὴ χωρὶς αὐτοῖ, ὅποτε δοκοίη θεῷ. καὶ θεὸς εἰς τέλος
 10 ἄγων φιλανθρωπῶπως δικαίαν αἰτησιν ἀποπληροῖ τὴν αἰτησιν σφίσι καὶ τὸν πόθον.

καὶ σὺ μὲν, ὦ κάλλιστε νῦν ἀνδρῶν, ὡς ἦρας, αὐτὸς ἔχεις, καὶ ὧν εἶχέ σε πόθος, διαφερόντως ἔτυχες· καὶ λιπῶν τὰ παρόντα (καὶ τὴν τῆδε σύγγυσιν καὶ τὴν τοῦ κλαυθμῶνος ταύτην κοιλάδα καὶ ὅσα
 15 κατ' ἀνθρώπους ἀεὶ πολύπλανα καὶ ἐπίνοσα τὸν ἀεὶ χρόνον ἄνω καὶ κάτω φέροντα καὶ φερόμενα καὶ οὐδὲν ὑγιές) μένεις ἐπ' ἀσφαλοῦς ἤδη, μάλιστα μὲν κἀνταῦθα τάληθές ἐρεῖν ἐπ' ἀσφαλοῦς ὡσαύτως ἔχων καὶ μηδὲν αὐτὸς κλονούμενος τοῖς ξυμπίκτουσι καὶ στροβιλούμενος, ὅπως ἄρ' ἔχει· νυνὶ δ' ὅμως ἰδρυμένος ἐτι πῶ βέβαιος τῇ ξυντηχία τῶν
 20 βελτίστων καὶ ὧν ἐλπὶς τε καὶ πόθος τὸν ἀκύμονά σοι κἀνθάδε φρονήματι γεννικῷ παρείχεται βίον καὶ παντὸς τοῦ θορυβοῦντος καὶ καταστρέφοντος τοὺς ἀνιδρύτους καὶ μικρογνώμονας ἀνέπαφον καὶ ἀξήμιον.

καὶ σὺ μὲν οὕτω· ἀλλ' ἡμῖν ἢ σὴ μετάστασις ἀδόκητος ἢ ζημία καὶ ἀφόρητος οἶα τοῖς ἐν πείρα σοῦ γενομένοις καὶ φιλουμένοις τε καὶ
 25 φιλοῦσι καὶ νῦν μετὰ τὴν πείραν ἀφηρημένοις. τίς γὰρ ἡμῖν ἀντὶ σοῦ; τίς δὲ νῦν κατὰ σέ ἢ ὅλως ἔγγιστα; τίς τὸ ἦθος, τὸν νοῦν, τὴν γλῶτταν, τίς ὁμοῦ τάδε πάντα; τίς ἄττα δῆ; τίς μὲν οὖν ἄρ' ὀτιοῦν; ὦ τῆς κατὰ τὴν γλῶττάν σοι πηγαίας τῶν φευμάτων· ὦ μάλιστα τῆς κατὰ τὸν νοῦν πολυρρόων μὲν, ἠδίστων δέ· ὦ τοῦ γονίμου τοσοῦτου καὶ πάντα
 30 δὲ καιρίου· ὦ τῆς ἀτόθεν κατὰ τοῦ προσώπου χάριτος, ὡς εὐθὺς ἰδεῖν, ἐπιπρεπούσης τῇ ἀρετῇ καὶ τοῦ ἰλαροῦ καὶ γαληνοῦ καὶ ἠδέος συγκεκραμένου τῷ σεμνῷ καὶ αἰδοίῳ· ὡς ἄρ' αὐτίκα παντὶ τῷ συγγινομένῳ
 f.358^r τί μὲν τὸ σωφρονικὸν ἐμποιεῖν καὶ κόσμιον καὶ πρὸς νοῦν | ἐπιστρεπτικὸν μετὰ θάμβους εἶσω, τί δὲ τὸ γλυκάζον καὶ ἠδονὴν οἶαν ἄρρητον
 35 καὶ ὅλως εἶναι κατὰσθημα ξυμμιγῆς κατὰ καιρὸν ἔχον τὸ μὲν ἀξιωματικὸν οὐ τραχὺ καὶ ἀγριωπὸν· τὸ δὲ τερπνὸν καὶ προσηγῆς οὐκ εὐκαταφρόνητον, ὧν ἢ σύνοδος οὐ τῶν θάστων οὐδ' ἐκ προχείρου λαβεῖν, ἀλλὰ τῶν σπανιωτάτων ἐν βίῳ καὶ δυσανύστων καὶ δυσχερῶν,

8 nach ἐνθάδε θεῷ δοκοίῃ⁶ und am Rand 2. H.: κείμενον σ καὶ συναπελθεῖν—θεῷ 18 στροβούμενος 34 οἰδῶν⁷, das übergeschr. an von 2. H.

εἰ δὴ τι καὶ τῶν ἀπάντων ἄλλο καὶ δυσπορίστων ξυλλαχεῖν· ἐπὶ σοὶ δὲ συνῆλθεν εὖ μάλα καὶ ἐπιεικῶς ἤρμωστο.

καὶ νῦν ἡμῖν οἴχεται καὶ τὴν ἐρημίαν οὐκ ἔστιν ἐνεργεῖν οὐδ' ἐτέρωθεν λάσασθαι. ὃ τῆς ἀκινήτου καὶ ἀμεταβλήτου βαρείας ἐπιφορᾶς· ὃ τῆς ἀνιάτου ζημίας· ὃ τίνας ἂν τις ἐπὶ τούτοις οἰκτίσαιτο 5 μάλιστα; τοὺς ἐπαίοντας τοῦ δεινοῦ καὶ τῆς πικρᾶς τύχης, ὡς μὴ ποτ' ὄφελον τοσοῦτου πράγματος τυχόντες ἔπειτα στέρεσθαι; ἢ τοὺς μὴ ξυνιέντας ὧν ἀφήρηται καὶ παρὰ τοῦτ' ἄλυπότερον ὄντας θρηεμμάτων δίκην, ὡς μὴ ποτ' ὄφελον μὴ δ' οὔτοι βιοῦν ἀσυνέτως οὕτω τῶν καλῶν καὶ τυχόντες τε καὶ στερόμενοι; θαυμάσαιμι δ' ἂν ἔργωγε, τίς οὕτω 10 δυστυχῆς ἄνθρωπος καὶ βοσκηματώδης τὴν ζωὴν ἀνύτει, μᾶλλον δὲ προτέθηκεν ὄντως ἔτι πῶ ζῶν. σοῦ γὰρ ἡ τελευταῖα τοῖς μὲν ἴσως μᾶλλον, τοῖς δ' ἦττον οἶμαι, ξυναίσθησιν δ' ὅμως ἀλγεινῆν ἐμποιεῖ πᾶσιν, ὡς ἄρα καὶ πᾶσιν ἧς κοινὸν ἀγαθὸν καὶ ὕνησις ἡδίστη μᾶλλον τε καὶ ἦττον, ὡς ἂν ἀμέλει τὸ γιγνόμενον ἦν ἐκάστοις τῶν βελτίστων 15 ἀποφέρεσθαι καὶ πᾶσιν ἱκανὸς ἐπαρκεῖν πρὸς λόγον, ὡς δύναιντ' ἂν ὄνασθαι τῶν σῶν πρυτανείων τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας. ὃ πῶς νῦν τόδ' ἐπελθὼν εἰς μνήμην ἐμὴν τοῦ πράγματος ἀξίως ἔπειτ' ἔρω καὶ θαυμάσαιμι, πῶς ἕκαστος εἶχε παρὰ σοῦ τοῦπιβάλλον καὶ πᾶσιν ἤρκεις τὸ μέρος ἑτεροίως ἔχουσι καὶ πᾶσιν ἧς ἡδὺς καὶ ἐπέραστος καὶ οἰκτεῖον 20 ἀγαθὸν οὐκ ἔν τοῖς αὐτοῖς οὖσιν, οὐδ' ἔν ἴσοις καὶ φύσεως καὶ γνώμης καὶ τοῦ τῶν καλλίστων ἔρωτος καὶ τοῖς διαφορωτάτοις αὐτοῖς καὶ μαχιμωτάτοις ἐνλίτε συμπλεκόμενος, ἐπὶ βελτιώσει μὲν οὖν ἀμηγρέπη καὶ προκοπῇ παντάπασιν ἀπρόσκοπος συμπαραβαλλόμενος καὶ χρήσιμος καὶ ὡς ἂν αὐτοῖς μόνοις ἐκάστοις διδόνς ἑαυτὸν πρᾶγμα σχεδὸν ἄπιστον 25 καὶ ὑπερφνὲς καὶ ἀνυπονόητον τέως ξυνιδεῖν, πλὴν ἡ ὄστις ἐπὶ σοῦ κατείδε καὶ πεπειράται. καὶ νῦν, ὃ μοι, πᾶσιν οἴχη λιπῶν ἀθρόους ἐν ἀλγεινοῖς ὃ πᾶσι χρηστὸς καὶ πάντα πρόθυμος εὖ ποιεῖν καὶ φιλάνθρωπος· καὶ οὐδ' οἱ πράττοντες εὖ καὶ ξυνόντες εὐετηρία τὸν σπουδαῖον ἐπόπτην ἔχουσιν εἰς φιλοσοφίας ὑπόμνησιν καὶ χρήσεως ἀνεμ- 30 σητον σφίσι καὶ τῇ τύχῃ· ἢ καὶ ἴσως τῷ καθ' αὐτοὺς δοκίμω τινὶ καὶ τῶν ἄλλων προύχοντι· οὐδ' οἱ κακῶς χρώμενοι καὶ νοσοῦντες ὀποτέραν ἂν τις φαίη νόσον ψυχῆς ἢ σώματος ἢ τῷ βαπτίζεσθαι καθάπαξ τῷ τῶν ξυμπικτόντων ἐργῶδει καὶ τῇ τῆς|ἀνίας ἀμετρία ἢ τὸ δυσχεραίνειν f. 353⁷ καὶ ἰλιγγιᾶν τῇ τῆς ἀνωτάτω προνοίας ἐπικρίσει, ὡς ὄφελον μὴ τις 35 οὕτω δυστυχῆς εἶη. οὔτε μὲν οὔτοι πάντες οἱ κακῶς οὕτω φερόμενοι καὶ χαλεπῶς ξυνόντες τὸν ἐτοιμότατόν τε καὶ ἱκανώτατον καὶ πάντ' ἐν καιρῷ πάσης χρείας ἐπίκουρον κατ' ἔθος καὶ λόγοις πᾶσι καὶ πράγμασιν ἔχουσι τὰ μὲν παρὰ τοσοῦτο συνναλοῦντα παρ' ὅσον οὐ μὴ ποτ' ἂν

13 τίς δ' 33 τὸ β. 34 τῷ δ.

λυμήνασθαι καὶ ὀπηροῦν τῇ φιλοσοφίᾳ, τὰ δὲ καὶ τῆς καρτερίας ὑποδεικνύοντα τὰ κέρδη θαυμαστῶς ὅπως· καὶ ὡς ἂν αἰδεσθῆι τις αὐτόθεν αὐτίκα καὶ ἀγάσαιο καὶ συμπεῖθοντα μάλα τοι γεννικῶς βέλτιον ξυγκυρῆσαι νῦν εἶναι τῷ πάσχοντι τὴν ἐργώδη τύχην καὶ πολλῶ λυσιτε-
 5 λέστερον ἢ πρὶν τὰ τῆς εὐπραγίας, πρὶν ἢ τὰδ' ἀμεῖψαι καὶ τὴν ἐναντίαν πείραν μεταλαβεῖν.

καὶ τούτων ἐγὼ σοὶ καὶ αὐτός, εἰ δὴ τις ἄλλος, ἐπ' ἀμφοτέρα κομιδῇ πείραν ἐσχῆκα, τῆς τε σῆς πάντων ὑπερτέρας ἀρετῆς καὶ τῶν λόγων. νυνὶ δ' ὦ μοι τῷ τοσοῦτω κλύδωνι καὶ δυσχεραία τῶν κατ' ἐμὲ
 10 πραγμάτων ἐρημος ἀπολειφθεὶς τῆς σῆς ἐπικουρίας καὶ παρακλήσεως οὐκ ἔχω τίς γένοιμαι οὐδ' ὅτι χρήσομαι ἐμαντῷ τε καὶ τοῖς περὶ ἐμὲ χαλεποῖς καὶ τῇ προσθήκῃ τῆς σῆς ζημίας. ἐμοὶ καὶ τὸ μεμνησθῆναι σου μόνον ζῶντος καὶ κατὰ τὸν βίον ἔτι πῶ περιόντος· κἂν εἰ μὴ παρὼν ἐωρῶ καὶ παρακαθήμενος ἐπτέρους ἄνω φέρειν ἐξαίρων καὶ κουφίζων
 15 τῶν δυσχερῶν καὶ ἡροῦ, τάχ' ἂν ποτε καὶ κατ' ἰδοίμι σε, τὸ πάντων ἐμοὶ τίμιόν τε καὶ ποθεινότατον ὄραμα κατὰ νοῦν ἐλπίς, καὶ ὀφθελήν αὐτὸς ποθοῦντι καὶ αὐτῷ καὶ πᾶν ὅτι χρηστὸν βουλομένο μοι μέγιστον ἦν αὐτόθεν κατὰ τῶν ἀνιώντων φάρμακον ξυμπτωμάτων καὶ τῶν ἐπ' ἐμὲ νῦν ἀκμαζόντων δεινῶν. καὶ δὴ συνεχῶς προχειριζόμενος τῶν
 20 ἔσωθεν φανταστικῶν πινάκων ὑπ' ὄψιν ὡς περὶ τὰ σὰ προσήγνῆς ἦθος ἐκεῖνο καὶ πάνσεμνον, γλῶτταν ἐκείνην, λόγους ἐκείνους ἐκ τῶν ἄνωθεν θεοφορήτων πηγῶν ὁμαλῶς τε καὶ πολλὸ μάλιστ' εὐδρομα φέοντας καὶ πιαίνοντας ἐκπηγομένας ψυχὰς ἀλγεινῶν καύσωνι, ὧν ἔτι καὶ νῦν ἐνηχος ἐγὼ καὶ τοῦ προσέχειν εὐ μάλα σφίσι καὶ πάσης εὐπειθείας ὑπό-
 25 χρεως αὐτίκα σωφρονικός τις καὶ ἥδιστ' ἀνύτων ἐργινόμην ἐν ἐμαντοῦ καὶ κρατερὸς πάντα πράγματα, μάλιστ' ἐμαντὸν αἰσχυνόμενος, ἦν μὴ κάλλιστ' εἰκῶς ἀπαντῶν φαινομένη ἐμαντῷ καὶ τοῖς σοῖς λόγοις καὶ ταῖς σαῖς ἐλπίσι τε καὶ προλήψεσι· νυνὶ δ' ἐλέγχει τὸ πρᾶγμα, τὸ ξυμβὰν ἀδόκητον, ὡς ἀβούλητόν μοι τῆς σῆς τελευτῆς, καὶ δέδοικα
 30 κομιδῇ περὶ ἐμαντῷ, μὴ πού τι καὶ ἄλλοιόν γενομένην τε καὶ ὀφθελήν, καὶ μοι πρὸς τὸ ἀφιλόσοπον ἢ ψυχῇ τουλοιοῦ καὶ ἀγεννέστερον τελευτῶσα χωρήσει σοῦ βιοῦντι χωρὶς ὅτι ποτ' ἄρα καὶ ἀπειπαμένο τὴν σὴν ἐντυχίαν ἐμψυχον καὶ ἡγεμονίαν ἐν τοῖς βελτίστοις. ὦ τί πάθω; πῶς
 f.354^a δ' οὐκ ἂν ἀγεννης | αὐτὸ τοῦτο τέως ὀρφύμην ἐπὶ τῇ σῇ τελευτῇ καὶ
 35 ζημία κάπειθ' ἐξῆς τοῖς περὶ ἐμὲ πράγμασιν ἄλλοις; ἀλλ' ἦν ἄρα καὶ νῦν ἔτι παρείης αὐτός, ἀφανῆς μὲν ἡμῖν παρείης δ' ὅμως, δύνη γάρ, καὶ μάλιστ' ἢ πρότερον ἀκμαιότερος καὶ πλείστον ἰσχύων, λυθεὶς τῶν τῆδε δεσμῶν καὶ τῷ ποθομένῳ δεσπότη γενόμενος ἔγγιον καὶ πλείονος πάντως ἐποπτείας καὶ παρρησίας τυχῶν, ὡς τε καὶ δυσωπῶν πείθειν
 40 ῥᾶον ἢ πρότερον καὶ βοηθεῖν αἰρούμενος, βοηθεῖν εὐ μάλλ' ἑτοιμότερον ἴσως ἂν ἡμῖν καὶ βέλτιον ἔξει τὰ παρὰ σοῦ· καὶ ἀηδῆς μὲν αὐ καὶ

πάντων ἀλγεινότατον ἢ σὴ καὶ οὕτω μετὰστασις ἐξ ἡμῶν καὶ τὸ τελευ-
τῆσαι σε τὰ παρόντα καὶ τὴν μεθ' ἡμῶν ζωὴν, ἢ πῶς γὰρ οὐ μέγρι
περ ζῶμεν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅμως ὀνησιμώτερον ἂν ἡμῖν ἐντεῦθεν εἶη καὶ
τοῖς ποθοῦσι καὶ ποθουμένοις ἐκ μακροῦ πρότερον, ἀνυσιμώτερον ἐπι-
κουρεῖν ἔχοις ἂν καὶ κατὰ βούλησιν καὶ ὡς ἂν ἄμεινον ἐφ' οἷς δέοι
χρησθῆναι. οὕτω τοι καὶ μὴ τῆδε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰστασιν ἴσως ἐν-
τεῦθεν ἡμῖν προεντυγχάνων αὐτὸς καὶ μέγα τιμῶμενος ἰλεώση θεόν,
καὶ σου τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα πάντων ὀναίμεθα σοῦ τε καὶ τῶν
ἡμετέρων ἐλπίδων ἀξίως τῶν ἐπὶ σοί:

Die Schrift führt uns das Bild eines Mannes vor, der dem Ge-
dächtnis der Menschen fast ganz entschwunden ist und doch vielleicht
zu den merkwürdigsten Erscheinungen gehört, die das spätere Mittel-
alter aufzuweisen hat: Ein junger Mann aus angesehenem altgriechi-
schen Adelsgeschlecht, ausgestattet mit allen Vorzügen des Körpers
und des Geistes, von seinem Fürsten zu hohen Ehren berufen, verläßt
seine engere Heimat und verfolgt fortan als Mönch nur ein Ziel: ab-
gewandt von allem Sinnlichen allein durch das Streben nach sittlicher
und geistiger Vollkommenheit schon hier auf Erden des höchsten Glückes
teilhaftig zu werden. Sein Leib ist ihm nur noch die notwendige, aber
lästige Hülle seines wahren Seins: er ertötet jeden sinnlichen Genuß
und gewährt, jeden Besitz abweisend, dem Körper und seiner Pflege nur
das unumgänglich Nötige; jedes Amt, jede Ehre weist er zurück. Alles
aber, was ihm der Mund der Weisen und die Bücher gewähren können,
nimmt er mit Feuereifer in sich auf. Er beherrscht das ganze Wissen
seiner Zeit. Durch seine auf der Kenntnis der Philosophie der Alten
und der christlichen Theologie beruhende Weltanschauung wirkt er
sittlich und geistig auf seine Zeitgenossen. So erscheint er der ge-
samten griechischen Mitwelt wie ein Wunder: groß und klein, arm
und reich, hoch und niedrig, gelehrt und ungelehrt, gut und böse, alles
staunt ihn an.

Daß Joseph es als seine Lebensaufgabe ansah, dem Fleische, dem
Sinnlichen immer mehr abzusterben und ein der Weisheit und Tugend,
ein Gott geweihtes Leben zu führen, das ist für einen Mönch, zumal
in jener Zeit, nichts Auffälliges. Seine Bedeutung, das Eigenartige und
Wunderbare seiner ganzen Erscheinung tritt vielmehr hervor in der
eisernen Energie, in der zähen Konsequenz, mit der er dieses Ziel im
Auge behielt, in der so ganz ungewöhnlichen Art des Weges, den er
einschlug. Auch er liebte die Einsamkeit. Aber sie diente ihm doch
nur zur Vorbereitung, zur immer neuen Stärkung für seinen wahren

Beruf. Er verbrachte seine Tage nicht abgeschlossen hinter Klostermauern in Selbstgerechtigkeit und pharisäischem Hochmut, sondern er suchte die Welt auf, er liebte seine Mitmenschen. Mitten im Getriebe großstädtischen Lebens strebt er nach dem Besitz höchster Weisheit und Tugend, sucht er den Zweck seines Daseins zu erforschen und in selbstlosester Hingabe an den Dienst seiner Mitmenschen, in werktätiger Nächstenliebe zu bethätigen.

Das ist der Gesamteindruck, den ich von der Eigenart dieses Mannes nach der Auffassung seines Zeitgenossen gewonnen habe.

Es ist ganz gewifs weder eine leichte noch eine angenehme Aufgabe, sich in die Geisteserzeugnisse eines Theodoros Metochites zu vertiefen. Es kommt mir manchmal so vor, als gäbe uns der vielgeschäftige, geistig regsame Mann in vielen seiner Schriften nur den hastig hingeworfenen ersten Entwurf seiner Einfälle. Rücksicht auf den Leser kennt er nicht; wie sie ihm gerade behagt hat, so setzt er uns die Speise vor, ob aber wir sie verdauen können, ob sie uns schmackhaft ist, darum bekümmert er sich herzlich wenig. So trifft denn auch die vorliegende Schrift der Vorwurf, den selbst sein bedeutender Schüler und begeisterter Verehrer Nikephoros Gregoras seiner Darstellungsweise gemacht hat: er richte sich nicht nach einem Vorbilde unter den Alten, seine Gedanken kleide er nicht in ein anmutiges Gewand, er sei maßlos in der Wiedergabe der Fülle seiner Gedanken. Aber inhaltlich unterscheidet sie sich von seinen meisten anderen Schriften doch recht erheblich: Wer sich die Mühe nicht verdriessen läßt und sich durch seine unschönen und nachlässigen Satzgefüge hindurcharbeitet, der wird sich durch die bei seinen Zeitgenossen so seltene Natürlichkeit und Wahrheit seines Gefühls und die, wie es mir scheint, wohlgelungene Zeichnung des Lebensbildes belohnt sehen.

Es ist nicht meine Absicht, auf eine nähere Besprechung dieser Schrift einzugehen, sondern ich habe mir hier die Aufgabe gestellt, das Gedächtnis dieses von Metochites so bewunderten Mannes wachzurufen, indem ich nach kurzer Feststellung seiner äußeren Lebensverhältnisse aus der anderen Überlieferung den Stoff zusammenstelle, welcher geeignet ist das von Metochites gezeichnete Bild zu vervollständigen und somit die hohe Bedeutung Josephs für seine Zeit zu bestätigen.

Die Nachrichten, welche uns Metochites von Josephs äußeren Schicksalen giebt, sind außerordentlich dürftig. Er versteht es, sich so sehr auf die Persönlichkeit seines Helden zu beschränken, daß wir in der ganzen Schrift nur noch den Namen eines einzigen Zeitgenossen erfahren. So etwas bringt eben nur ein Byzantiner fertig.

Nach seiner Schätzung ist Joseph ungefähr 50 Jahre alt geworden (S. 14, 2). Da er nun, nach der Abfassungszeit der Schrift zu schließen, einige Zeit nach dem 24. Mai 1328 gestorben ist — denn auch noch nach dieser Zeit, noch im Unglück hatte Metochites Gelegenheit den bewährten Freund zu erproben (S. 3, 1) —, aber vor dem 13. März 1332, Metochites' Todestage, so fällt die Zeit seiner Geburt um das Jahr 1280. Er stammt her von den ionischen Inseln aus einer vornehmen echtgriechischen Familie, einer Familie, die auch griechisch blieb, als die Inseln Kephalaria, Zakynthos, Ithake schon längst unter italischer Herrschaft standen; schon längst: wenn Metochites S. 5, 20 meint: *ὄ πολλὰ πρότερον* vor Josephs Geburt, so hat er Unrecht. Denn schon zur Zeit des 4. Kreuzzuges waren die ionischen Inseln im Besitz einer italischen Familie, des altrömischen Grafengeschlechtes der Orsini, die häufig den Palatintitel führten; vgl. Karl Hopf in Ersch und Gruber, Allgemeine Encyclopädie der W. und K., I 85 S. 182. Insbesondere steht fest, daß zur Zeit von Josephs Geburt und Jugend *ὁ ὑψηλότατος καὶ κυριώτατος κόντης 'Ρευιάρδος ὁ τοῦ παλατιῶν ἀσθέντης Κεφαλληνίας, 'Υακίνθου καὶ 'Ιθάκης* war. Das war er schon im Jahre 1264; Hopf S. 182. Im Jahre 1304 ist er ermordet worden; Hopf S. 353. Joseph verließ seine Heimat, als er von seinem Fürsten, der seine geistige Bedeutung früh erkannt, bereits ein hohes Amt erhalten hatte (S. 7, 8). Das ist sicherlich um das Jahr 1300, schwerlich viel früher, geschehen. Er lebte nun als Mönch in Thessalonich, zuweilen auch in Bergklöstern des anderen Thessaliens oder auf einsamen Inseln, längere Zeit auch auf dem Athos (S. 12, 10). Dann führt ihn sein Wissenstrieb nach dem Sitze aller Gelehrsamkeit, nach Konstantinopel (S. 18, 17). Mehrere Jahre giebt er sich der Pflege des schwerkranken Mönches Makarios hin, wird aber bald allgemein bekannt und gesucht. Viermal wählt man ihn zum Patriarchen, viermal lehnt er ab (S. 25, 21), zieht sich dann wieder nach Thessalonich zurück und verlebt dort in einem Bergkloster in der Gesellschaft eines gleichgesinnten Freundes seine letzten Lebensjahre (S. 26, 33). Ist nun Metochites' Angabe, Joseph habe die Würde eines Patriarchen viermal abgelehnt, richtig, so kann es sich nur um die vier letzten Vakanzzeiten des Patriarchenstuhls handeln, welche vor Josephs Tode eintraten, um die Vakanzzeiten der Jahre 1311, 1315, 1320 und 1323; vgl. Gedeons *Πατριαρχεικοὶ πίνακες* S. 411—417. Darnach würde Josephs Aufenthalt in Konstantinopel einige Jahre vor 1311 begonnen und bis nach dem Jahre 1323 gewährt haben. Und diese Zeitangaben werden durch andere Zeugnisse durchaus bestätigt. Joseph ist spätestens Ende 1307 von Thessalonich nach Konstantinopel gewandert und nach 1323,

aber sicher vor 1325 dahin zurückgekehrt und um 1330 dort gestorben.

Die Zeugnisse, welche Metochites' Bericht vervollständigen oder bestätigen, sind doppelter Art. Wir erhalten über Joseph Kunde I. unmittelbar von ihm selbst, II. durch andere.

I. Joseph über sich selbst.

Christian Walz hat im 3. Bande seiner *Rhetores Graeci*, Stuttg. et Tubing. 1834, S. 465—569, eine Schrift veröffentlicht, die er betitelt: *Ἰωσήφ τοῦ Ῥακενδύτου σύνοψις ῥητορικῆς*. Er entnahm sie einem cod. Venetus mit gelegentlicher Benutzung des Vaticanus 1361 und dreier Laurentiani, der plut. 58, 2. 58, 21. 58, 1. Die vor der Synopsis befindliche Einleitung in Prosa und in Versen, welche die Überschrift *Ἰατροῦ Ἰωσήφ Πιναροῦ Ῥακενδύτου* führen, fand er allein im cod. Laur. plut. 58, 2; nicht, wie er irrtümlich angiebt, plut. 58, 1.

Diese der Synopsis vorangehenden einleitenden Worte hat Walz kaum näher angesehen, sonst wäre es ihm schwerlich entgangen, daß sie keineswegs als die Einleitung zu dem folgenden Abrifs der Rhetorik anzusehen sind, sondern daß sie einem weit umfassenderen Zwecke dienen sollen. Zum Beweise bringe ich zunächst ihren Wortlaut in wesentlich besserer Gestalt: 1) nach dem cod. Laur. plut. 58, 2, den Walz allein kannte, = L; 2) nach dem cod. Berol. Phillipp. 1573 = P; 3) nach dem cod. Riccard. = R. Die äußerst sorgfältige Vergleichung von L und R verdanke ich durch die gütige Vermittelung des Herrn Prof. Niccola Festa der Liebenswürdigkeit des Herrn Dr. Alessandro Olivieri. Von diesen Handschriften ist R die weitaus beste; sie entfernt sich wohl nur an wenigen Stellen von der Urschrift; vgl. S. 37, 29. 38, 10. Vers 76. 91. 105. L und P entstammen, unabhängig von einander, einer weniger guten Quelle.

Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Ῥακενδύτου κυροῦ Ἰωσήφ
σύνοψις ἐν ἐπιτομῇ εἰς τὰ κατ' αὐτόν †

Ἐμοὶ δὲ ἄρα καὶ λίαν ἐπέραστος ἔδοξεν ὁ κατὰ θεωρίαν βίος καὶ ἀπαθῆς καὶ κρείττων πολλῶ μετασχῆναι ἀνθρώπων ἡγουν ὁ πρακτικὸς, ὅσος γε ὁ πολιτικὸς τε καὶ μετριοπαθῆς, ὧν δὴ καὶ ὁ Σταγειρόθεν σοφὸς τὴν ἀνθρωπίνην διαίταν ἔφατᾶ. τὸ δὲ αἴτιον ἢ περὶ τοὺς βίους ἀρχήθεν ἡμετέρα κρίσις, ὅτι ὁ μὲν θεωρητικὸς οὗτος μόνω τῷ λόγῳ διαφερόντως ἀποκεκλήρωται, καθ' ὃν τις ἀξιοθεῖς ζῆν, θεοῦ δηλαδὴ τυγῶν, ἴλεω ὄρει μὲν ἐκείνω προσβαίνει Σιών καὶ πρὸς τὰ ἄνω πε-
10 ρύσσεται καὶ μετέωρος φέρεται, βλέπων ἐκείθεν καθαρῶ ὄμματι διανοίας

1 Ἰατροῦ Ἰωσήφ πιναροῦ Ῥακενδύτου LPw (Walz) 3 δ' LPw

τὸν τῶν ἀνθρώπων ταλαιπῶρον βίον ὅσον τε ἰλίγγου καὶ ζάλης πε-
 πλήρωται καὶ τὰς ἀγράντους ὅσω τὸ καθ' αὐτὰς ψυχὰς, ὅπως τῷ
 ὀστρεῖνω τούτῳ δὴ κελύφει συνδεδεμένοι τῷ σώματι κατασπῶνται
 βιαίως τῆς ἀνέτου διαγωγῆς καὶ ταῖς τοῦ σώματος ἀταξίαις συμφέρον-
 ται, οὐκ ἐώμεναι βλέπειν αὐτὸ δὴ τὸ ὄντως ὄν, τὸ ὄντως καλὸν καὶ 5
 ἐπέραστον, ᾧ δὴ καὶ τὸ πτερόν ἐκείνων κουφίζεται, καὶ οὕτω τοὺς
 τῶν ἄλλων βλέπων κλυδωνισμοὺς καὶ τὸν τῶν ἀλλοκότων πραγμάτων
 τάραχον, πολλῶν γε ὄντων καὶ διαφορῶν καὶ δεινῶν, ψυχῆς φθορὰν
 ἀπεργάσασθαι, ὧν ὁ παρὼν ἐμπέπλησται βίος. μακαρίζει μὲν ἑαυτὸν
 τῆς ἀποχῆς τῶν τοσοῦτων κακῶν, οἰκτεῖρει δὲ τοὺς ἔνω καὶ κάτω 10
 στρεφομένους καὶ μὴ δυναμένους ὅπως ἀνακύψαι τῶν δυσχερῶν καὶ
 τὸ ὄντως ποθῆσαι καὶ ζητῆσαι καλὸν διὰ συνεθισμὸν τῶν κακῶν ἰδίου
 στέργοντας ἀθλίως ὄλεθρον καὶ τῆς μακαρίας ἀποπλανωμένους διαγω-
 γῆς, λογιζομένους ὡς ἐστῶτα τὰ φεύγοντα καὶ τὰ θέοντα μόνιμα· μόνος
 γὰρ ἐκείνος λόγῳ ζῶν ἀσχέτως καὶ θεωρίας ἀκραιφνοῦς ἐπιβαίνων γε- 15
 φύραις χρώμενός ἐστιν, ὅτε καὶ τοῖς μαθήμασι τὸ διανοητικὸν ἐξάπτουσι
 καὶ καθαίρουσιν· οἶδε μὲν ἀληθῶς τὸ καλόν, οἶδε δὲ καὶ τὸ αἰσχρόν,
 καὶ τὸ μὲν προστίθεται, τὸ δ' ἀποπέμπεται. ὁ δὲ γε μετριοπαθῆς τε
 καὶ πολιτικὸς ταπολλὰ τῷ χεῖρονι σύνεστι τῆς ψυχῆς μέρει τὸν ἀκραιφνῆ
 λόγον μὴ φθάσας καὶ κατ' ἐκείνου διοικεῖται, δεῖ ἀκούει μὲν τοῦ λόγου, 20
 παρακούει δὲ κατὰ τοὺς ταχεῖς τῶν ὑπηκόων, οἱ πρὶν ἀκοῦσαι πᾶν τὸ
 λεγόμενον ἐκθέουσιν· ὅθεν καὶ ὡς ἀκούων λόγου καὶ τῶν ἐκείθεν
 εἰσηγήσεων ἑαυτὸν ζυθμίζει καὶ τοῖς καλοῖς προσβαίνειν ἐθέλει, ἀλλ' ἀπο-
 δυσπετεῖ πρὸς τὰ κάλλιστα, δι' ἣν ἀνωτέρω αἰτίαν εἰρήκαμεν, καὶ πολλῶν
 μὲν κατευστοχεῖ, πολλῶν δὲ καὶ ἀποτυγχάνει, τοὺς τοῦ λόγου ζητήρας 25
 δακῶν καὶ καθ' αὐτὸν ἀκαθέκτως φερόμενος. ἐπαινετὸς μὲν οὖν διὰ
 ταῦτα καὶ οὗτος, εἰ καὶ μὴ πάντη μὴ δὲ τελέως προσέσχηκε τῷ καλῷ.

τούτοις δὴ τὸν ἑμὸν βίον ἀρχήθεν συστρέφων τοῖς λογισμοῖς
 ἐξότουπερ καὶ φρονεῖν ἠρξάμην, εἰ καὶ μὴ ὅσον ἔδει κατανενόηκα, ἀνήρ
 παρὰ πατράσι μὲν καὶ γεννηθεῖς καὶ τραφεῖς, οἷς μέτριος μὲν ὁ βίος, 30
 μέτρια δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα, ἐκ δὲ τῆς σμικροτάτης καὶ κραναῆς Ἰθάκης
 ὀρμώμενος· καὶ παρήμι τὰ ἐκείνης, ὡς ἂν μὴ τοῖς οἰκείοις πλέκων
 τὸν ἐπαινον ἢ τὸν ψόγον ὑποπευθεῖην. τούτοις τοίνυν ἐνασχολήσας

1 ταλαιπώριον LP ταλαιπώρων w 2 ὅσον w | κατ' αὐτὰς w 3 στρεῖνω LP
 ὀστρεῖνω w | τούτω fehlt in LPw 4 συμφέρονται w 6 οὕτως LPw 7 ἀλω-
 κῶτων L ἀλοκότων P 9 ἐμπέπλησθαι P | ἑαυτὸς L 10 ἀπαρχῆς LPw 12 συνεθισμὸν
 LP 13 ἀθλίως fehlt in Lw ἀθλίους P 14 θέοντα w 15 ἀκραιφνοῦς LP 16 χρώ-
 μενος R | ὅτι LPw | καθήμασι LPw 18 τῷ μὲν LPw 19 τὰ πολλὰ RLPw |
 χειροῖ w 20 καὶ τὸ κατ' Lw 22 ἀνθρώπων für ἀκούων w 23 ἑαυτοῦ LPw |
 προσβαίνειν LPw | ἀλλ' w 25 μὲν fehlt in LPw 27 πάντως w | μηδὲ w
 31 μικροτάτης LPw 33 ἐνασχολήσας P

ἀρχήθεν τὸν νοῦν, ὡς οἶόν τε ἦν ἔμοι τωτότε διαιρεῖν καὶ διακρίνειν
 τό τε συνοῖσον καὶ μή, καὶ τὸ μὲν ἄνω τιθεῖς, τὸ δὲ κάτω, τὸν ἀπο-
 λανστικὸν βίον δηλαδὴ, καὶ τὸ λοιπὸν τρίτον τάττων ἐν μέσοις τὸ μὲν
 5 πρῶτον ὀλικῶς ἠσπασάμην καὶ ἐθέμην προὔργου τῶν ἄλλων καὶ δια-
 φερόντως ἐνστερνίσασθαι πάση σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ κατένευσα, τὰ δὲ
 τοῖς βουλομένοις παρήμα. καὶ ἡ μὲν ῥοπή τῆς ψυχῆς καὶ τό γε ἐξ
 ἔμαντοῦ τόσον, θεῶ δ' ἐπέτρεπον τὰ ἐμὰ καὶ προσελιπάρον ἐκεῖθεν
 τῷ σκοπῷ γενέσθαι βοήθειαν. μέντοιγε καὶ συναίρεται μὲν τὸ θεῖον
 ἔμοι τῆς προθέσεως, καὶ τί γὰρ ἄν τις ἕτερον εἴποι; ὁδηγεῖ δὲ κρείττον ἢ
 10 ὥστε καμὲ ἰσχύειν ἀνακηρύττειν τὸν ἔλεον. καὶ πατρίδα μὲν ἐκείνην,
 πατέρας δὲ καὶ πᾶσαν συγγένειαν καὶ συνηθείαν ἀφείλεις ἐξενίτευσα καὶ
 ῥάκος ἐνδὺς πολλῶν μὲν ἀνθρώπων ἄστυα εἶδον, Ὀμηρικῶς εἰπεῖν,
 ἀλλ' οὐτοιγε καὶ νόον ἔγνω· σκοπὸς δ' ἦν μοι, τάληθδὲς εἰπεῖν, τὴν
 ἀρχήθεν ἐπαύξειν πρόθεσιν, εἰ πως καὶ τινος ὁδηγίας τύχοιμι σὺν θεῷ,
 15 τῷ τῶν καλῶν ἀπάντων αἰτίῳ, ἐς ὕπερ καὶ κατὰ θυμὸν πράξαιμι· τέλος
 ἐπιδημῶ καὶ τῷ τῶν λόγων ἐδάφει, τῇ Κωνσταντίνου, καὶ τοῖς ἐν
 ταύτῃ πνευματικοῖς καὶ σοφοῖς ἀνδράσι συγγίνομαι.

παρὰ τούτοις μὲν οὖν ἦν τελειοποιὸν εἶδος διαφόρου παιδεύσεως,
 ἐμοῦ δὲ τὸ ἐνεργὸν τῆς ὕλης πάντως ἀπήν. κάκεινοι μὲν, ὡς ἡ κατ'
 20 αὐτοὺς ἔξις ἐδίδου, οὐδὲν ἦν παιδείας λόγου καὶ ἀρετῆς εἶδος ὃ μὴ
 προὔφερον καὶ μάλα καλῶς καὶ ἐντέχνως ἐπετίθον, ἀλλ' ἀπούσης τῆς
 ἐπιτηδειότητος τὰ τῶν ἀγαθῶν εἶδη, ἀρετῆς τε καὶ λόγου δηλαδὴ,
 οὔμενον ἐντυποῦσθαι συνέβαιεν.

ἔμοι μὲν οὖν ἱκανὸν ἐδόκει καὶ μόνος γούν σκοπὸς ἀγαθὸς καὶ
 25 πρόθεσις ἔμμονος περὶ τὰ καλά (εἰ καὶ ἀμέτοχος μὲν παντὸς ἀγαθοῦ,
 ἄμοιρος δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν τοῦ λόγου καλῶν παντάπασιν ξένος ἦν·
 οὐδὲν δὲ πρὸ τούτων ἄλλο τι κρείττον καὶ θαυμασιώτερον οὔτε
 πρεσβέων ἦν οὐθ' ἠγούμενος· τὸ γὰρ ἐξαρχῆς ποθητὸν ἐμοί, εἰ καὶ
 οὐδόλως ἀφίγμαι εἰς ἃ δι' ἐφέσεως εἶχον, ἀλλ' οὖν οὐδαμῶς τινι τῶν
 30 κατὰ τὸν βίον ἀνιαρῶν τῶν πολλὰκις προσπιπτόντων ἐκκέκρονσται·
 ἀλλ' ὃ αὐτός εἰμι τῇ προθέσει, εἰ καὶ τοῦ τέλους δι' ἀνεπιτηδειότητα
 φύσεως καὶ προαιρέσεως ῥαθυμίαν διήμαρτον. δῶη θεός ποτε πρὸς
 τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος ἀγαθόν· τῷ γὰρ κρούονται ἀνοιγήσεται, τὰ
 θεῖα λέγουσι λόγια· ὃ δὲ τέως ἐπῆλθέ μοι πράξαι, ὡς ἂν ἐκκλίνοντι

1 τὸν νοῦν ἀρχήθεν LPw | τῷ τότε w 2 συνοῖσον LP σύνοικον w 3 θά-
 τον für τάττων LP 4 ὀλικῶς w 5 ἐνστερνίσασθαι LPw 6 τὸ ἐξ w 10 καμὲ
 LP 11 πᾶσας LP 14 εἰ πης LP εἰ πη w 17 συγγίνομαι LP 18 παρὰ
 μὲν τούτοις μὲν L 19 εὔεργον in Verbesserung L | κἀκείνου L κἀκείνον P
 20 παιδείας w 23 οὔμενοσν w 24 καὶ μόνος fehlt in LPw 27 ἄλλο τι
 RLP 28 ἐξ ἀρχῆς w 29 εἰ γρη für εἶχον LP | τινι RLP | τῶν βίου, ohne
 κατὰ τὸν LP 32 δῶη δὲ LPw | ποτὲ RLP 34 λόγια P | ἐπῆλθε RLP |
 ὡσάν w

καὶ τὴν ἐν πολλαῖς βίβλοις ἀσχολίαν καὶ γε αὐθις ἐχομένω τῶν ἐξαρχῆς· οὐδὲ γὰρ ἀρετῆς καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἐπιμελείας τὴν τοῦ λόγου προσηύσομεν, ἀλλ' ἐκείνη τὰ πρῶτα τούτου φερέτω καὶ ταύτης ἕρα χάριν τὰ τῆς λογικῆς συστελλέσθω παιδεύσεως.

ὁ γοῦν τέως κατεπράχθη μοι, τοῦτό ἐστιν· ἐνέκνυφα βίβλοις σοφῶν 5
διαφόροις πραγματεῖαις ἐσχολακῶτων· καὶ ὁ μὲν τὴν πυρίπνουον ῥητο-
ρικὴν συνεπτυγμένως ἀναφυσσῶν οἶον τῷ λόγῳ καὶ σπινθῆρα λαμπρὸν
ἐξανάπτων συνόψεως ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τῶν μαθημάτων οὐδ' ἴκταρ τὸν
νοῦν ἔβαλεν· ὁ δὲ τὰ τῆς λογικῆς φιλοσοφίας, ναὶ μὴν καὶ τὰ τῆς
φυσικῆς φιλοσόφως καὶ γενναίως διήει, τὸ δὲ γε κρεῖττον τῆς λογικῆς 10
μέρος, λέγω δὴ τὴν πάσης ἐπιστήμης ἀρχὴν, τὴν περιλάλητον ἀπο-
δεικτικὴν, ἔτι γε μὴν καὶ τὴν πολυθρόλλητον καὶ χαριεστάτην δια-
λεκτικὴν παρελίμπανεν ἄλλος, τὸ κάλλιστον τῆς φιλοσοφίας ὄργανον·
προσέτι δὲ καὶ τὴν τετρακτὴν τῶν μαθημάτων ἀνακινῶν τῇ μὲν
συνόψει τὰ τούτων ὄργια εὐπερίγραπτα καθίστα, τὴν δ' ἐπιπλέον 15
ἀνάπτυξιν παροῦδὲν ἐτίθει ὡς πόρρω συνόψεως· ἕτερος τὰς τοῦ ἀν-
θρώπου σώματος κράσεις καὶ ἀλλοιώσεις καὶ πάθη καὶ μέρη καὶ
μόρια κατὰ λεπτὸν διαφθράσας περὶ ψυχῆς τι εἰπεῖν ἀπενάρακῃσεν·
ἄλλος περὶ μόνης ψυχῆς ἀκριβῶς διελθῶν, περὶ τῶν τελειουσῶν αὐτῆν,
πράξεώς φημι καὶ θεωρίας, αἵτινες εἰς ἀρετὴν καὶ πίστιν ἀνάγονται, 20
οὐδ' ὅτιοῦν διὰ φροντίδος πεποιήμεν· εὐφῶς δὲ πάντες καὶ ἀναγκαίως
περὶ τῶν κατεπειγόντων διεξερχόμενοι ἀντιλογίας ἐκείνας καὶ δεινὰς
ἀντιθέσεις καὶ ἀποδείξεις τοῦ Σταγειρίτου διὰ τὸν κόρον παρέλειψαν.

ταῦτα δὴ πάντα διελθῶν ἐγὼ μετὰ τὰς διεξοδικὰς ἀνελεξίεις τῶν
μαθημάτων θέλων ἐκφυγεῖν τὸ κενόσπουδον ἐνθεν μὲν τοῦτο, ἐκείθεν 25
δ' ἐκείνο, ἄλλοθεν δ' ἄλλο, καὶ αὐθις ἀλλαχόθεν ἕτερον συνερανισά-
μενος καὶ συνθεῖς ὅστέα εἶποι τις προφητικῶς πρὸς ὅστέα καὶ ἀρμονίαν
πρὸς ἀρμονίαν, ὀλομέλειάν τινα μίαν καὶ συνεχῆ ἐκ πολλῶν καὶ
διαφόρων πραγματειῶν μίαν ταύτην συνεστησάμην καὶ ὡς εἰκόνα φιλο-
σοφίας καὶ μαθημάτων τὴν παροῦσαν ἀνεστήλωσα βίβλον, ἣ δὴ καὶ τις 30
ἐνατενίζων, ὀσάκις ἐθέλοι, οὐ μακρὰν ζητήσῃ, οὐδὲ περιθρῆξεται κύκλω,
ἀλλ' αὐτόθεν ἔξει τὸ χρήσιμον. μιμήσεται δ' αὕτη τὴν παρ' Αἰγυπτίοις

2 ἐξ ἀρχῆς w | αὐτὸν w 3 ταπρῶτα R | ταύτης ἀναχάριν LPw 7 ἀνα-
φυσῶν w 8 συνήψεως LPw 9 δ' ἔβαλεν LP ἔβαλεν w | καὶ für ναὶ w
11 δὴ τὴν LPw 12 δὲ für γε w 13 ὕψος für ἄλλος LPw | καὶ τὸ LPw
15 συνήψει LPw | τούτου w | ἐπὶ πλέον LPw 16 παρ' οὐδὲν LPw 17 ἐκφάσεις
LPw 18 καταλεπτὸν LP 20 πράξεως φημι RLP 23 τὸν fehlt in LPw | κίρον
P 24 ἀνετίξεις LP 25 παθημάτων Lw | ἐνθεν δ' LPw 26 ἐκείνο LP
27 προφητῶν LPw 28 πρὸς ἀρμονίαν fehlt in LPw | ὀλομέλειάν LP 29 πραγ-
μάτων R 30 ἀνεβίβλωσα LPw (für ἀναβιβλώ ist dies die einzige Belegstelle)
31 ὀσάκις LPw | μικρὰν LP μικρὰ w

τοῦ Ἐρμού διπρόσωπον εἰκόνα, νεανικά μὲν καὶ γενναῖα ἀπανταχοῦ
κεκτημένη τὰ θεωρήματα, πρεσβύτατα δέ γε καὶ χρόνω καὶ τιμῇ καὶ
ἔξει φέρουσα τὰ νοήματα· ἐπιβαλεῖ δ' αὐτίς συντόμως καὶ ἀπαλλάξει
τάχιον, ὡς μήτε τριβὴν καὶ ἀσχολίαν τὴν βραδυτῆτα ποιοῦσαν τῶν
5 ἄλλων ἀναγκαίων ὄντων ὡς εἰκὸς πόρρω ποιεῖν, μήτ' αὐτίς τῶν καλῶν
ἀνήκουον μένειν τὸν τῶν καλλίστων φιλοθεάμονα, ἀλλὰ διὰ φραδίας καὶ
ταχυτάτης τριβῆς τὰ τίμα ἐκπορεύεσθαι.

οὗτος ὁ σκοπός, τοῦτο τὸ περὶ τὴν βίβλον ταύτην μυστήριον· οὐδὲ
ἦν γάρ, οὐκ ἦν φακενδύτην ὄντα καὶ ψυχῆς δι' ἀρετῶν πρὸς τοῦ
10 ἐπαγγέλματος ἀπαιτούμενον τελειότητα τῆς ἐμμόχθου καὶ πολυπόνου
καταφραδνυοῦντα πρακτικῆς λόγους διεξοδικωτέροις σχολάζειν καὶ κατα-
τριβεῖν τὸν βίον, οὓς ἀρχῆθεν ἠγάπησα, ἀλλ' ἀγαπητόν, εἰ καὶ ποτέ
τις κατ' ἄνεσιν ἀναγκάϊαν ἀναπτύξας τὴν βίβλον ἐκ τοῦ παραφρημα
τὸ χρήσιμον λήψεται καὶ ἀναξωπυρήσει τὸν πόθον καὶ τῶν καταπόδας
15 οὐκ ἀποστήσεται. οὔτε γάρ πυρὸς χρήσις ὑπὲρ τὸ μέτρον ὤνησεν,
ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῷ πλησιάζοντι ἐλυμήνατο, οὔτε μαθημάτων ὑπὲρ τὸ
δέον ἀνάπτυξες τοῖς ἔλλο τὸ προηγούμενον ἔχουσι καλῶς ἂν ἔχοι καὶ
λίαν ἀσφαλῶς τε καὶ ἐκαινετῶς.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως ἐμοὶ καὶ συνήκται καὶ σεσαφήνισται κατὰ
20 δύναμιν. ἱκετεύω δὲ καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας τούτοις, εἰ μὲν εὐρίσκειέν
τινα καὶ αὐτοὶ ἐκ τούτων ὠφέλειαν, πολλὴν τὴν δοξολογίαν προσάγειν
τῷ τῶν ἀπάντων ἀγαθῶν δοτηρι καὶ παροχεῖ θεῶ, ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν
τέλεισιν ἀδελφικὴν καὶ μόνην ἀπονέμειν εὐχὴν. εἰ δ' οὐκ, ὅτιπερ πᾶσα
παθεῖν ἀνάγκη, ὡς ἐξ ἀμαθοῦς διανοίας καὶ ἀσθενοῦς ὀργάνου προ-
25 ἐνηνεγμένων συγγνωμονεῖτωσαν δι' ὠφέλειαν καὶ μόνην ἐμὴν ταῦτα
συνειληχότι καὶ συνοψίσαντι καὶ διορθούτωσαν ἠπίως τὸν οὐκ ἐθέλοντά
τι τῶν συμφερόντων ἀγνοεῖν καὶ χειραγωγεῖτωσαν συμπαθῶς καὶ ἀδελ-
φικῶς τὸν ὀρθῶς βαίνειν ἐπιθυμοῦντα.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις· θεῶ δὲ τῷ ἐν μονάδι φύσεως καὶ
30 τριάδι ὑποστάσεων ἕννουμένω καὶ προσκνυομένω δόξα, τιμῇ, προσ-
κύνησις νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν· ×

2 πρεσβύτα L πρεφτά P 4 βραδυτῆτα LPw 6 ἀνήκουον w | τῶν τῶν P
9 φακενδύτη LP 10 ἀπαιτούμενοι R 12 καὶ w 13 ἀναγκάϊαν LP 14 πόνον
LPw | καὶ τὸν κατὰ πόδας οὐ καταστήσεται LPw 15 ὄνησεν LP συνῆσεν w
16 μῶμον für μᾶλλον LPw 19 μὲν οὐκ w 20 εὐρίσκει ἐν τινὰ LP 21 αὐτὸν
LP 22. 23 ἐντέλειαν P 23 ὅτιπερ LPw 26 συνοψίσαντι LPw | ἡ πέρα
für ἠπίως LP 28 ἐπιθυμοῦντι LP

Στίχοι λαμβικοί περιέχοντες ἐν ἐπιτομῇ τὴν ἄπασαν ὑπόθεσιν
καὶ τάξιν καὶ δύνάμιν τῶν ἐγκειμένων τῆδε τῆ βίβλου
εὐσυνόπτων μαθημάτων

Ὁρῶν, θεατά, βίβλον ἠτέλεισμένην
μὴ παραδράμης τῶν γεγραμμένων λόγους,
ἀλλ' εἶγε πολλαῖς μὴ προσανέχειν θέλεις
βίβλοις ταπολλὰ καὶ δαπανᾶν τὸν χρόνον,
κενὸν τιθεῖς σπούδασμα πάντα τὸν βίον· 5
ποθεῖς δ' ἔχειν ἄριστον ἐν βραχεῖ τύπον
ἡθῶν, ἔργων λόγων τε καὶ θεωρίας,
κόλπους ἐρευνῶν τοὺς ἔμοις πόθου τύχης.
πηγὴ γὰρ εἰμι παγκάλων σοφῶν λόγων,
οἷς ἄρθεται νοῦς καὶ ποτίζονται φρένες 10
καὶ κόσμον ἤδη τὸν πρόποντα λαμβάνει.
πάσας γὰρ ἔνδον τὰς ἐπιστήμας φέρω
κατὰ τρόπον πρόποντα συντεταγμένας,
κάτωθεν ἄνω τεχνικῶς ἀνηγμένας,
νοῦν γῆθεν ἀνυψούσας εἰς πόλου πλάτη. 15

ἔγω γὰρ ἰδοὺ τὰς ἀπαρχὰς τῶν λόγων,
τὴν ῥητορικὴν ἐν βραχεῖ συνηγμένην,
γλῶσσαν παροτρύνουσαν ἀτρέπτως λέγειν
πυρὸς μένος πνελουσαν, ὡς ποῦ τις ἔφη,
θέμεθλον ὡσπερ ἀκλόνητον τῶν λόγων, 20
στερρὰς στάσεις φέρουσαν ἡδραιωμένας·
μακρὰς τὰς εὐρέσεις τε καὶ πολυτρόπους,
μεθ' ὧν χορείαν ἰδεῶν καλλιφράδων·
ἔτι τε δεινότητα τεχνικωτάτην.

ὄργανον εὐθύς, τῆς λογικῆς τὸ κλέος, 25
ἢ συλλογισμῶν πλεκτάνη καὶ σφενδόνη,
ἀντιθέσεις τε καὶ στροφὰς τὰς ἐν λόγοις
δυσεξοδεύτους λαβυρινθώδεις ἄγαν
δεινῶς ἀνατρέπουσα λίαν ἐντέχνως,
νόθους ἀποπτύουσα, τοὺς δ' αὖ γνησίους 30
ποθοῦσα καὶ στέργουσα καὶ κολπομένη,
κανῶν ἀκριβῆς τοῦ σοφοῦ τεχνογράφου,

Τοῦ αὐτοῦ στίχοι LPw καὶ τάξιν fehlt in LPw εὐσυνόπτων LPw

1 θεατῆ LP | ἠτέλεισμένην LP 4 καὶ πολλὰ w 9 παγκάλων L 12 πάσας P
14 fehlt in w 16 ἔχε L 19 μένει LPw | ὄπου w 21 στερραῖ LP 23 χορείαν
LP | καλλιφραδῶν w 24 τὲ RLP | δεινωτάτην τεχνιαστάτην LPw 32 ἀκρι-
βῶς LPw

λίθος δοκιμάζουσα Ἀυδία λόγους,
 ἀῤχημα τεργνὸν τῶν Σταγειρίτου βίβλων,
 βοή καταπλήττουσα τοὺς ἐναντίους, 35
 φοικτὴ βελῶν φαρέτρα τοῖς ἀλλοτρίοις,
 χρηστῶν ταμείου ὀργάνων τῶν ἐν μάχαις.
 ἄθρει, θεατά, καὶ φυσικῶν τοὺς λόγους
 ἄνωθεν ἐκλάμποντας ἐκ τῶν ἀδύτων,
 τῆς πανσθενουργοῦ καὶ σοφῆς παντατίας 40
 καὶ μέχρι γῆς πυρός τε καὶ τῶν ἐν μέσῳ
 ἰκνουμένης νεύματι τοῦ παντεργάτου,
 πέρατα καὶ σχήματα καὶ διαστάσεις,
 ὄρους, ἀριθμούς, ιδέας διαφόρους,
 ῥυθμούς, κινήσεις, ἡρεμίας καὶ στάσεις, 45
 ποιὰ, ποσὰ, χρώματά τε ποικίλα,
 διδόντας αὐτοῖς ποικιλοτρόπως ἔγαν
 καὶ τὴν ἀκαλλῆ τρύγα τῶν ὄντων τέως,
 εἰς τάξιν ἀμείβοντας εἰδῶν κοσμίως
 ζῶων φυτῶν τε καὶ βοτανῶν καὶ λίθων, 50
 βροτῶν ὑπερβαίνοντα γνῶσιν καὶ λόγον·
 φύσις γὰρ ἔστιν ὄργανον τεχνουργίας
 τῆς παραγωγῆς τῶν ἀπάντων αἰτίας.
 μὴ δὴ παρέλθης καὶ φύσιν τὴν ἰδίαν,
 ἄνθρωπε, μαθεῖν αὐτῆς ἐκ τῶν κειμένων. 55
 ἀλλ' εἶγε ταύτην ἀσφαλῶς γνῶναι θέλεις,
 πρόκυψον, ἰδοῦ· τὰ γεγραμμένα σκόπει·
 περὶ ψυχῆς γὰρ οὐσίας ἀσωμάτου
 καὶ πηλίνου σώματός εἰσιν οἱ λόγοι,
 ἄμφω δὲ πράξεις, ἔργα, δυνάμεις, πάθη 60
 ἴδια καὶ κοινὰ τε καὶ κατὰ μέρος
 ἄριστα δεικνύοντες ἐντέχνως λίαν·
 καὶ δοξάσεις μάλιστα τὸν κοσμεργάτην,
 ἔρρητον ἰδῶν δημιουργίας τρόπον
 καὶ κρᾶσιν ἀσύγχυτον ἐξ εὐτεχνίας 65
 εἰδούς νοητοῦ καὶ παχυτάτης ὕλης.
 οἶμαί σε καὶ γὰρ ἐκτόπως τεθηπότα
 Δαυιδ τὰ ζητὰ κατὰ νοῦν ἀεὶ στρέφειν.

34 ἀῤχημα w 40 πανσθενουργοῦ L πανσθενουργοῦ P 42 ἰκνουμένης R
 ἰκνουμένους LPw 46 eine Silbe fehlt 51 λόγων LP 57 πρόκυψιν LPw
 58 γὰρ über der Zeile R 59 σώματος εἰσιν RLP 61 ἴδια LP 65 εὐτεχνίας
 LP ἐντεχνίας w 67 οἶμαι RLP | αὐτόπως LP αὐτόπως w | τεθηπότα L

ἐξῆς δὲ τούτων ἡ τετρας μαθημάτων
 δίκην κλίμακος ἐν μέσω πως κειμένη 70
 τῶν φυσικῶν ὁμοῦ τε καὶ νοουμένων
 θαυμασίως ἄγει σε καὶ κατὰ λόγον
 ἐκ τῶν ὑλικῶν εἰς ἄυλον οὐσίαν,
 ὡς πού τις ἐφθέγγατο τῶν σοφῶν πάλαι.

ἄνελθε λοιπὸν καὶ ταπεινὰ μὴ φρόνει 75
 κτίσματα λιπῶν καὶ λόγους τούτων κάτω,
 τὸν νοῦν τὸν οὐράνιον ἐξάρας ἄνω
 ζητοῦντα καλῶς τοὺς ψυχοτρόφους λόγους
 τῆς ὑποποιοῦ πρακτικῆς καὶ δογμάτων,
 ἐξ ἧς μὲν ἡθῶν καὶ λόγων καὶ πρακτέων 80
 χάριν ἀπαντήσεως ἀφθονωτάτην,

τέθριππον εὐρῶν ἀρετῶν ὑπερτάτων,
 ἄρμα φαεινόν, σεμνόν, οὐρανοδρόμον,
 ἄρμα φλέγον κάκιστα δαιμόνων στίφη,
 κατάγον αὐτοὺς μέχρις ἄδου πυθμένος, 85
 πιστοὺς δ' ἀνάγον τῶν ὀρωμένων ἄνω·

ἐν ᾧ καθίσας καὶ κρατήσας ἡγίας,
 ὡς πρὶν Ἡλίας Θεσβίτης ὁ πυρίπνοος,
 κούφως ἐπαρθεὶς γῆθεν ἀπτέρω τάχει
 πόλου τὰ λαμπρὰ καταλάβης χωρία, 90
 ἐνθα κατιδῶν ἀγαθῶν εὐδενδρίαν

κῆπου νοητοῦ, τοῦ παραδείσου λέγω,
 καρποὺς ἀρίστους καὶ τρυγήσεις καὶ φάγης
 καὶ τὸν φυτουργὸν εὐλογήσεις δεσπότην·
 ἀφ' ὧν δ' ἀμυδρὰς εἰκόνας τε καὶ τύπους 95
 ὡς ἐν κατόπτρῳ τῆς διανοίας βίβλω
 λάβης ἀληθεῖς τῆς θεοῦ φαντασίας
 ἐκ τῶν ἀληθῶν πνευματολέκτων λόγων.

εἰ δ' οὖν πόνων σώματος ἀργίαν ἄγεις
 καὶ τὴν λίχνον αἰσθησιν ἄγχεις ἐμφρόνως 100
 ἐνθεν κἀκεῖθεν ἀλόγως στροβουμένην,
 ἄγαν ἀκρατῶς ἐμμανῶς οἰστρουμένην,
 καταχαλῶσαν καὶ κατασπῶσαν κάτω

70 πῶς LP 73 ἀπὸ τῶν P 74 πού τις LP 76 λοιπὸν für
 λιπῶν R 79 ὑποποιοῦ P 80 ἐξῆς LPw 83 οὐρανοδρόμον w 85 κατάγων
 LPw | ἔδου L 86 ἀνάγων Lw 87 καθήσας LPw 88 θεσβίτης L 91 εὐδενδρίαν
 R 93 φάγεις in Verbesserung L φαγεις Pw 94 δεσπόταν w 97 ἀληθῆς L
 ἀληθῶς w 99 πόνον LPw | ἀργίαν LPw 100 λίχνον LPw | ἐμφρόνως LPw
 101 ἐνθα LPw | κἀκεῖθεν L 102 ἐμμενῶς LPw 103 κάτω P κατὰ w

οὐράνιον νοῦν αἰθεροδρόμον φύσιν·
 τῆς δ' αὖ γε φαντασίας ὄγκους καὶ τύπους, 105
 χρώματα πάντα καὶ πάσας διαστάσεις
 στερεῶς καθείρξεις κατὰ χώραν ἐμμένειν,
 τὸν νοῦν δ' ἀμιγῆ παντὸς ὄγκου καὶ τύπου,
 καθαρὸν, ἀσύγχυτον, ἀπλοῦν καὶ μόνον
 εἰς ὕψος ἄρης τῆς θεοῦ θεωρίας 110
 πάντως μνηθεῖς, ὡς ἐφικτόν σοι, φίλος,
 ἐν ἡσυχῶ σου τοῦ νοῦς καταστάσει
 ἄρρητα μυστήρια τῶν ἀποκρύφων
 τῆς προσκυνητῆς πανσθενουργοῦ τριάδος.
 τὰ δ' εἰσὶ ταῦτα, καὶ σκόπει μετὰ δέους 115
 ἐν αὐτολαμπῆς παραγωγὸν τῶν ὄλων,
 ὃν αὐτάγαθον, αὐτόφως, αὐτουσίαν,
 ἀναρχον ἀρχὴν, αὐθέδραστον αἰτίαν,
 ζωὴν προαιώνιον, ἀειζωίαν,
 δύναμιν ἀκάματον, ἄτρυτον κράτος, 120
 ἀπειρίαν ἄπειρον, αὐταπειρίαν,
 νοῦν δημιουργόν, τεχνίτην παντεργάτην,
 σοφίαν ἀνείκαστον, αὐτογνωσίαν,
 πέρας ἀπειρότατον ἐξ ἀπειρίας,
 αἴγλην μίαν τρίφωτον ἀπείρου φάους, 125
 φῶς τρίττον ἀπλοῦν τῆς μιᾶς θεαρχίας,
 ἔνωσιν ἀσύγχυτον ἀφράστῳ τρόπῳ,
 διαίρεσιν ἄτμητον ἀρρήτῳ λόγῳ,
 ἄτμητον ἀσύγχυτον ἀπλὴν τριάδα,
 τριῶν ἀπείρων ἄπλετον συμφυίαν, 130
 πατήρ, λόγος καὶ πνεῦμα, ταῦτα τὰ τρία,
 ἐν τρισὶ μία φύσις, ἐν δὲ τὰ τρία·
 ᾧ δόξα, τιμὴ καὶ κράτος πρόκει μόνῳ
 ἀεὶ τε καὶ νῦν καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον.
 τούτοις ἰθύνων σαυτὸν οὐχ ἔξεις ψόγον, 135
 κλεινὸς τρόποις ἔση δὲ καὶ σοφὸς λόγοις,
 εἰδὼς ἀκριβῶς τοὺς λόγους τῶν κτισμάτων,
 ἔτι τε τὸν κτίσαντα ταῦτα δεσπότην.
 μέμνησο δ', ᾧ τάν, Ἰωσήφ ῥακενδύτου
 μετὰ πόνου πλείστου με συντεταχότος: ✕ 140

104 ἠδὲν Lw | αἰθεροδρόμον LP 105 ὄγκους RLP 110 ἄρεις LP ἄρεις w |
 τοῦ fūr τῆς LPw 111 μνηθεῖς LPw 112 σοῦ LPw 114 προσκυνήτου w
 116 παράγωγῳ w 119 ἀεὶ ζωίαν w 122 δημιουργόν P | τεχνίτην P 126 τρίττον L
 τρίτον w 129 ἀπλὴν L ἀπλὴν P 138 τὲ R 140 συντεταχίτος L

Betrachten wir zuerst den Verfasser, dann sein Werk.

Man erkennt auf den ersten Blick: der Verfasser dieser Einleitung und Metochites' Freund ist derselbe Mann. In großen Zügen berichtet er uns selbst über seine Auffassung des menschlichen Lebens, in großen Zügen, wie er darnach sein äußeres Leben eingerichtet. Es ist derselbe Joseph. Seine Heimat ist Ithake. Er verläßt Eltern, Verwandte und Freundschaft, weil er sich ganz der Tugend widmen will, einem geistigen, allein von der Vernunft geleiteten, leidenschaftslosen, auf das Jenseits gerichteten Leben. Im Mönchsgewande geht er auf die Wanderung, um seinem Drange nach Erkenntnis zu genügen und jemand zu finden, der ihm den rechten Weg zeige. Nach mancherlei Irrfahrten kommt er endlich nach Kpel und tritt dort in Verkehr mit den Lehrern der Weisheit. Er findet dort alle Wissenszweige vertreten; aber seine Sehnsucht wird nicht befriedigt: den Weg zur Glückseligkeit kann ihm bei der Unzulänglichkeit der menschlichen Natur niemand zeigen.

Wenn nun Joseph in jenen Handschriften der Synopsis Rhakendytes heißt, wenn er Vers 139 schließt: *μέμνησ' Ἰωσήφ φακενδύτου*, ebenso nach dem Titel der *σύνοψις τῆς ῥητορικῆς* in R. hinzufügt:

*Μέλημα καὶ φρόντισμα καὶ γλυκὸς κόπος
Οἰκτροῦ πιναροῦ Ἰωσήφ φακενδύτου,*

in P nach Schluß der Rhetorik:

*Σύνοψις ῥητορικῆς βιβλίον ἔλαβεν τέρμα
ὄν γλυκὸν σοφοτάτου Ἰωσήφ φακενδύτου
φρόντισμα καὶ μέλημα σόφισμά τε ἡδὺς κόπος —*

so bezeichnet er mit jenem Wort nicht seinen Familiennamen oder Beinamen, sondern ganz allein seinen Stand. Das zeigen unzweideutig seine eigenen Worte S. 38, 9: *φακενδύτην ὄντα*. Denn *φακενδύτης* bedeutet gar nichts weiter als *μοναχός* und wird ebensowenig wie dieses als Eigennamen gebraucht. Wenn daher Joseph von sich S. 36, 12 sagt: *θάκος ἐνδύς*, so ist das nichts weiter als eine von seiner elenden Bekleidung hergenommene bescheidene Wendung für *μοναχικὸν σχῆμα ἐνδύς*. Und wie elend war sein *τρίχινον θάκος*! Hat er doch zeit lebens dasselbe getragen; vgl. besonders S. 14, 17; 18, 18; 27, 19; P. N. Papageorgiu in dieser Zeitschrift III 323 f.: τὸ ἐπώνυμον „*φακενδύτης*“, δι' οὗ πρὸς τῇ πενίᾳ προσυπεμφαίνεται καὶ ἀσκητικὴ τις αὐτάρκεια καὶ αὐτόβουλος ἀπάρνησις τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων. Übrigens ist jene Wendung in dieser Zeit gar nicht ungewöhnlich. So heißt es bei Geo. Pachym. I 193, 3: — *φακενδυτήσας τὴν μονὴν — εἰσέρχεται*; bei Nik. Gregor. I 288: *θάκος ὠνησαμένη μοναχικὸν — ἐνεδύσατο τοῦτο*; bei Io. Kantak. I 399, 19: — *θάκη τε ἐνέδου καὶ Ἀντώνιος ἐξ Ἀνδρονίκου*

μετωνομάσθη; vgl. auch S. 12, 30. Eirene, Anna Komnenas Mutter, die sich in ihr Kloster Kecharitomene zurückgezogen, besafs ein Kreuz, auf dem sie von sich sagt: χρυσένδυτις πρὶν, ἀλλὰ νῦν ῥακένδυτις; vgl. Neumanns Geschichtschreiber und Geschichtsquellen S. 21. Wenn also der Verfasser des Lobliedes auf die Jungfrau Maria, welches A. Ludwich, De codicibus Batrachomachiae, Regimont. 1894, S. 21 f., sodann in seinem Werke: Die homerische Batrachomachie des Karers Pigres, Leipzig 1896, S. 93 f. herausgab, von seinem Machwerk sagt: ῥακένδυται τοῦτοι τευ μόγος ἀλιτροῖο, so sagt er eben nur, ein sündhafter Mönch sei der Dichter, seinen Namen verschweigt er.

Natürlich ist auch πιναρός kein Name; wenn man ihn auch mit Fug und Recht so nennen konnte, vgl. S. 6, 22, so hiefs er doch nicht so. Ebenfalls nur aus christlicher Demut fügen die Mönche ihrem Namen oder ihrem Stande ἀλείτης, ἀλιτρος, ἀμαθής, ἁμαρτωλός, ἀνάξιος, ἀρχεῖος, ἰδιώτης, οἰκτρος, πιναρός und ähnliche Beiwörter hinzu.

Und endlich ist es weder ihm, noch sonst jemand eingefallen, von einem λατρος Ἰωσήφ zu sprechen. λατρος ist nichts als eine falsche Lesart für οἰκτρος, die sich in späten Handschriften in dem vorher S. 43, 21 mitgetheilten Verse findet. Das dreisilbige Wort paßt nicht in den Vers.

Josephs Familienname ist ebenso unbekannt wie der seines älteren Zeitgenossen Georgios, den man nach seiner Heimat ὁ κύπριος nannte. Will man ihn aber durch einen Beinamen unterscheiden, so kann er nur πατήρ genannt werden, vgl. S. 24, 21, oder, wie er thatsächlich meistens genannt wird, der Philosoph.

Wie steht es nun mit seinem schriftstellerischen Nachlaß?

Wäre die Behauptung, welche Metochites S. 9, 25 aufstellt, daß er nichts in Schriften und Büchern hinterlassen hätte, richtig, so kämen wir in große Verlegenheit. Aber die Sache liegt doch ganz anders. Der Zusammenhang lehrt unzweideutig, daß Metochites nur sagen will, Bescheidenheit und Demut, gänzlicher Mangel an Eigenliebe habe den Verächter jeglicher θεατροκοπία gehindert, τὸν οἰκίῃ τῆς ψυχῆς πλοῦτον καὶ τοὺς θησαυροὺς, seine eigenen Gedanken in besonderen Schriften der Nachwelt zu überliefern. Aber jene übertriebene Scheu vor dem Scheine, für einen Ehr- und Ruhmsüchtigen gehalten zu werden, hat ihn doch nicht am schriftlichen Verkehr mit seinen Freunden gehindert (S. 24, 24), nicht gehindert seiner Frömmigkeit gelegentlich in gehobener Sprache Ausdruck zu geben. Nach E. Millers Katalog der Eskurialbibliothek sind im cod. Esc. R. III 2, fol. 4 und 5, noch einige Verse von ihm erhalten, darunter στίχοι ἰκετήριοι πρὸς τὴν ὑπεραγίαν θεοτόκον.

Vor allem hat jene Scheu ihn nicht gehindert seine Menschenliebe auch darin zu bethätigen, daß er ein Werk zusammenstellte, welches es den Gleichstrebenden ermöglichte, zu einer allgemeinen Bildung auf einem weniger mühsamen Wege zu gelangen als er selbst. Hat er sich doch in den langen Jahren seines Lebens in der Hauptstadt überzeugt, daß zwar alle Wissenschaften vortreffliche Vertreter aufzuweisen hätten, daß sie aber doch nur einseitig und ohne die notwendige Hervorhebung ihrer inneren Beziehung zu einander gelehrt würden. Er beschloß daher alle Zweige der *λογική παιδείσις*, des theoretischen Wissens, die man bisher nur in verschiedenen Büchern zerstreut fände, in einem Buche zusammenzustellen, eine zusammenhängende encyklopädische Übersicht der theoretischen Wissenschaften zu geben.

Durch einen glücklichen Zufall sind uns von Nikephoros Gregoras' Briefen zwei erhalten, welche Josephs eigene Angabe bestätigen. Ich habe sie am Schluß dieser Zusammenstellung mitgeteilt. Im ersten schreibt Gregoras an Joseph nach Thessalonich, also nach 1323, er habe gehört, Joseph wolle „zum allgemeinen Nutzen“ eine philosophische Schrift herausgeben. Aus seinem anderen Schreiben ergibt sich, daß ihm Joseph diese seine Absicht bestätigt, aber ausdrücklich hervorgehoben hat, er schreibe nicht „seinetwegen“ und bringe für einen Gregoras nichts Neues.

Über Inhalt, Ordnung und Beschaffenheit des encyklopädischen Werkes giebt uns Joseph in seinem Gedichte Auskunft. Es soll behandeln: 1) die Rhetorik; v. 16—24. 2) die unter dem Namen Organon zusammengefaßten Schriften; v. 25—37. 3) Physik: die Natur und ihre Kräfte, Tier-, Pflanzen- und Steinkunde; v. 38—53. 4) Anthropologie, Psychologie, Physiologie; v. 54—68. 5) das Viergespann der Mathematik: Geometrie, Arithmetik, Musik, Astronomie; v. 69—74. 6) die vier Tugenden; v. 75—98. 7) die Lehre von Gott und der Dreieinigkeit; v. 99—137.

Es ist also nicht etwa bloß der Abriss der Rhetorik, dem jener Aufsatz und jenes Gedicht als Einleitung dienen sollen. Dieser Abriss ist nur der Anfang, der erste Teil des ganzen Werkes. Das wird nun völlig außer Zweifel gestellt durch den cod. Riccard. 31. Denn in dieser Handschrift haben wir ganz offenbar das Sammelwerk Josephs vor uns. Ich habe sie noch nicht selbst einsehen können, aber die Inhaltsangabe, welche G. Vitelli in seinem musterhaften Katalog der griechischen Handschriften der Riccardiana giebt, beweist es zur Genüge. Denn es finden sich darin, wie in jenem Gedichte angedeutet, 1) fol. 7—37 die Rhetorik, welche Walz veröffentlicht hat;

2) fol. 38—110 Logik; 3) fol. 111—209 Physik; 4) fol. 210—308 Anthropologie; 5) fol. 309—342 Mathematik; 6) fol. 343—354 die vier Tugenden; 7) fol. 355—374 Theologie. G. Vitellis Angaben bestätigen aber auch, daß es sich in diesem Werke nicht um ein Geisteserzeugnis Josephs handelt, sondern daß es thatsächlich im wesentlichen nur eine Zusammenstellung aus verschiedenen Schriften anderer Schriftsteller ist: die Logik entnimmt er von seinem älteren Zeitgenossen Nikephoros Blemmides, ebenso einen Teil der Physik und der Theologie, einen anderen Teil der Theologie aus Kyrillos. Geo. Pachymeres, den er ohne Frage noch persönlich gekannt, liefert ihm den ersten Abschnitt über Physik, sein eigener Freund und Schüler Joannes Zacharias in der Anthropologie Abschnitte über die Heilkunde. Die Mathematik ist nach Gregorios τῷ ἐν μονοτρόποις, die Tugend nach dem Anonymus Christianus behandelt.

Es liegt also auch auf der Hand, daß wir auch die Synopsis der Rhetorik, den ersten Teil des Werkes, nicht für die eigene Arbeit Josephs halten dürfen. Auch dieser Teil muß in wesentlicher Anlehnung an Hermogenes einem anderen Byzantiner gehören. Der Verfasser hat aber nicht vor dem 12. Jahrhundert gelebt, denn er kennt Ptochoprodromos; vielleicht ist er ein Zeitgenosse Josephs gewesen, denn im Texte cod. Venet. 444 wird auch (Manuel) Philes als Muster eines Jambendichters erwähnt; vgl. Walz III 562, 11 und Note 37.

Als Ganzes scheint Josephs Schrift nicht weiter erhalten zu sein. Vielleicht ist sie einmal in der Eskurialbibliothek gewesen; vgl. in E. Millers Katalog unter den vom Jesuiten Alexander Barvoetius aufgezählten Schriften S. 528: *Josephi Racenditae Opera rhetorica, poetica, philosophica, mathematica*. Desto häufiger aber hat man, freilich ganz und gar nicht im Sinne Josephs und gegen den Zweck, den er mit seinem Werke verfolgte, einzelne Teile seines Kompendiums abgeschrieben. Abgesehen von der unter seinem Namen vielfach verbreiteten Rhetorik sind auch andere Teile seines Werkes, selbst unter seinem Namen, weiter verbreitet. So im cod. Mut. 101 die Anthropologie, die Logik und Physik im cod. Venet. Marc. App. IV 24 und im cod. Bavar. Mon. 78; die von ihm gesammelten Stellen aus Kyrillos nebst seiner Rhetorik in einem Eskurialcodex; freilich heißt er dort, ebenso wie in den Studi Ital. di filol. classica IV 373 fälschlich Joannes statt Joseph.

Doch muß ich mich mit dieser Andeutung begnügen. Eine weitere Untersuchung des cod. Riccard. 31 ist sehr wünschenswert. Sie wird uns nicht allein über den Bildungsstand in Josephs Zeiten belehren,

sondern auch den weitgehenden Einfluß, den dieses Buch Josephs gehabt, klarstellen.

II. Das Zeugnis seiner Zeitgenossen.

Als Josephs nachweislich ältesten Verehrer und Freund lernen wir den unter dem Namen

Thomas Magistros

bekanntem Mönch Theodulos kennen. Er hat an Joseph einen längeren Brief geschrieben. Er ist von Jo. Franc. Boissonade in den *Anecdota Graeca* II 212—228 herausgegeben, sodann in *Mignes Patrol. Gr.* 145, 431—446 mit ungenügender lateinischer Übersetzung wiederholt. Leider ist der Text noch recht verderbt. Schon die Überschrift: *Τῷ ἱσαγγέλῳ πατρὶ μου καὶ φιλοσόφῳ Ἰωσήφ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰταλῶν καὶ Περσῶν ἐφόδῳ γεγεννημένων* ist kaum richtig; sie verleitet nebenbei Boissonade S. 212 zu der Vermutung, *ἱσαγγελος* heiße Joseph als Bischof; in den *Addenda* S. 482 kommt er von diesem Irrtum zurück. Gewiß richtiger lautet die Überschrift im *cod. Vallic. C 82*: *Τῷ τιμωτάτῳ ἐν μοναχοῖς ἱσαγγέλῳ πατρὶ μου, κυρῷ Ἰωσήφ περὶ* u. s. w.

Wann ist der Brief geschrieben?

Theodulos berichtet, wie die aus Sizilien gekommenen italischen Scharen und die mit ihnen verbündeten Achaimeniden, nachdem sie Thrakien verwüstet, auch in Thessalien eingebrochen wären, ihren Weg mit Sengen, Brennen und Morden bezeichnend; auch den Athos hätten sie nicht geschont, und jetzt schwebe selbst ihre Stadt in großer Gefahr. Die Stadt aber, aus der Theodulos schreibt, ist nicht, wie Boissonade S. 226 vermutet, Philippi, sondern Thessalonich. Denn in dieser Stadt ist Theodulos geboren, in dieser hat er seinen dauernden Aufenthalt gehabt. Den Beweis dafür muß ich mir, um nicht zu weit abzuschweifen, für eine andere Gelegenheit vorbehalten. Hier genüge der Hinweis, daß er in Kpel nur einmal vorübergehend und zwar in Gesellschaft seines Vaters gewesen und damals eine, noch vorhandene, Ansprache an den Autokrator gehalten hat; sein Berater ist er aber nie gewesen. — Jene Italiker und Achaimeniden sind die Katalanen mit ihren türkischen Hülfsstruppen. Mit ihnen vereinigt verwüsteten sie nach der hinterlistigen Ermordung des Kaiser Roger de Flor (1305) zuerst Thrakien, dann Thessalien. Im Jahre 1307 setzten sie sich in Kassandria auf Pallene fest und machten von dort Ausfälle. Von dort versuchten sie im Frühjahr des Jahres 1308 auch Thessalonike einzunehmen, wurden aber von den Einwohnern zurückgeschlagen; vgl. K. Hopf S. 385.

Während dieses Ansturmes ist also dieser Brief an Joseph geschrieben, vor Frühjahr 1308 ist Joseph von Thessalonich nach Kpel übergesiedelt. Es ist ein schönes Denkmal innigster Verehrung und Bewunderung, welches Theodulos seinem väterlichen Freunde und Lehrer und seiner segensreichen Wirksamkeit in Thessalonich errichtet. Er steht in seiner Bewunderung Josephs Metochites nicht nach. In überschwenglichen Worten preist er den hochherzigen, tugendhaften Mann wie einen zweiten Heiland, der durch sein bezauberndes Wesen, seine Menschenfreundlichkeit und unablässige Dienstbereitschaft für die Stadt und ihre Umgebung der größte Wohlthäter geworden sei. Innig beklagt er sein Scheiden und preist die glücklich, bei denen er jetzt weilt. Seine Sehnsucht nach Joseph ist so groß, daß er seinetwegen fast seiner eigenen Heimat untreu werden möchte. Und gerade jetzt in der Zeit höchster Bedrängnis vermisse man ihn am meisten. Zwar vertrauten sie fest auf ihren Oberfeldherrn (Chandrenos), aber mehr noch würde Josephs Anwesenheit helfen; er würde sie durch seine Fürbitte am ersten von aller leiblichen und geistigen Not befreien.

Es ist kein rhetorisches Prunkstück, es sind keine hohlen Phrasen, in denen sich Theodulos ergelt. Er meint es ehrlich. Denn auch er ist kein „steifleinener Byzantiner“, kein dürftiger Schulmeister, den man wegen seiner grammatischen, lexikalischen und rhetorischen Schulschriften geringschätzig wegthun darf, sondern er ist eine stark ausgeprägte, lebensvolle Persönlichkeit voll Fleisch und Blut, der auch als Mensch unseres Interesses wert ist. Er steht mitten im Leben und nimmt lebhaft Anteil an dem Geschehe seiner Vaterstadt. Aber wir erkennen auch in einer seiner Schriften den Zögling und Geistesverwandten des bewunderten Meisters wieder: Der Mönch Hierotheos ist Theodulos erprobter Freund, der ihm in schwerer Krankheit wacker zur Seite gestanden; Migne Bd 145 S. 417. Er ist nach dem Athos gegangen und will dort bleiben. Das macht ihm Theodulos in seinem langen Briefe: *Τῷ ἐμῷ Ἱεροθέῳ ἀνακεχωρηκότι πρὸς τὸν Ἄθω* zum Vorwurf. *Τέμενος γοῦν ἀρετῆς τὸν ἐκεῖ χῶρον καλεῖς καὶ μόνους κοινωνοὺς εἶναι λέγεις τῶν Ὀλύμπου πραγμάτων τοὺς ἐνταῦθα βιοῦντας.* Theodulos jedoch meint, es bedürfe nicht der Abgeschiedenheit des Athos, um ein guter Mensch zu sein; unter den Menschen müsse man sich bewähren: *ὅστις μὲν οὖν ἦς τε μετέσχεν εἰκόνοσ καὶ τὴν ταύτης ἀπαίτησιν ἐννοῶν τὰ μὲν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῷ μέλη νεκρῶσει τῷ παντοδαπῶς ἐσταυρῶσθαι, τὸ δ' ἐν αὐτῷ θεῖον ἐπὶ τὸ πρωτογόνον αἰεὶ θεῖον διὰ πάντων ἀνάγει καὶ περὶ τὴν ἔνω καὶ ξυγγενῆ πραγματεύεται θεωρίαν, μηδενὸς ὀτουοῦν, πλὴν ὅσα ἀναγκαῖα, τῶν τῆσδε φροντίζων, ἀλλὰ διηνεκῆ καὶ κάλλιστον ἄθλον τοῦτον ἀνύων μετὰ*

θεοῦ τε εἶναι καθάπαξ καὶ τῆς ἐκείθεν ἀστραπῆς ὡς ἐφικτὸν ἐμπορεῖσθαι, οὗτός ἐστιν ὁ πάντων ὡς εἰπεῖν ἄριστος καὶ ὃν μόνον εὐδαίμον' ἂν τις εἴπῃ δικαίως, εἴπερ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν ἐν βίῳ τελείῃ.

Unter den 172 Briefen des Vorstehers des Kanikleions

Nikephoros Chumnos,

welche ebenfalls Boissonade, in seinen *Anecdota nova*, Paris. 1844, herausgegeben, gehören 28 τῷ φιλοσόφῳ Ἰωσήφ, Brief 61. 62. 98—123. Aus einem dieser Briefe dürfen wir schliessen, das er bald nach dem Tode von Chumnos' Schwiegersohn, Joannes Palaiologos, also nach dem Jahre 1307 geschrieben ist. Aber in allen diesen Briefen steht nichts, was Joseph näher angeht. Sie sind eben, wie das Chumnos von manchen seiner Briefe ausdrücklich sagt, οὐ κατὰ χρεῖαν, sondern φιλοτιμίας χάριν geschrieben, rhetorische Schaustücke, die irgend einen Einfall, selten einen geistreichen, in schöner Form wiedergeben wollen. Freut sich der Empfänger der Gabe, so hat sie ihren Zweck erfüllt. Durchgängig sind solche Prunkstücke die sogenannten lakonisierenden, und zu dieser Sorte gehören fast alle Briefe an Joseph. Da nun Chumnos diese Briefe zweifellos selbst in Abschrift behalten und für die Öffentlichkeit bestimmt hat (vgl. *Anecd. n. S. 1*), so haben sie für uns nur die Bedeutung, das Joseph zu den Freunden gehörte, die Chumnos ehren wollte und durch deren Freundschaft er selbst geehrt wurde.

Unter den Briefen seines Sohnes, des Parakoimomenos

Joannes Chumnos,

die Boissonade mit denen jenes bekannt macht, ist der 5. und 6. τῷ φιλοσόφῳ überschrieben. Der Herausgeber bemerkt dazu: Philosopho Iosepho, ni fallor. In der That wüßte ich nicht, wen anders man unter diesem „Philosophen“ verstehen könnte. Aber der Inhalt beider Briefe läßt mich doch stark daran zweifeln. Mit dem 5. Briefe sendet Chumnos zwei Vögel, einen wilden buntgefiederten und einen gerupften farblosen, aber fetten Hausvogel. So ist jener schön anzuschauen, dieser aber ist wertvoller. Nach einer abgeschmackten Anwendung dieser Beobachtung auf die Menschen fordert er den Empfänger auf sie zu verspeisen und dann zu entscheiden, welches der bessere Vogel sei. Für Humor, auch wenn er weniger gewaltsam erkünstelt gewesen wäre, war Joseph unempfänglich; ein derartiges Geschenk würde ihn tief gekränkt haben; vgl. *S. 13, 31 f. 21, 10*. Interessanter ist der 6. Brief. Er enthält eine dem Leben abgelauschte treffende Schilderung der Ausgelassenheit, der man sich auch in Byzanz vor Beginn der Fasten hingab. Wenn aber auch Chumnos jene Tage nur den ernsthaften Museu weihen will und in diesem Sinne den Philosophen zu den Fest-

tagen beglückwünscht, so würde doch mit dieser Schilderung weltlicher Lust jedem anderen mehr gedient gewesen sein als dem Philosophen Joseph. Wenn schon einer dieser Briefe für Joseph sein soll, so kann das nur der 7. gewesen sein, der die unvollständige Überschrift *Τὸ ἀποῦ* trägt; vgl. *Anecd. n. S. 219, Z. 7 und 15*. Es ist schade, daß wir nicht noch mehr Briefe von Joannes haben. Die vorhandenen brauchen den Wettstreit mit denen seines Vaters nicht zu scheuen; vgl. *Anecd. n. S. 5*; sie scheinen übrigens als Muster für verschiedene Briefarten zusammengestellt zu sein; vgl. die Randnoten in der Handschrift zum Anfang vom 2., 3., 5., 6. Briefe.

Daß auch der Allerweltsfreund

Michael Gabras

den gefeierten Philosophen mit Briefen bedacht hat, versteht sich von selbst. *Τῶ ἐν μοναχοῖς τιμωτάτῳ κυρῷ Ἰωσήφ* sind die Briefe 268, 288, 295, 441 zugeeignet. Der Adresse des 295. Briefes ist noch *τῷ φιλοσόφῳ* hinzugefügt. Auf Veranlassung des Herrn Grafen Soranzo, meines hochverehrten Gönners, der mich seit Dezennien mit Rat und That unterstützt, hatte Herr Prof. D. Riccoboni in Venedig die Güte, alle vier Briefe für mich aus cod. Marc. 446 abzuschreiben. Es ist eine Qual, Michael Gabras' Briefe zu lesen. Nirgends tritt abschreckender das ganze Elend einer Briefstellerei zu Tage, die natürlichen Gefühlsausdruck verachtet und ihre Befriedigung lediglich im starren Festhalten an der herkömmlichen Form findet, in dem künstlerischen Wechsel und doch so unsagbar geist-, witz- und geschmacklosen Einerlei vermeintlich schöner Worte und Wendungen. Und doch ist es unrecht, bei der oberflächlichen Kenntnis, die wir von ihm besitzen, über ihn den Stab zu brechen. Auch Gabras darf auf seine „Rettung“ Anspruch machen. Auch er steht in seiner Zeit, seine Briefe sind eine wichtige Quelle für ihre Kenntnis: und auch sein eigenes Geistesleben trägt ein, wie mir scheint, selbst für seine Zeit ungewöhnliches Gepräge. Ich habe viele seiner Briefe in Abschrift. Aber vorläufig ist er mir noch ein großes Rätsel. Der frühzeitige Tod seines Bruders — das ist vermutlich Joannes Gabras — giebt seinem Leben eine entscheidende Wendung, mit ihm hat er sein besseres Ich verloren. All sein Denken gilt fortan nur seinem Gedächtnis. Und so ist denn unter den Hunderten von Briefen, die er nach seines Bruders Tode in langen Jahren geschrieben, nicht einer, in dem er nicht wenigstens am Schluss auf dies sein Lebensglück zerstörende Ereignis Bezug nimmt. Schlusswendungen wie: *ὡς ὠφελὲς νικῶν φιλανθρωπία σὺ καὶ τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀδελφοῦ ταύτην διὰ ἀπάντων ἀφιλόανθρωπόν μοι τύχην συμπεσοῦσαν ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἐναλλάξει τρόπῳ, ὅτῳ τοῦτο ἐδυνήθης*

ἄν, ἔχοντί μοι καὶ τὴν πρὸς τὸ φέρειν τὸ κακὸν εὐχὴν ἐκάστοτε κρατοῦσαν παρ' ἐμοί kehren in immer neuer Form wieder, selbst eine kurze Bitte um das Geschenk eines Pferdes schliesst er — δεῖσαν διὰ τοῦθ' ἡμῖν καὶ ἵππου περὶ τούτου σοὶ διὰ βραχέων ἤδη ἐπιστέλλομεν ὑπὲρ ἐκείνων ἄν καὶ μήμιστ' ἐπιστείλαντες, εἰ τῇ πρὸς τὸ φέρειν θάνατον τὸν ἀδελφοῦ εὐχῇ καὶ τι προσεξεύροις συγγενὲς βοήθημα. Vergeblich frage ich mich bisher, wie es denn möglich war, daß man jahrelang jene Geistesverirrung ertrug, daß dieser Mann für voll genommen wurde und sich der allgemeinen Anerkennung erfreute!

Im Brief 268, den er an Joseph schreibt, handelt es sich um ein Buch, das er noch nicht ganz gelesen hat und wieder zurückschickt, im Brief 288 um eine Augenkrankheit, von der ihn Josephs Fürbitte befreit hat. Den Brief 441 schreibt er, als Joseph Kpel bereits verlassen hat. Seinen Inhalt deutet der Anfang an: *Τὴν ἀπουσίαν ἐπιστέλλων νῦν παραμυθοῦμαι ἅμα καὶ εὐχὰς συναποστέλλων ταντασί, ἀπόδειξιν καὶ ταύτας ἔμοιγε σπουδῆς ἐχούσας τῆς ἐν λόγοις· εἰ γάρ τι οὐκ ἀρκεῖ τὰ γράμματα λάσασθαι τὴν ἀπουσίαν, τὸ ἐνδεὲς αἰ εὐχαὶ εἰσοίσουσι.* Ich denke nicht daran, diese Briefe abzdrukken. Aber der 295. Brief von endloser Länge, fol. 192^r bis fol. 197^v, ist doch für Josephs eigenartige Stellung in Kpel so bezeichnend, daß ich ihn nicht ganz übergehen kann. Zweck des Briefes ist: Joseph soll ihm die Gunst des Königs, die er sich einbildet verloren zu haben, wiedergewinnen: *δέομαί σου τοῦ καὶ ἔργῳ ὄντος βασιλέως* — vorher nennt er ihn einmal *βασιλέα τὸν μᾶλλον ἀρετῇ αὐχοῦντα τὸ λαμπρὸν ἢ σχήματι* — *δεηθῆναι, σχεῖν καὶ εἰς τὰ πρὸς ἐμὲ φοπὴν ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον, ἀναπεταννύντα μοι σαφέστερον τὴν τῶν ὀμμάτων ἴλεων βολὴν καὶ εἰσω τῶν ἐνταῦθα ἀγαλμάτων ἀκριβῶς ἀποδεικνύντα.* Im ganzen Briefe ist nun aber von nichts weiter die Rede, als — vom Tode seines Bruders, von dem Nachweise, daß er seitdem der unglücklichste aller Sterblichen: *τοῦ βίου μεταστάς ὁ ἀδελφὸς ὁ πρῶτά τε καὶ τελευταῖα ἔχων κακῶν τῶν κατ' ἐμὲ ἀρχὴν τοῦ λέγειν ἐκ τῆς περὶ τοῦτον μνήμης δίδωσιν ἅμα καὶ τὴν πρὸς τὸ φέρειν τὸ συμβᾶν εὐχὴν μεταχειριζομένῳ· ὁμοῦ τε γὰρ ἐκεῖνος ἐτελεύτα καὶ ἐμοὶ ἀρχὴ τοῦ δυστυχεῖν ὑπάρουσα αὐτῇ τὸν πάντα βίον τὸ τοῦ κατ' αὐτὸν θανάτου πρῶγμα ἐγεγένητο. — ἀλλ' ἄρα καὶ τὴν προστακείσάν μοι ἐκεῖθεν δυσκολίαν εἰς τὸ καθ' ἡμέραν ζῆν προσευθυμούμενος, ἀπάντων ἐμᾶντὸν ἡγοίμην κακοδαιμονέστατον· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· κακοδαίμων μᾶλα ἔργῳ εἰμι.* Aus der Fülle des Lobes, das er Joseph spendet, folgende Blütenlese: *ὦ σύ, τῇ ἀρετῇ εἶπερ τις συναγανιζόμενος καὶ ζῶν ἀκήρατός τε καὶ ὡς ἀληθῶς ἐχθρὸς τῇ πονηρίᾳ. — Τῆς περὶ τὸν βίον σῆς σπουδῆς ἀπάσης εἰς τε τὴν περὶ τὸ θεῖον θεραπείαν γινομένης καὶ*

οὐκ ἔστιν οἷς ἀνθρώπων κατὰ τοῦτ' οὐ γνώριμος γενόμενος. — Σοὶ δὲ πᾶς βίος μελέτη τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ ἴσου γίνεται. — Θεῖος σὺ τὴν γνώμην καὶ τὸ δλον ζῆν. — Μὴ πρὸς τῆς σῆς ἀρετῆς, μὴ πρὸς τῆς παρὰ τῶν πάντων μαρτυρίας περὶ σοῦ ταύτης θαναμαστῆς. — Οὐκ ἔσθ' ὅστις εὐρεθῆσεται μοι σύμμαχος πρὸ σοῦ τὸ δίκαιον ζητῶν καὶ διὰ βίου ἑαυτὸν διδοὺς θεῶ καὶ οὕτω βασιλεῦσι καθιστάμενος ἐν λόγῳ. — Πολλῶ δὲ σὺ μέγιστος ὑπεραφθεῖς τῇ ἀρετῇ καὶ οὕτως ἔχων χειροῦσθαι πονηρίας· ὅ γὰρ τῶν ἐν τῇ ὕλῃ μορφωμάτων τούτων ἐγένετο τὴν γνώμην ἀσημάντῳ καταστήναι καὶ ὅς καθάπερ ἀπὸ σκοπιᾶς τῆς εἰς θεὸν φερούσης θεωρίας τὰ κάτω παρ' ἡμῖν ταῦτα καθορῶν κίμικτος ὀμίχλης τῆς ἐντεῦθεν ἀπαλλάττει, τούτῳ . . . — Ὁ καὶ ἀρετῆς καὶ πονηρίας γνώσιν ἅμα ἀμφοτέρων σχῶν καὶ οὕτως ἐννοῦ λόγου παρὰ σοὶ νενικηκότος τὴν μὲν συνοικίσας σεαυτῷ καὶ κτήμα τοῦτ' ἀντάξιον ἀπάντων κρίνας, πονηρίας δ' ἔχων ἀποστόργως ἅμα τε αὐτῆς καὶ τῶν πρὸς αὐτῆς τούτων καθήμενων. — Sonderbare Welt! Erschien denn dieses widerwärtige Schwelgen in der Lust an vermeintlichem Leid auch dem Weisesten preiswert?

Ernsthafter zu nehmen sind die Gesuche um Fürbitte beim Könige und bei seinem Großlogotheten Theodoros Metochites, welche

Ματθαῖος ἐπίσκοπος Ἰωνίας καὶ Ἀσιάτιδος γῆς

an Joseph richtet. Er ist mir bis jetzt nur durch seine 10 Briefe — *Ἐπιστολαὶ διάφοροι Ματθαίου ταπεινοῦ Ἰ. κ. Ἀσ. γῆς* — im cod. Bodl. Miscell. 242 fol. 162^v ff. bekannt. Ein Brief von ihm an den Großlogotheten findet sich in der Wiener Hofbibliothek; vgl. Fabricius-Harl. XI 681. Lambecius-Kollarius V 615. Von jenen Briefen ist der 1., 2., 6., 8.—10. an — Gabras!, während von den erhaltenen Gabras-Briefen keiner an Matthaios gerichtet ist. Der 5. τῷ κανικλείου. Der hohe Beamte, den er bittet seinen Groll gegen ihn aufzugeben, ἀνδρῶν καὶ γενναιότητος καὶ μεγαλοφυχότατος, ist Nikolaos Chumnos. Die drei anderen Briefe sind an Joseph. Sie lauten:

f. 164^v

Τῷ φιλοσόφῳ κυρῷ Ἰωσήφ

Οὐδὲν ἔμοιγε τοῦ παντὸς οὐτε σοφώτερον, οὐδ' ὀσιώτερον, οὐτε δὲ φιλανθρωπώτερον δοκεῖ τι χρῆμα ἐπὶ τῶν νῦν ἀνθρώπων πλὴν σοῦ, τῆς θεσπεσίας μοι κεφαλῆς. καὶ οὐχ' ἀπλῶς ἐγῶγε τοῦτο νομίζω, ἀλλ' οἶμαι καὶ Πλάτων αὐτός, εἰ παρῆν, ἀφελὲς τὴν λῆρον περὶ Σωκράτους μαντείαν σοὶ ἂν ἐξ ἀληθείας τὰ πρῶτα τῆς σοφίας παρέσχετο καὶ σὲ ἂν καὶ τοὺς σοὺς ἐκάστοτε περὶ παντὸς γιγνομένους λόγους ὑπόθεσιν τῶν μακρῶν αὐτοῦ λόγων ἐποίησεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἡσιόδου κατεψη-

φίσατ' ἄν σιθηροῦν ἡμᾶς γένος εἰπόντος, ὅποτε σύγε ὡς χρυσὸς οὐ δι' αἰθέρος κατὰ τὸν Πίνδαρον, ἀλλὰ διὰ πάντων ἐκλάμπεις καὶ μάλιστα φαεννότατος.

ἀλλ' ἐμὲ καὶ τοῦθ' ὁ δαίμων ὁ πάντα μοι πολεμῶν προσαφείλε 4 καὶ οὐκ ἔχω, πῶς ἄν σοι διομιλοῖην, ἵνα τοι | καὶ τῆς σῆς ἀρετῆς καὶ f.165' σοφίας συλλέγοιμι ψήγματα· νόσφω γὰρ βαρεῖα ἐκ μελέτης χρόνιαι καὶ λύπης κατασκευάσης βληθεῖς πέπτωκα· ἀλλ' ὄψέ ποτε φαῖσας ὑπὸ θεῶ σωτηρι αὐθις ὥσπερ ἡ πυρὸς μέγα τι βρέμοντος ἀπιόντος, ἢ μεγάλου λωφῆσαντος κύματός του, συνίσχοντος δηλαδὴ πάθους, ἵπποκαυνίζομαι ἔτι τῇ νόσφω καὶ περικλύζομαι, ὅτι καὶ χρόνῳ τὰ τῶν μεταβολῶν εἶκει, 10 καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἐκ τῶν ἄκρων ἐναντιῶν ἀχρόνως ἐπὶ τὰ ἐναντία χωρεῖν, εἰ μὴ τῶν μέσων ἐλάσειεν.

ἐγκυεται δέ μοι καὶ τὸ τῆς λύπης, ὡς οἶσθα, καὶ διακόπτει τὸν τῆς φύσεως δρόμον· οὐδὲ τοῦτό γε ἔν ἀνάξιον εἰς αἰτίας λόγον ἢ νόσον τεκεῖν, ἢ τεχθεῖσαν συναῦξαι, ἢ ἡρεμίζουσαν ἐπισχεῖν. ἀλλ' ἄν αὐτός 15 ἐθέλης, ἐνὶ τούτῳ τρόπῳ τοῦ τε τὴν ψυχὴν ἀνιῶντος καὶ τὸ σῶμα φάρμακον εὐρήσεις· οὐχ οἶον Ὅμηρός φησιν Ἑλένην περὶ τοῦ πατρὸς τῷ Τηλεμάχῳ παρασχεῖν ὀδυνωμένῳ, ἀλλ' ὁ σοι θεὸς παρέσχετο καὶ μακροί τε πόνοι καὶ ταλαιπωρίαί· ἔστι δὲ σοφία τε καὶ λόγος, τὰ μεγάλα καὶ λαμπρά σοι κτήματα, μεθ' ὧν εἰ διαλεχθεῖς τῷ μεγάλῳ μοι καὶ θειο- 20 τάτῳ βασιλεῖ περὶ ἐμοῦ, οἶδ' ὅτι καὶ θεοῦ συναιρουμένου νικήσεις καὶ Ἀσκληπιὸν αὐτὸν τῇ ἰατρείᾳ καὶ πάντα φάρδια ποιήσεις τῆς νόσου. | ἐγὼ f.165' δὲ οἶμαι, καὶ πολλὴν παρέξει σοι ῥοπήν πρὸς ταῦτα ὁ μέγας καὶ πολὺς καὶ θαυμαστός τῶντι λογοθέτης· Ἰκανὸς γάρ ἐστιν ἐξ εὐνοίας τῆς περὶ τὸν βασιλέα καὶ πειθοῦς βιαιῆς τῆς ἀπὸ τῶν λόγων τραχύτητα μετα- 25 βαλεῖν εἰς ἤθος ἡμερον καὶ ψυχὴν φλεγμαίνουσαν ἐξημερῶσαι. Ἐρμῆς γὰρ ἐμφυχὸς ἐστὶν ὁ ἀνήρ· πάντα δύναται τῇ γλώττῃ φεῦμα οἶον τὸ τοῦ Νείλου τῆς προχεούσης αὐτῷ διανοίας, ὅτι καὶ θεῖον γένος ἄντι- κρὺς ἐστὶ. Μοῦσαι γὰρ αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἔτεκον καὶ ἔθρεψαν, Καλλιόπη δὲ ἐκόσμησε· καὶ αἰεὶ δὲ ἐνιζάνει τῇ αὐτοῦ ψυχῇ καὶ γλώσση 30 καὶ πρὸς τὴν θεῖαν μουσικὴν τὰ πάντα ἐναρμόζεται.

ὑπὸ τοίνυν δύο τουτωνὶ βιαιοτάτων μηχανῶν, σοῦ τε καὶ αὐτοῦ, καὶ Ἄτλας ὁ πολὺς κατασωθήσεται καὶ τῇ ἡμετέρῃ ἤξει καὶ σοφίᾳ καὶ δυνάμει. εἰ δ' οὕτω περὶ ὑμᾶς τὰ ἄψυχα διατεθείη, ἢ που τὰ γε ἐμψυχα καὶ λόγον ἔχοντα καὶ κρίσιν περὶ τοῦ καλοῦ καὶ αὐτόθεν 35 ὠρμημένα λέγειν τι χρηστὸν καὶ πράττειν, οἷαν ἴσμεν τὴν τοῦ βασι- λέως γνώμην, πολὺ ὑμᾶς δυσωπηθείη ἄν, ὅτι ἄν ἐθέλητε ποιῆσαι; οὐκ οὖν οὐ παρὰ τὸν βασιλέα, παρ' ὑμᾶς δὲ τὸ ἀνιάτου ἐμέγε εἶναι

2 Pind. Ol. I 10 3 φανότατος 7 θληθεῖς 17 ἐβρίσεις | Hom. δ 220
26 φλεγμένουσαν 33 ἄτηλας | κατασυνθήσεται

λείπεται. ἀλλὰ μὴ σύγῃ ὁ πολὺς τὴν ἐπιείκειαν· γένοιτο δὲ καὶ τὸ ἐμὸν δὴ τοῦτο ἀποτελέσμα τῆς σῆς σοφίας καὶ χρηστότητος: —

f.166^r

Τῷ αὐτῷ

Καιρὸς φησι Δαυιδ ὁ θεσπέσιος τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ οὐχ ὄν
5 τινες οἶμαι δέοντα χρόνον ἐκ φιλοσοφίας ὀρίζουσιν, ἀλλὰ τὸν αἰεὶ φημι
καὶ μὴ δὲ ποτε λήγοντα. τίς γὰρ καὶ γένοιτ' ἂν εἰς διαστολὴν ἀκαιρία,
ὥστε μὴ δι' ὧν χαίρει θεὸς καθάπαξ πάντα ποιεῖν; τούναντίον μὲν
οὖν λογίζοιτ' ἂν ἀκαιρία, εἰ τὸν χρόνον φιλοκρινούντες πρὸς τὸ εὖ τι
ποιεῖν κινούμεθα, ἀλλ' οὐμενον ὡς ἐκεῖνος προνοίας λόγοις περὶ ἡμᾶς
10 γε κινεῖται, καὶ ἡμεῖς κινούμεθα κατὰ γοῦν δύναμιν πρὸς αὐτόν.

εἰ μὲν οὖν κατὰ σκοπὸν τοῦ λογίου βέβληκα, ποιητέον σοι τὸ τῷ
θεῷ γε δοκοῦν· ποιητέον δὲ οὐ τῇ συντροφῷ καὶ αὐτίς φιλοσοφίᾳ
ὥσπερ εἰώθεις, οὐδὲ τῷ τοῖς ἐξ ἀρχῆς εὐδὸς πόνοις καὶ θεῷ φίλοις
χρησασθαι — ἄλλ' εἰς γὰρ ἔχεις τοῦ οὕτω ποιεῖν πολλὰ περὶ τὴν τοῦ
15 καλοῦ κτήσιν ταλαιπωρήσας —, ἀλλ' αὐτῷ γε δὴ τῷ προθυμηθῆναι
λύσαι τὰ συμπεσόντα μοι δυσχερῆ· ὅτι μὴ δὲ τοῦτο ἔστι φαῦλόν τι
μέρος εἰς φιλοσοφίαν, εἰ γε Πλάτων καλῶς γε νομοθετεῖ δεῖν ποτε
καὶ τὸν φιλόσοφον πολιτεύεσθαι, ἐπειδ' ἂν συνειδέῃ τῶν λυσιτελῶν
τοῖς πράγμασι. φιλάνθρωπον γὰρ ὄν τὸ θεῖον εἰς ὑπερβολὴν οἰκειοῦται
20 δὴ μάλα τὰ τε κοινῇ τῇ φύσει καὶ ἰδίᾳ δ' ἐκάστῳ γιγνόμενα, ἂν τε
τῆς χειρόνος μερίδος ἂν τε τῆς βελτίονος ἤ. εἰ δι' οὗ βέβληκα ἐκ-
f.166^r πέκτωκα ὥσπερ φαύλη γραμμὴ πρὸς τὸ κέντρον οὐκ ἀπαντήσας, | νομί-
ζεται δὲ παρὰ θεῷ ἁωρία καὶ ἐν καιρίᾳ διὰ τὸ καθ' ἡμᾶς γε ἀνώμαλον,
ἀλλὰ τὸν νῦν ὄντα ἴσθι καλῶς γε παραγεγονότα καιρὸν καὶ ἐπιχειρί-
25 στον τῷ ἀγῶνι κατὰ τῆς ἐμοὶ πολεμούσης ὕδρας, τῆς κακίστης Ἄτης
φημί, ἣ πάντας αἶται οὐλομένη, ὡς φησι ποιήσις. παρεστήξεται γὰρ
σοι κατ' αὐτῆς ἀγωνιζομένῳ καὶ Ἡρακλῆς ἄλλος ἢ Ἰόλεως, ὁπότερον
βούλει, ὁ μέγας δηλαδὴ καὶ ἥρωας καὶ λογοθέτης· καὶ ῥᾶστα ἂν μετὰ
τοῦ θεοῦ περιγένοισθε τοῦ θηρίου, ἐπειδὴ τοι καὶ βοηθεῖν οἶδε τοῖς
30 κατ' ἐμέγε ἡδικημένοις, ἅτε θεὸς ζηλωτῆς ὢν, ἵνα τὸ τῆς γραφῆς
εἰποίμι, καὶ τοσοῦτον μισῶν ἀδικίαν, ὁπόσον καὶ δικαιοσύνην φιλῶν·
ὡς οὖν μετὰ τοῦ θεοῦ σοι παραταξομένῳ οὐ δειλανδριστέον, ἀλλ'
ἀνδριστέον: —

f.169^r

Τῷ Ἰωσήφ

35 Τἄλλα μὲν ἁμαρτοεπῆς εἶναι ὁμολογῶ καὶ παραπολὸν πίπτειν ἐξω
τῆς ἀληθείας· σὲ δ' εἰπὼν εἶναι εὐμενῆ⁴ τε καὶ πρῶον συναλγεῖν εἰδότα
τοῖς ληπουμένοις καὶ συμπάσχειν τοῖς πάσχουσι κἄν τις ἀδικῆται συν-

4 Ps. CXIX 126 26 αἶτε | Hom. T 129 30 Exod. XX 5 al. 35 Hom.
N 824

αδικεῖσθαι, καὶ μάλα ἂν οἶμαι τῆς ἀληθείας κατατυγχάνειν. ἀλλ' ὅπως μὴ δι' ἐπιείκειαν τρόπον ψευδῆ με καὶ τὸ κατὰ σὲ ἐξελέγξης καὶ διημαρτημένον ἄνθρωπον, μὴ πρὸς θεοῦ καὶ τῆς συντροφου | φιλοσοφίας, f.170^r ἢ φέρων σαυτὸν ἐκ παιδων ἀνέθηκας, τοιοῦτό τι φρονήσης ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' ὃ σοὶ τε μείζω τὴν εὐκλειαν φέρει ἢ ὥστε μετριοφρονεῖν, 5 κάμοι τε πρὸς τὸ καλῶς περὶ σοῦ ψηφίζεσθαι τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀρκέσει· τὸδ' ἔσται, εἰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὡς γε ἐκνυθόμεν τῷ τῆς οἴκουμένης πατρὶ συνελθεῖν παρεσκευασμένον καὶ συνεδριάσαι, διὰ σοῦ μὲν ὁ πατριάρχης, δι' αὐτοῦ δ' ὁ μέγιστος βασιλεὺς τῶν καθ' ἡμᾶς γε ὑπομνησθεῖν, ἵν' οὕτω συνοδεύοντων αὐτοῖς καὶ τῶν θειοτάτων ἀρχιερέων 10 ἐκεῖνα πάντως ἐνδηλα γένηται, ἅπερ διὰ σοῦ μεμήνηκε πρότερον ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης: —

Nikephoros Gregoras'

Briefe gebe ich nach dem cod. Monac. 10 = A und 529 = M. Der zweite war schon nach cod. Laud. Gr. 10 von I. A. Cramer in den Anecd. Gr. Oxon. N 426 ff. herausgegeben.

Τῷ μεγάλῳ φιλοσόφῳ Ἰωσήφ

p.287 A f.240^r M

Ἔστι πόλις παράλιος Ἑλληνῆς τὰ ἀρχαῖα, παρὰ τὰ εὐώνυμα καὶ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ πόντου κειμένη πλευρά· Σινώπην καλοῦσιν αὐτήν· αὕτη καὶ Διογένην ἠνεγκεν ἄνδρα σοφὸν κυνικὸν μὲν τὰ ἐς αἴρεσιν, μεγαλοφυῆ δὲ τὰ ἐς σοφίαν | καὶ ξύνεσιν. οὗτος οὐδὲν ἐπίπροσθεν ἀληθείας f.241^r ἐτίθετο, οὐτ' ὄγκον πορφύρας, οὐθ' ὄπλων ἀνάγκην· ἀλλ' ἦν ἀντὶ χλεύης 6 καὶ γέλωτος σαφῆς τὰ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης φλεγμαίνοντα. ὅς γε καὶ διεφρωγύαν περικείμενος ἐσθῆτα περιῆει λαμπρῶς τὴν Ἑλλάδα, ἐπίσης καὶ ἰδιώτας καὶ ἄρχοντας κατελέγχων καὶ σωφρονίζων καὶ οἶός τις ἰατρὸς | τέμνων καὶ κᾶων τὰ τῆς κακίας τραύματα. τούτου πολλοὶ μὲν λόγοι, p.288 πολλὰ δὲ πράγματα, εἰ τις ἐθέλοι διεξιέναι καθ' ἕκαστα ὅποσα ἐκεῖνος τῆς 11 ἑαυτοῦ σοφίας κάλλιστα ἐξήνεγκε δείγματα· ἐν δὲ τι εἰπὼν τῇ χρεῖα κατάλληλον ἀπαλλάξομαι. οὗτος γὰρ ποτε κατ' ἀκριβῆ μεσημβρίαν λύχρον ἄψας μέσσην περιῆει τὴν ἀγοράν· καὶ πλείστοις περιτυγχάνων ἀνθρώποις, ὁ δὲ ζητεῖν ἔφασκεν ἄνθρωπον. τούτο δ' ἄστειον μὲν ἴσως δόξειεν ἂν, ἀλλὰ 15 καὶ πολλὴν ἀωρίαν τῶν τότε ἀνθρώπων οἶμαι κατασκευάζοντος εἶη ἂν, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι Διογένει τῷ πολλῶν ἀνταξίῳ σοφῶν οὐ πᾶν τοι ὡς ἐχρῆν γε ἐχρῶντο.

πάλαι μὲν οὖν ἐκεῖνος γενόμενος ἀκήρατον μέχρι καὶ ἐς ἡμᾶς παρατείνει τὴν εὐκλειαν· σὺ δ' ὁ τοσοῦτος νῦν καθ' ἡμᾶς γεγονῶς οὐ 20

8 παρασκευασμένον 10 συνοδεβόντων 11 ἀγιώτατος

1 Die Adresse, die in M fehlt, nach A u. cod. Angelic. T 8, 4 2 εὐώνυμα i. r. A ἐπώνυμα M 3 ὅς—τοῦ u. κειμ. πλευρὰ verwischt M 5 über ε in ξύνεσιν αι A 11 ἐθέλει διεξίενε M 12 τις A 13 πο- A 16 κατασκευάζοντος M

λύχρον ἄψασι ἄνθρωπον περιέροχη ζητῶν τὸν τιμήσοντα· τοσοῦτοι γὰρ εἰσιν, ὡς τ' εἰ καὶ μύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπίτηδες ἔπειτα λίθον κατὰ τοῦ πλήθους βαλεῖν ἐθέλησας, τιμῶντά σε ἄνθρωπον πλήξιας ἄν. οὕτω καὶ περιφανέστερον ἢ κατ' ἐκείνους τὸ σὸν ἀγαθόν, οὕτω καὶ κρείττους αὐτοὶ γε ἡμεῖς ἢ κατ' οὓς ἐκεῖνος ἠμαρξεν ἀνθρώπους κατ' αὐτό γε τὸ τιμᾶν εἰδέναι τάγαθόν. εἶθε δὲ καὶ ἐγγὺς ἡμῶν ἦσθα, ἵνα κατὰ τοὺς ζωγράφους καὶ αὐτοὶ γε ἡμεῖς πρὸς τὸ βέλτιστον συμμιγνύντες καὶ κεραυνύντες, ὡς ἔξην τὰ ἡμέτερα ὡσπερ ἐξ ἀρχετύπου γραφῆς πάνυ τοι εὐφυῶς ἡσκημένης ἐγκαράττειν ἔχομεν ταῖς ἡμετέραις
 f. 241' ψυχᾶσι ἀκιβδηλοῦς ἀρετῆς εἰκόνας | καὶ τύπους φανύλων ἔξεων ἀβαφεῖς·
 11 σὺ δ' ἄλλ' ἐμάκρυνας φηγαδεύων ἡμᾶς μὲν τὰ μέγιστα ζημιῶν· σὺ δὲ τὸν σκιῶδη σοφῶς ἀποπεμπόμενος τύφον, ὡς μηδὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κρυμνῶ καταλειφθῆ σοι — ἵνα τι καὶ Χαλδαϊκὸν τῷ λόγῳ ἐς καιρὸν παρενείρωμεν. εἰ δὲ τὰ δίκαια τῷ χρόνῳ ποιεῖν βουλομένῳ
 15 γε ἦν καὶ ὡσπερ τὰ πάλαι πράγματα φέρων ἡμῶν παραπέμπεις ταῖς ἀκοαῖς, ἐξ ἀντιφρόπου καὶ τὰ νῦν πράγματα ταῖς τῶν πάλαι σοφῶν ἀκοαῖς ἀνατρέχων ἐδίδου, θανμαστότερα ἂν ἐκείνοις ἐφάνη τὰ σά, ἢ τὰ
 p. 289 ἐκείνων ἡμῖν. νῦν δ' ἄνωθεν μὲν σφοδρὰν τινα | φύμην ποιούμενος μεθ' Ὀμήρου καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν τοιούτων κατάγει καὶ Θερσίτας
 20 καὶ Μαργίτας καὶ ὅσοι τούτου τοῦ κόμματος ἐπεφύλασαν, θάτερον δὲ καὶ μάλα ἀπέικατο ποιεῖν· παραπλήσιον ποιεῖν, ὡσπερ καὶ ὁ πρὸς Αἰγύπτῳ Νεῖλος καὶ ὅσοι ποταμῶν τὴν εὐδαίμονα περικλύζουσιν Ἀραβίαν. καὶ εὐάδη μὲν γὰρ τινα ἄνωθεν ποθεν ἐκείνους κατάγειν φασί, κατάγειν δ' οὐχ ἦττον καὶ ἀργούς τινας κάχληκας καὶ εἰ τι τοῦ πυθμῆνος
 25 σκύβαλον, ἐξ ἀντιφρόπου δὲ καὶ ἀνάφρον οὐ μάλα ἐθέλειν ποιεῖν, ἵνα τι καὶ τοῖς ἄνω τῶν κάτωθεν ἀγαθῶν χαρίζοντο.

εἶεν· ὁ δὲ μοι προῦργου τῆ σῆ μεγαλονοία γράφειν ἐν τῷ παρόντι γεγένητο, λόγος ἐκ πολλοῦ παρ' ἡμᾶς ἀφίκετο, ὡς πάνυ τοι εὐφυῶς καὶ ὡς σοὶ γε ἐχρῆν τὰς Ἀριστοτέλους διεξεληθῶν βί-
 30 βλους καὶ ὅσοι τῶν πάλαι τὴν ἐκείνου διασαφοῦσιν ἀσάφειαν ἐβουλεύσω τι αὐτὸς γενναιότερον ἐς κοινὸν ἐνδείξασθαι ὄφελος. καὶ ἐμακάρισα μὲν τὸ τῆς ἐγχειρήσεως προμηθῆς, ἐμακάρισα δ' οὐχ ἦττον καὶ τὸν χρόνον αὐτόν, ὅτι τὰλλα καθάπερ τις βίαιος δῆμος συνταράξας ἡμῖν ἠνεργειν ὄμως καὶ οἱ δημοσίᾳ τὸν βίον
 35 ὀφελήσαιεν ἂν σιγῶντές τε καὶ φθεγγόμενοι. τοῦτο ἐκεῖνο, ὃ μέγα σεμνότητος ἐφόδιον τῶν πάλαι σοφῶν γενομένων, ἢ μνημῆ προσειληφῆται
 f. 242' πληροὶ τὸν αἶθρα. τὰ τε γὰρ ἄλλα καὶ δὴ | καὶ τῷ ἐν ταῖς Πλάτωνος

1 ἄνθρ. fehlt A 3 nach ἄνθρωπον περιέροχη ζ. τ. τιμ. durchstrichen M
 5 ἢ fehlt M 12 τύφον AM ὡς μηδὲ—παρενείρωμεν fehlt M 15 παραπέμπει A
 16 πάλαι M 20 κόματος A 22 αραβίαν M 28 γεγένηται A 31 εἰς A
 33 ἐμακάρισα M 36 προσειληφῆται A 37 τῶν für τῷ A

πολιτείαις Σωκράτει διαλεγομένω Γλαύκωνι περὶ τῶν ἀρίστων ἰδία
 τε καὶ δημοσίᾳ ταῖς πόλεσι γενομένων ἀνδρῶν, ἵνα πρὸς ἀρχέτυπα
 βλέπων ἀκριβῆ ἐς τὰκριβὲς ἔχη τὴν ἑαυτοῦ πόλιν οἰκίξειν, Ἀνκοῦργοι
 μὲν ἐκεῖνοι καὶ Σόλωνες καὶ Χαρῶνδαι τοῦ μεγάλου τούτοις ἐκρίθησαν
 ἄξιοι λόγον, ὅτι Σπαρτιάταις καὶ Ἀθηναίοις καὶ Σικελοῖς κοινῇ καὶ κατ' 5
 ἄνδρα λυσιτελεῖν ἔδοξαν, καὶ ζῶντες οἷς ἔπραττον, καὶ μεταλλάξαντες
 οἷς νενομοθετήσασαν. Ὅμηρος δ', ἡ μεγίστη γλώττα τῶν Ἑλληνίδων,
 παρὰ τοσοῦτον τοῦ μηδενὸς ἐκινδύνευσε λόγον γενέσθαι κληροῦχος ἐκεί-
 νοις, ὥστε καὶ ἀγεννώσ ὁ γεννάδας | τῆς θανμαστῆς ἐκείνων ἐξωθεῖται p. 290
 πόλεως. καὶ τὸ αἴτιον, ὅτι μήτε πόλις μήτε δῆμος μήτε ναυτικὰ μήτ' 10
 ἡπειρωτικὰ στρατόπεδα μηδὲν τῆς ἐκείνου γλώττης πλέον ἀπάναντο,
 ἢ ὅσα τέττιγος ἄδοντος ὦρα θέρους ἀμαλλοδέται. ἔωλα γάρ τινα τοῦτόν
 φασὶ καὶ μυθῶδη διεξιέναι μετὰ γλώττης τινὸς κεκαλλιπημένης, οὐδὲν
 δὲ οἶον εἰς ἐπιστήμης ὄρα χορηγίαν, οὐθ' ὦν γένεσις βόσκει καὶ φθίσις,
 οὐθ' ὅσα τοῖς οὐρανόις δινεῖται δρόμοις. 15

ταῦτα δὴ τὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιεικῶς αὐξοντα γνῶσιν καὶ ἐς
 ψυχῆς εἰπεῖν μυελὸς διαβαίνοντα· ὁ μέντοι μέγιστος οὗτος ἐν λόγοις
 ἤρωος, ὁ σοφὸς καὶ μέγας φημι λογοθέτης, τὸ πάσης πρῶτανεῖον σοφίας,
 ὅση τε ἀκριβῶς ἐρευνᾷ τὰ οὐράνια, καὶ ὅση δίδεισι τὰ ἐπίγεια καὶ ὑπόγεια
 καὶ περιγεια, δεισας μὴ τάφω συγκαταχώσῃ τὴν μνήμην, οἶον καὶ Σω- 20
 κράτης ἐκεῖνος ἂν ἐπεπόνθει, εἰ μὴ φειδοῖ τοῦ διδασκάλου Πλάτωνος
 καὶ Ξενοφῶντος ὥσπερ ἐπ' ὀρήματος τῆς σφῶν αὐτῶν ἀναβιβασάμενοι
 γλώττης μέγαν ταῖς τῶν ἐπιγιγνομένων ἀεὶ παραπέμπονσιν ἀκοαῖς, ναρκῶσι
 μὲν ἀφήκε σιγῶντας διαμέλλειν καὶ ἀνακείσθαι· αὐτὸς δ' ὥσπερ τις 25
 Ἑλλανοδίχης παγκόσμιος διάρας κύκλω τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς καὶ
 περισκοπήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ πάντα κατ' ἴχνος ἐπιδραμῶν τὰ ἐξ
 αἰῶνος πράγματα καὶ διερευνησάμενος τοὺς ἐν ἕκαστι δημιουργικοὺς λόγους
 καὶ ἐξητακῶς πάνθ' ὅσα φθορὰ καὶ γένεσις βόσκει καὶ ξυνιείς, τίνα σὺν
 λόγῳ τὸν βίον ἤνυσε | καὶ τίνα μὴ, τὸ μὲν παρῶχηκός ἐπειδὴ παρερρῆ f. 242'
 παρῆκε, τῆς δὲ μελλούσης ἔσεσθαι πρὸς λόγους ἡλικίας καὶ μάλα 30
 πλείστην ἐνεδείξατο τὴν πρόνοιαν, ὡς μὴ πλημμελεῖ τι ἐτι καὶ ἡμαρ-
 τημένη χροῶντο τῇ φορᾷ· καὶ νῦν μὲν τοὺς κατ' οὐρανὸν δρόμους τῶν
 ἀστέρων, νῦν δὲ τοὺς ὑπὸ γένεσιν καὶ φθορὰν λόγους ἄθλον τῆς
 αὐτοῦ διανοίας καὶ γλώττης πεποιηκῶς κράτιστα διασαφεῖ καὶ δῆλα
 τίθησι καὶ οἶον τροφήν τινα ἄπονον ἄπασι. 35

δύο πρὸς ἐντελέθειαν τῇ πραγματείᾳ | ἐνδει· τό τε τῆς λογικῆς p. 291
 πραγματείας Ἀριστοτέλους καὶ ὁ μετὰ τὴν τῶν φυσικῶν δηλαδὴ τυγ-
 χάνει ἐξέτασιν· ἂ δὴ παρέδραμεν οὗτος, οὐκ οἶδ' ὀπότερον· εἰτ' ἐπί-

3 ἔχει M 12 ἀμαλλοδέται AM 16 ἐπιεικῶς M 19 ὅση — περιγεια
 fehlt M 26 ἴχνους M τὰξαιῶνος A 29 παρερρῆ A 35 ἄπασιν M

τηδες και ἄλλω τῷ φιλοτιμίας ἐνδειξιν και τόπον χρηστῆς ἐργασίας καταλιμπάνων, εἶτε και τῶν αἰεὶ ἄλλοτ' ἄλλως ἐπιρεόντων ὀχληρῶν ἀπασχολησάντων. και γὰρ και αἰεὶ σχολαστικός τις ὦν ὁ ἀνήρ τοσαῦτα και τοιαῦτ' ἐδημιούργει, ὅποια και ὅσα και λέγων και γράφων διατελεῖ
 5 τὸν πάντα αἰῶνα, και οὕτω θαῦμα ἂν ἦν· νῦν δὲ τοσοῦτοις και τοσοῦτο φλεγμαίνουσι θεοῦβοις περιαντλούμενος και ὑπὲρ θαῦμα τίθησι τὸ θαῦμα.

φέρει τοίνυν και σὺ τὸ σὸν ἐκτελῶν προμηθές, μὴ και αὐτὸς παραδράμῃς τὰ εἰρημένα καθάπερ τι ἐφόλιον μῆδ' ἐν παρήργῳ θῆς· ὅτι
 10 μὴ περὶ πλειονος τῆς σπουδῆς τά τε ἄλλα και, ἵνα σύμφωνα τῆς τοῦ σοφοῦ Πτολεμαίου δείξης, ὅσα και Ἀριστοτέλει διείληπται, περὶ τῶν πλανωμένων σφαιρῶν. ὁ μὲν γὰρ οὐσίας και ἀρχὰς ἀκινήτους και σφαίρας διέξεισι πλείστας ὁ Νικομάχου μέχρι και ἐς πέντε και πεντήκοντα ἀναφέρων αὐτὰς και τὰς μὲν φερούσας, τὰς δ' ἀνελιτούσας
 15 καλεῖ, παρά τε Καλλιπικου και Εὐδόξου τὰς τοιαύτας ὡς φασὶ φωνάς | f. 243^r ἐκδεξάμενος. ἀστροθεάμονες δ' ἦσθην οὗτοι πρὶν ἢ Ἀριστοτέλην γενέσθαι ἀκμάσαντες· ὁ δὲ γε σοφὸς Πτολεμαῖος πολλῶ γε ἤττους ἡμῖν τὰς τοιαύτας παραδίδωσι σφαίρας, δῆλον δὲ δήπου τοῖς ἅσασι πάντως, ὡς πάνυ τοι ἀσφαλῆ τὰ εἰρημένα τάνδρῳ, εἰκὸς δ' αὖ μῆδ'
 20 ἐκείνους ληρεῖν σοφίας οὕτω μεγάλης προήκοντας ἄνδρας. οὔτε τὸν Νικομάχου, οὔτε τοὺς ἐξ ὧν ἐκεῖνος τὰς τοιαύτας παρειλήφει φωνάς. δεῖ δὲ μεγαλοφουοῦς τῷ πράγματι διανοίας, ἵνα ζῦμφωνα τὰ δοκοῦντα μὴ ζῦμφωνα ἀποφήνη.

ἐπεὶ οὖν ὅπερ μέλλον ἐμελλεν ἡμῖν ὑπάρχειν, ξυνωθεῖν πρὸς
 25 τοῦργον δηλαδὴ τὴν σὴν μεγαλόνοιαν πρὸς τοῦτ' αὐθόρμητος αὐτὸς p. 292 ἀπεδύσω, ἔστω σοι και ὁ πόνος πρὸς θεοῦ παντάπασιν | ἐντελής και ἀκήρατος, ἵνα σοι και τὸ κλέος καθάπερ ὀλκάδι μεγάλη τῇ φήμῃ χρώμενον ἐντελὲς και ἀκήρατον διαπερᾶ τὸν αἰῶνα: —

f. 239^v p. 362

Τῷ φιλοσοφωτάτῳ Ἰωσήφ

Ἀριστοτέλης ὁ Νικομάχου και ὅσοι αἰρεσιῶται τὸ τῆς φιλίας οὐχ
 ἀπλοῦν ἐκδεδάσασιν ὄνομα, ἀλλὰ πολλαπλοῦν και πολλαχῆ διαφερόντως
 p. 363 ἔχον ἐν τοῖς εἰδικωτέροις ἀπλούμενον. μὴ γὰρ ὅτι | πολιτικὴν ἀπλῶς
 5 και φυλετικὴν, ἔτι μὴν συγγενικὴν και ἑταιρικὴν και ὅσαι τὴν σχέσιν ὁμοίαν και ἀντιστρέφουσιν ἔχουσιν, ἀλλὰ και ὀπόσαι ἀνόμοιοί τε ἅμα

2 ἐπισφ. M ἐπιφ. i. r. A 3 ei für αἰεὶ M | τοσαῦτα M 5 ἂν M 6 ὅπερ M 10 περὶ M 11 διείληπται A | τῶν τῶν M 13 πέντε πεντηκ. A 15 ὡς M 18 δὲ και δ. M 25 δηλαδὴ vor πρὸς A 27 ὀλκάδι M

1 Die Adresse, die in M fehlt, nach L, cod. Vat. 1086 fol. 99, Angel. T 8, 4 fol. 158, Laud. Gr. 10 2 ριστοτέλης M | τῆς fehlt M | φιλιᾶς L (cod. Laud. Gr. 10 nach Cramer) 4 ἔχων M | εἰδικωτέροις A ιδικωτέροις L 5 φιλετικὴν M 6 ἄλλα L | ὀπόσοι AL | ἅμα fehlt AL

καὶ ἄνισοι, ὅσα γε κατ' ἀξίαν καὶ χρόνον, καὶ τούτων δ' εἶδέναι φιλίαν ἐπεισιν αὐτοῖς, μειζόνων δηλαδὴ πρὸς ἐλάττους καὶ τούναντίον καὶ θειοτέρων πρὸς ἀνθρωπικώτερα καὶ τούναντίον. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὸ θεοφιλὲς εἰσάγεται καὶ φιλόθεον, καὶ φιλοπάτορ ὁμοῦ καὶ φιλότεκνον. εἰ δὲ ταῦτα, καὶ φιλίαν οὐκ ἂν τῶν ἀπεικίτων εἴη καλεῖν τὴν μεταξὺ 5 σχέσιν ἡμῶν τε καὶ μεγέθους τοῦ σοῦ, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταυτιζομένην, τῇ δὲ σχέσει διαφορομένην.

καὶ ἵνα κατὰ σκοπὸν ὁ λόγος πορεύοιτο, ἔστι μεταξὺ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ ὀρεῶν τῶν μεγίστων, ἃ Παρασύρας καὶ Δαράνδας χωρίζει πρὸς ἕω καὶ ποταμὸν τὸν Ἰνδόν, χώρα τις οὐχ ἀπλή, τὸνομα Καρ- 10 μανία· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἄβιον, τὸ δ' οἰκουμένη γῆ, Μηδικὴν μὲν ἕωσα πρὸς ἄρκτον, πρὸς δὲ μεσημβριαν Ἰνδούς τε καὶ πελάγη τὰ τῶν Ἰνδῶν. ἐν ταύτῃ λόγος εἶναι, οἱ φιλίαν, ὅποτε πρὸς ἀλλήλους ὁμολογοῖεν, λύνουσιν ἔστιν ἄς τῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου φλεβῶν καὶ τούντεῦθεν καταρρέον αἷμα τῷ πόματι ἀνακεραυνύντες ἀλλήλοις προπίνουσι, βε- 15 βαιῆς ἤδη καὶ ἀσφαλοῦς φιλίας ἐνέχυρον ἔχειν ἡγούμενοι τὸ γεύεσθαι τοῦ ἀλλήλων αἵματος.

τοῦτ' αὐτὸς ὥσπερ ἐχέγγυον ἀκραιφνὲς εἰληφῶς τάμα σοι, θειό- 20 τατε | ἀνθρώπε, παρεσχέθειν ἐξητηκίτοι γράμματα, ἃ σώματος μὲν οὐκ ε. 240^τ ἂν τις ἴσως αἷμα φήσῃ, ψυχῆς γε μὴν ἕτερον τρόπον οὐκ ἂν τοσοῦτον εο οἶμαι φήσας ἀμάρτοι, ἐλπίδας αὐτὸς ἐμαυτῷ δεδωκὼς φαστῶνης μεστὰς καὶ τρυφῆς, ὡς ἔψεται τῇ δόσει τὸ λῆμμα· τουτὶ δὴ λέγω τοὺς σοὺς λόγους· οὗς οὐ σοῦ γε χάριν ἐπόνησας, ὥσπερ οὐδὲ θάλαττα ἐαντῆς εἵνεκα τὸ ὑδωρ ἀπλοῖ, ἀλλ' ὃ σοι τούντεῦθεν 25 διώκουσι κέρδος.

εἰ δὲ σὺ τὰ σαυτοῦ ἀνέκφορα μένειν ἡμῶν γε εἵνεκα ἀξιοῖς καὶ ταῦτα πολλὴν τοῖς θεωμένοις χαριζόμενα τὴν ὠφέλειαν, τὰ δ' ἡμέτερα τούναντίον καὶ ταῦτα πολλὴν ἐπισυρόμενα | τὴν φαυλότητα, χωλεύειν p. 264 οὐδὲν κωλύει τάγαθόν· τὸ γὰρ ἐξ ἐμοῦ σοι ἀνευδεὲς ὡς ἐγῶμαι ἐρχεται, τὸ δὲ σὸν ἐς ἡμᾶς οὐκ ἔχω ὅτι φῶ. καίτοι τούναντίον μᾶλλον ἔδει 30 πολλῶ· σὺ γὰρ εἰκόνα τοῦ μεγάλου φέρεις πατρός, ὃς μᾶλλον ἔστι φιλόανθρωπος, ἢ φιλόθεον τὸ ἀνθρώπινον. ἔπειτα καὶ τοῦ χάριν ἄλλου του τί γίγνεται ἂν ἀγαθοῦ νῆ τὸν φίλιον οὐχ ὀρεῶ· εἰ δὲ μὴ σὲ τοσοῦτον καταβῆναι, ὅσον ἡμᾶς ἀναχθῆναι δεῖ, φεῦ τῆς ἐμῆς τύχης·

1 φιλίας ἐπεισαν L 2 ἐλάτους M | τούναντίον L 3 θειοτέρων L 4 τὸ fehlt M 7 διαφορομένην M 8 πορ . . . M 9 παρὰ σύρας AL ἴσως σύρους 2. H. am R. A 10 ποταμῶν L | Ἰνδόν L | χώρα L | ἀπλή M 11 το μὲν — το δ' M 12 Ἰνδούς L | τὰ fehlt A 14 ἔστι L 15 προπίνουσι L 16 ἀσφαλοῦς L 18 τάμασοι L 19 ἀσώματος L 20 ἴσω A 22 μεστὰς M | δώσει L 24 ἀπλεῖ A | ὅσοι L 26 σ' αὐτοῦ L 29 τ' ἀγαθόν L 31 φέρεις vor τοῦ AL 33 του fehlt AL | νῆ τὸ L | τοῦ nach δὲ M

ἃ δειλή, τί μ' ἐς τοσοῦτον ἀχορήγητον ἔθγκας ὀπόσα τῶν σῶν ἀγαθῶν ὡς ὑπερόριον γίνεσθαι καὶ φυγάδα τῆς τῶν καλῶν ἀνδρῶν κοινωνίας χωρὶς τινος δημοτικοῦ ψηφίσματος καὶ πρὶν κληρονομεῖν τοῦ κατα-
 5 τρέχοντος ἐξ Ἀττικῆς ὀστράκου; ἄλλως τε καὶ πᾶσαν ἁρμονίαν ἐξαιρε-
 5 τέον λοιπὸν ἐκ παντός, εἰ δὴ πολυμιγῶν ἔνωσις αὕτη καὶ δίχα φρο-
 νεόντων συμφρόνησις· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως οἶμαι γίγνοιτο ἀνέσεως ἄνευ
 καὶ ἐπιτάσεως.

ἀλλ' εἰ μὲν ταῦτα λέγων εὐ λέγω, πλούτιζε τοῖς σοφοῖς σου λόγοις
 ἡμᾶς· τουτὶ γὰρ ἡμῖν ὁ σκοπός. εἰ δ' οὖν, σύγγνωθι· τοῖς γὰρ
 10 ἀκουσίσις πταίσμασιν ἐκούσιον ἔπεσθαι τὴν συγγνώμην δίκαιον. ὡς
 γὰρ εὐ ἔμοιγε λέγοντι ἐκόντι γίγνεται τοῦτο, οὕτως εἰ κακῶς ἄκοντι.
 τῶν γὰρ ἐναντίων μιᾶς οὔσης τῆς ἐπιστήμης, ὡς οἱ πάλοι σοφοὶ δογμα-
 τίζουσιν, ἔπεται τῶν καλῶν ἐκουσίων γιγνομένων ἀκούσια νομιζεσθαι
 τὰ κακά. ὥσπερ γὰρ καλὸς ἄκων οὐδεὶς, οὕτως οὐδ' ἐκὼν κακὸς
 f. 240° οὐδεὶς. σὺ δὲ κρῖνε ταυτὶ καὶ διαίρει τῇ σῇ μεγαλονοίᾳ | σοφώτερον
 16 καὶ μὴ λήγοις σωφρονίζων καὶ ὄφθμιζων καὶ θύραθεν τὰ ἡμέτερα. σὺ
 γὰρ μοι καὶ σοφὸς ἀπλανῆς καὶ κριτῆς ἀρεπῆς καὶ Μίνως ζῶν καὶ
 χρησμοφῶδων Ἀπόλλων.

ἀλλ' ὃ τίς ἂν μεθείη κατὰ μῆνα ἡμερῶν ἐκείνων, ὁπότε συχνὰ
 20 ὀμιλοῦσι παντοῖαν κομιζέσθαι τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ γλώττης ἡμῖν ἐξείη
 τῆς σῆς, ἀλιεῶν μιμουμένους τρόπον, ἐπειδὴν κατὰ θαλάττης ἐκείνοι
 τὴν σαγήνην καθέντες ποικίλην ἐκείθεν ἀνιμῶνται τὴν ἄγραν. παρί-
 p. 365 σταται δὴ μοι καὶ αὐτὸν ἐκείνο ποιεῖν, | ὃ τοὺς Ποσειδωνιάτας πάλοι
 φασίν· ἀποικίαν γὰρ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ Τυρρηνοὺς ποιησαμένους ἐκεί-
 25 νοις ἔπειτα τῷ χρόνῳ τὴν εὐγενῆ φωνὴν ἀπολωλεκόσιν ἐκείνην καὶ ἐς
 τὸ βάρβαρον ἀποξενωθεῖσι τῆς διαλέκτου ἔδοξε μίαν ἀπολεξαμένους
 τῶν Ἀττικῶν τελεῖν πανηγύρεων, ἐν ἣ κατὰ δήμους καὶ πατρίδας κοινῇ
 ξυνιόντες ἐς ἀνάμνησιν σφᾶς αὐτοὺς ὀμιλιῶν ἀνήγον ἐκείνων καὶ ὅσα
 τῶν ἄλλων πατριῶν ἔθῶν τε καὶ νόμων καὶ θακρῶν νόματα θερμὰ
 30 ὀγγνόντες ἐπὶ τούτοις ἔπειτα ἀπηλλάττοντο. τοῦτ' ἐκείνο ποιεῖν ἄντι-
 κρως νῦν καὶ αὐτὸς οὐκ ὀκνῶ· ἀλλὰ συχνὰ παρὰ τὴν σὴν ἀκαδημίαν
 καὶ τὸν περίπατον ἐρχομαι τουτουὶ καὶ συνουσιῶν ἐκείνων ἔστιν ἃ διὰ
 μνήμης ἄγω. κἄπειτ' ἐπειδὴ τὴν ἑορτὴν σε τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν καὶ
 τῆς ἀκοῆς οὐκ εὐρίσκων ἐνθακρως καὶ συγγύσεως ἀπαλλάττομαι πλήρης,
 35 σὺ δὲ μὴ λήγοις ἡμῶν οὕτως ἡμενημένων καὶ αὐτὸς ὀπωσοῦν μεμνη-

2 ὀπερόριον L 4 ἐξαττικῆς M | καὶ fehlt A 6 γένοιτο L 9 τουτὶ L |
 σκόπος L 10 ἀκουσίσις πταίσμασιν L 11 γίγνεται A 15 κρῖνε A | διαίρει L
 19 ὃ L 24 τυρρηνοὺς M | cf. Aristox. ap. Athen. X 11 (Cramer) 25 τῷ
 fehlt A | ἀπολελωκόσιν L 26 ἀποξενωθεῖσιν L 27 φρατρίδας L 29 πα-
 τριῶν M 30 συχνὰ A 34 εὐρίσκοον L | συγγύσεως L 35 ἡμῶν fehlt L |
 ὀπωσοῦν A

μένος· εἰ δὲ καὶ ἀλλήλους αὐθις ὀψοίμεθα πρὶν ἐπιλίπη τὸ ζῆν, τούτου δ' ἐνὸς ἔμοιγε σφόδρα ἂν ἅπαντα ῥᾶστα πωλοῖτο: —

Über diese Briefe s. S. 45.

Einen dritten Brief: τῷ φιλοσοφωτάτῳ Ἰωσήφ, aus 21 Worten bestehend, hat Boissonade, Anecdota Gr. III 189, aus dem cod. Par. 2991 A mitgeteilt. Denselben bringt cod. Upsal. Rol. 28 A fol. 169^r ohne Adresse; cod. Angel. I 8, 4 fol. 160^v und cod. Monac. 10 p. 366 schreiben τῷ αὐτῷ davor, aber die unmittelbar vorhergehenden Briefe haben überhaupt keine Adresse; cod. Monac. 529 fol. 239^r endlich schreibt τῷ μαγίστῳ davor.

Sonst finde ich in Gregoras' zahlreichen Briefen Joseph nur noch einmal erwähnt: In einem Briefe an den μέγας δομέστικος, welcher mit den Worten Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος beginnt; cod. Angel. T 8, 4 fol. 180^r, cod. Monac. 10 p. 410. Die Stelle lautet: ἐπεὶ δὲ καὶ Ἰωσήφ ἐμνήσθης ἐκείνου τοῦ πάνυ, συνήκαμεν τοῦ αἰνίγματος· ἐκπλήξην γὰρ οὐ μικρὰν τὸ πρᾶγμα τοῖς ὄρᾶν βουλομένοις παρέχεται, πῶς ἐκείνου τὴν ἐσθῆτα καταλιπόντος οἰκαδὲ καὶ ὅλη σπουδῇ τὴν πορείαν ἔξω ποιοῦντος ἐς τούναντιον ἐξήλασε· καὶ συμβέβηκεν αὐτοῦ βραδύνοντος οἰκοὶ μόνα τὰ ἱμάτια κατεσπουδασμένην οὕτω καὶ ζέουσιν τὴν πρὸς σὲ ποιήσασθαι ἄφιξιν, ὥσπερ αἰσθησὶν εἰληφότες ταῦτα μᾶλλον ἢ αὐτὸς τοῦ καιροῦ καὶ τῆς χρείας. ἀλλ' εἰ μοι δίδως εἰπεῖν ὑπὲρ ἀνδρὸς φίλου καὶ οὐ μάλα εὐμενεῖ χρωμένον τῇ τύχῃ, ἔθος τοῖς Σπαρτιάταις ἐτησίους τελεῖν γυμνοπαιδίας καὶ ἱμάσι καὶ σχοινίοις τισὶ μαστίξιν ἑαυτοὺς πρὸ τῶν ἐλπίζομένων πολέμων· καὶ γίνεσθαι τοὺς αὐτοὺς μαστιγοφόρους τε ἅμα καὶ μαστιγίας, ἵν' εἴεν τοῖς πολεμίοις ἅμαχός τις καὶ δυσκατέργητος ἀγωνία. πρὸς ἐκείνους τοῖνυν καὶ οὗτος τὴν μίμησιν ἀναφέρων ἀρμόττοντα διὰ τῆς γυμνοπαιδίας ταυτησί παρεσκευάζεν ἑαυτὸν πρὸς τὴν καλοῦσαν ὁδοπορίαν οὐ μάλα ἀνύποκτον οὔσαν. ἀλλὰ σὺ γε, ὁ πάντας φιλανθρωπία νικῶν, μίμησαι κἀνταῦθα σαντόν — οὐ γὰρ πρὸς ἄλλον οὐδένα τῶν πάντων σὲ καὶ τὴν σὴν παραβάλλειν εὐρίσκομεν ἰλαρότητα — καὶ τῇ συνήθει χρῆσαι πρὸς αὐτὸν ἰλαρότητι καὶ φιλανθρωπία· καὶ μηδ' αὐτὸν μόνον καὶ πάντων ἤδη σοφῶν καταγνοίης νοηρότητα, ἀλλ' ὥσπερ οὐδενὸς οὐδέποτε οὔτε γνώμης ἐκούσιον ἐγκλημα, οὔτε φύσεως ἀκούσιον ἀρρώστημα πρὸς οὐδένα τῶν πάντων ἠνέσχου φαυλίσαι καὶ ἐκπομπέσαι. οὕτω μήτε τοῦ καλοῦ τοῦδε ἀνδρός, μήτε τῶν ὁμοτέρων ἀνάσχοιο θεατρίζειν τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα, εἰδ' ἐκόντως εἰτ' ἀκόντως εἴεν αὐτοῦ τελούμενα: — Das schreibt Gregoras an Joannes Kantakuzenos, den späteren Autokrator, unter dessen Feindschaft er so schwer zu leiden hatte. In früheren Jahren aber, sicher, so lange jener μέγας δομέστικος war, verband sie aufrichtige Freundschaft. Leider wissen wir nicht, was Kantakuzenos seinem Freunde

über Joseph schrieb; Gregoras bittet ihn die Folgen des Mißgeschicks, welches Joseph betroffen hat, abzuwenden; worin das aber bestanden hat, ist mir vorläufig ganz rätselhaft.

Gregoras hat dem Philosophen, auch nachdem er Konstantinopel auf immer verlassen, die dankbarste Erinnerung bewahrt. Dafür sind noch zwei Zeugnisse vorhanden. Es ist bekannt, daß Gregoras das Verdienst gebührt, auf die Notwendigkeit einer Verbesserung des Cäsarianischen Kalenders zuerst hingewiesen zu haben. Schon im Frühjahr 1325 suchte er den Autokrator Andronikos II für die Einführung der neuen Zeitrechnung zu gewinnen, aber vergeblich. Gregoras hat seine Unterhaltung mit dem Kaiser, also auch seine Lehre in seinem Geschichtswerk S. 364—373 mitgeteilt, indem er eine Gelegenheitsschrift *περὶ τοῦ πάσχα*, die er bald nach der Unterhaltung einigen Freunden geschickt, fast nur mit Ausnahme der Einleitung seinem Werke vollständig einverleibte.¹⁾

Eine der Schriften sandte er an Demetrios Kabasilas; vgl. cod. Ups. Rolamb. 28 A fol. 164^r: *Περὶ τοῦ πάσχα νικηφόρου τοῦ γρηγορά: †τῷ καρβασίλα κυρῷ δημοτρίῳ περὶ τοῦ πάσχα ἀπόδειξις ὅπως ἐσφάλη πρὸ χρόνων καὶ ὅπως χρῆ ποιεῖσθαι τὴν τούτου διόρθωσιν*; ähnlich im cod. Monac. 145 fol. 160. Aber auch unser Philosoph hat sie erhalten. Sie beginnt im cod. Vatic. 1086 fol. 75: *Πρὸς τὸν σεβασμιώτατον Ἰωσήφ περὶ etc.*; im cod. Angel. T 8, 4 fol. 78^r: *Τῷ κυρῷ Ἰωσήφ τῷ φιλοσόφῳ περὶ etc.*; ebenso im cod. Monac. 10 pag. 182. Die in allen Handschriften aufser der Adresse übereinstimmende

1) Auf diese Gewohnheit, früher veröffentlichte Reden, Briefe und andere Schriften mit geringen Änderungen und Auslassungen in seine Geschichte aufzunehmen, hat bereits Joannes Boivinus hingewiesen. Ich stelle hier die mir, meist durch Boivinus bekannt gewordenen Entlehnungen des 7.—11. Buches der Geschichte zusammen: ed. Bonn. S. 224, 18—226, 2 aus *Φλωρέντιος ἢ περὶ σοφίας*. S. 289, 23—292, 11 = *Διαθήκη ὡς ἀπὸ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Γλυκίος etc.* S. 322, 19—327, 5 = *Πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην παρακλητικὴ περὶ τῆς ἀστρονομίας*. S. 328, 9—339, 20 = *Εἰς τὴν φρόνησιν καὶ ἐβλαστίαν τοῦ κραταῖοῦ καὶ ἄγλου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως*. S. 340, 12—348, 2 = *Λόγος πρὸς τὸν θειότατον ἡμῶν βασιλέα ἀπολογουμένον τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐ βούλεται νῦν (ἐν τῷ παρόντι) τὸ τῆς ἱερατείας δέξασθαι ἀξίωμα (τὸ χαρτοφύλακος)*. S. 375, 4—388, 22 = ein Brief an Andronikos Zarides. S. 448, 22—454, 6 = ein Brief an Nikolaos Pepagomenos. S. 465, 5—472, 6 = *Μονωδία ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ὑψηλοτάτου βασιλέως ἡμῶν Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου*. S. 475, 1—481, 13 = *Μονωδία ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου μεγάλου λογοθέτου τοῦ Μετοχίτου*. S. 490, 14—495, 11 = *Παραμυθητικὸς εἰς τὸν βασιλέα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ*. S. 560, 13—565, 13 = *Μονωδία ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βασιλέως τοῦ νέου Ἀνδρονίκου*. Die Titel dieser Gelegenheitsschriften sind in den Handschriften sehr verschieden. Dem künftigen Herausgeber von Gregoras' Geschichte erwächst eine schwere Aufgabe.

Einleitung steht in Boivinus' *Annotationes* zu Gregoras, ed. Bonn. S. 1230 ff.¹⁾

Endlich hat sich Nikephoros Gregoras seinem Lehrer noch durch Übersendung einer anderen Schrift erkenntlich zeigen wollen. Gregorios Palamas, der damals noch mit Gregoras befreundet war, sollte sie ihm in Thessalonich überreichen. Er traf ihn aber nicht mehr unter den Lebenden. Das schreibt Gregorios Akindynos zwei Jahre nachher an Gregoras: οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἕτερα τῆς σῆς γενναίας καὶ γνώμης καὶ γλώττης δημιουργήματα παρ' ἐμοί σοι συνήκται καὶ διὰ θαύματος ἄγεται· ἔπερ ἂ πέπουμας Ἰωσήφ ἐκείνῳ τῷ μακαρίτῃ καὶ σοφωτάτῳ διὰ τοῦ θεσπεσίου καὶ σοφοῦ Παλαμᾶ, διὰ μνήμης ἔχεις· πρὸ γὰρ δυοῖν ἐτοῖν τοῦτό γε· ὃς ἐπειδὴ τὸν φιλόσοφον εὔρε παρὰ τὸν ἐκ μάλα πολλοῦ πεποθημένον οἰχόμενον — ἦδει δὲ ἄρα καὶ οὗτος (Παλαμᾶς) δεινὸν ἐμὲ τῶν σῶν ἐραστὴν καὶ ὡς εἰ κομιεὶ τὸ βιβλίον τὰ μέγιστα μοι χαρισάμενος ἔσται — φέρων ἐγκειρίκει Den ganzen Brief hat Boivinus unter Gregoras' *Elogia* mitgeteilt: ed. Bonn. S. LXIX f. Er irrt aber (S. LXXI), wenn er meint, Palamas habe die Schrift *περὶ τοῦ πάσχα* überreichen wollen.

Einen recht wesentlichen Beitrag zur Kenntnis unseres Philosophen Joseph liefern endlich die Schriften des

Joannes Zacharias.

Das ist der unter dem Namen Joannes Aktuarios bekannte Arzt. Aber Zacharias zählt nicht nur zu den ersten Vertretern seiner engeren Fachwissenschaft, sondern nimmt auch an allen geistigen Bestrebungen seiner Zeit regen Anteil. Auch ihm gebührt in der Literaturgeschichte seiner Zeit ehrenvolle Erwähnung. Das werde ich gelegentlich nachzuweisen versuchen. Bis dahin muß ich mir die Darlegung seiner innigen Beziehungen zum Philosophen Joseph aufsparen.

Die Erinnerung an diesen Philosophen Joseph ist sehr bald geschwunden. Noch vor dem Ende desselben 14. Jahrhunderts, in dem jener wirkte, wird ein anderer „Philosoph Joseph“ erwähnt und zwar von dem Mönche Joseph Philagres. Im cod. Angel. 30 (C. 3. 16) fol. 374^v steht τοῦ αὐτοῦ Ἰωσήφ (τοῦ φιλάργῃ) ἐπιστολὴ πρὸς τινα Ἰωσήφ φιλόσοφον, ἐαυτοῦ ὑπάρχοντα φίλον. Am Schlusse des Briefes ὁ Ἰωσήφ, τῷ Ἰωσήφ χαίρειν. Joseph Philagres, oder, wie er

1) Solche Widmungen einer Schrift an mehrere scheinen öfter vorzukommen. So hat auch Michael Apostoles seine *Συναγωγὴ παροιμιῶν καὶ συνθήκη* gleichzeitig τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Λαύρῳ τῷ Κυρίῳ nach Kreta und τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Ὄσμον κυρίῳ Γάσκαρι nach Rom gesandt; vgl. Leutsch, *Corpus Paroem.* Gr. II 233.

sich auch nennt, Philagrios, war uns bisher nur durch seine Schrift gegen die Latiner bekannt; vgl. Andr. C. Demetracopuli *Graecia orthodoxa*, Lips. 1872, S. 93. Eine reiche Ausbeute für seine nähere Kenntnis verspricht jene bisher nicht benutzte Handschrift der bibliotheca Angelica, wie wir aus der sorgfältigen Inhaltsangabe ersehen, die Giorgio Muccio von ihr in den *Studi Ital. di fil. classica* IV 64—76 gegeben hat. Philagres hat sie in den Jahren 1393 und 1394 eigenhändig geschrieben. Um diese Zeit lebte also auch sein Freund und Namensvetter, „der Philosoph“.

Potsdam.

M. Treu.